

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**HİZMET VERENLERİN GÖZÜNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET
MODELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ-ANKARA İLİ ÖRNEĞİ**

Ali DİKMEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

HİZMET VERENLERİN GÖZÜNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ-ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Ali DİKMEN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Ali DİKMEN tarafından hazırlanan "Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği" başlıklı bu çalışma, 27/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yasemin Özkan (Başkan)

Doç. Dr. Ercüment Erbay (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Hüsamettin Çetin (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

21/06/2019

Ali DİKMEN

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullandığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay sınırlı olarak tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Ercüment ERBAY** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Arş. Gör. Ali DİKMEN

Bir Çocuk Sevdim

Bir çocuk gördüm uzaklarda
Gözleri kederli, hatta korkulu
Her şeye rağmen bir an gülümsedi çocuk
Sıcak, sade ama biraz kuşkulu

Bir çocuk sevdim uzaklarda
Sanıyordum ki onun özlemi de buydu
O ise bir bakışta beni örtülerimden
Yalnızca, yalnızca duygularıyla soydu

Ben böyle yürek görmedim, böyle sevgi
Şimdi çocuk büyümekte gün be gün
Bütün hüznüleri okşadı birer birer
Gizli bir ümide sarılarak, biraz küskün

Bir çocuk gördüm uzaklarda
Biraz çocuk, biraz adam, biraz hiçti
Ellerinde yaşlı zaman demetleri
Daha önce denenmemiş yeni bir yol seçti

Bir çocuk sevdim uzaklarda
Bir elinde yarın, öbür elinde dün
Erken ihtiyarlamaktan sanki biraz üzgün
Dünyanın haline bakıp güldü geçti

Sezen AKSU

ÇOCUKLARA...

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının tamamlanması sürecinde öncelikli olarak danışmanım olan Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a teşekkür ederim.

Çalışmamı okuyarak çok değerli geribildirimlerini benden esirgemeyen hocalarım, Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN'a, Dr. Öğretim Üyesi Hüsamettin ÇETİN'e ve Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan AYKARA'ya teşekkür ederim. Teze yoğunlaşan zihnimin gözden kaçırdığı noktalarda önemli katkı sağladılar.

Verilerimi toplama sürecine başlamadan önce, sorularımın ön denemesi için 2015 yılında çalıştığım kuruluştan bana destek sağlayan meslek ve bakım elemanlarına çok teşekkür ederim.

Ankara'da verilerimi toplama sürecime başlarken bana, veri toplamanın ötesinde destek sundukları için Çocuk Evleri Müdürlüğü'nün değerli idarecilerine çok teşekkür ederim. Bir araştırmacı için veri toplama sürecinin zorluklarını bilip anlayış göstererek, oldukça içten ve kabul edici tutum sergilemelerinin verdikleri güven benim için oldukça kıymetli idi. Bununla birlikte çalışmaya meslek elemanı olarak katılan ve görev aldıkları evlerdeki bakım elemanlarına görüşme formlarının ulaştırılmasına katkı veren meslek elemanlarına ve çalışmaya katılan bakım elemanlarına çok teşekkür ederim.

Arkadaşlık ve dostluğumuzun çok eskiye dayandığı, yanımda olmadığında bile yanımda olduğundan emin olduğum, hiçbir konuda fikrini esirgemeyerek rahatlatan, benim için çok kıymetli olan Arş. Gör. Burcu GENÇ'e çok teşekkür ederim. Aynı kurumda çalışmaktan ziyade, yılların dostluk bağımızı perçinlediği çok değerli araştırma görevlisi arkadaşlarım, Anıl MAYDA'ya, Ecem Naz NAZLIER KESER'e, Gizem AKOĞLU'na, Merve Nur BOZKURT KARALI'ya ve Sibel VURKUN'a çok teşekkür ederim. Hepsinin birbirinden önemli birer akademisyen ve bilim insanı olacaklarından hiç şüphem yok.

Tezimin hemen her sürecinde hiç gocunmadan bana destek veren değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Hakan SAKARYA'ya ve Arş. Gör. Özlem GÖZEN'e teşekkür ederim.

Tabi ki son teŖekkürüm, çok sevdiğim annem, babam ve ablama. Bana duydukları sonsuz güven ve sevgiyi her gün biraz daha derinden hissediyorum. Değeri anlatılamayacak bu duygular için sonsuz teŖekkürler.

ÖZET

DİKMEN, Ali. *Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Bu araştırma Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi'nde ve Merkez bünyesindeki çocuk evlerinde görev yapan meslek elemanları ile bakım elemanlarının, hizmet modeline dair görüşlerini ortaya çıkarma gereksiniminden hareketle, bu amaç doğrultusunda yapılmıştır. Araştırma, nicel desenli, genel tarama modeli kullanılan betimleyici bir yapıdadır. Araştırma, 147 bakım elemanı ve 36 meslek elemanı ile yürütülmüştür. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formuyla toplanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, bakım elemanlarının tamamına yakını kadın olup, büyük çoğunluğu evlidir. Bakım elemanlarının yarısı, elde ettikleri geliri yeterli bulmaktadır. Çocuk sahibi olanların 3/4'ü çocuk sahibi olmalarının işlerini yaparken avantaj sağladığını belirtmiştir. Bakım elemanlarının tamamına yakını çeşitli konularda hizmet içi eğitim aldığını ifade etmiştir. Bakım elemanlarının idarecilerden, sosyal servis görevlilerinden ve ev sorumlularından birtakım beklentiler içerisinde oldukları anlaşılmıştır. 2/3'ü, çocuklar ve çocuk evleri ile ilgili görüşlerinin alınmadığını belirtmiştir. Bakım elemanları çalışma sürelerini fazla bulmuş, yarıdan fazlası iş yükünü 'yüksek' olarak belirtmiştir. Tamamına yakını bakım elemanı sayısını yetersiz bulmuştur. Meslek elemanlarının ise, yarıdan fazlası kadın ve çoğunluğu öğretmendir. Meslek elemanlarının tamamına yakını, elde ettiği geliri yetersiz bulmaktadır. Meslek elemanlarının yarısından fazlası mesleki uygulamalarında kendini yeterli görmekte ve çocuk evlerinde çalışmaktan memnun olduğunu belirtmektedir. Meslek elemanlarının yarısından fazlası hizmet içi eğitim aldığını, tamamına yakını ise bu eğitimleri faydalı bulduğunu ve ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Meslek elemanlarının karşılaştığı sorunların başında mevzuat kısıtlılığı gelmektedir. Ek olarak tamamına yakını iş yükünü yüksek olarak belirtmiş ve büyük bir kısmı bu durumun hizmet alana yansımalarını dile getirmiştir. Ayrıca meslek elemanı sayısını da yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Benzer biçimde meslek elemanları da hizmet ile ilgili görüşlerinin alınmadığını ifade

etmişlerdir. Ek olarak, yönetmeliğin belirli hususlarda geliştirilmesi gerektiğini ortaya çıkmıştır.

Bu doğrultuda, eğitimlerin devam etmesi, beklentilerin karşılanması, çalışan sayısı ve iş yükü sonuçlarına yönelik önlemler alınması, maaşların iyileştirilmesi ve yönetmeliğin güçlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler

Çocuk refahı, çocuk evleri hizmet modeli, bakım elemanları, meslek elemanları

ABSTRACT

DİKMEN, Ali. *An Assessment of the Service Model in Children's Homes in the Eyes of the Service Providers –Ankara Province Example*. Master's Thesis, Ankara, 2019.

This study aims to display the views of social workers and care staff - who work at the Children's Homes Coordination Centre affiliated to the Ankara Provincial Directorate of Family, Labour and Social Services and the children's homes functioning as a part of this centre – regarding the service model in question. The research has had a descriptive structure with a qualitative design and the use of general survey model. The research has been conducted with 147 caregivers and 36 social workers. Data were collected by interview form prepared by the researcher.

According to the findings, almost all caregivers are women and most of them are married. Half of the caregivers find their income sufficient. 3/4 of those who have children have stated that being a parent provides them with an advantage in doing their jobs. Almost all the care providers have stated that they received in-service training about various subjects. It has also been understood that the care providers have expectations from their managers, social workers and children's homes keepers. 2/3 of them have underlined that their opinions have not been taken regarding the children and children's homes. The care providers have mostly found their working hours too long, and more than half have described their workload as 'high'.

It has been found out that more than half of the social workers are women most of whom are teachers. Almost all the social workers find their income insufficient. More than half of them see themselves competent in practicing their profession and are content with the institution they are working at. More than half of the social workers have stated that they received in-service training and almost all have found this training useful and necessary for their development. The major problem that social workers come across with is the inefficiencies in the regulations. Additionally, almost all the social workers have found their workload high and most of them have pointed out that this has an effect on the recipients of service. They have also stated that the number of social workers working in the institutions is very insufficient. Similarly, social workers have also stated that their

opinions have not been taken regarding the service. In addition, it has emerged that the regulation needs to be improved on specific issues. In this respect, it is recommended to continue the trainings, to meet expectations, to take measures for the number of employees and workload results, to improve salaries and to strengthen the regulation.

Keywords: child welfare, children's homes service model, caregivers, social workers

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY -----	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI -----	ii
ETİK BEYAN -----	iii
TEŞEKKÜR -----	iv
ÖZET -----	vi
ABSTRACT -----	ix
İÇİNDEKİLER -----	xi
KISALTMALAR DİZİNİ -----	xii
TABLolar DİZİNİ -----	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ -----	xvi
GİRİŞ -----	1
1. BÖLÜM -----	3
KURAMSAL ÇERÇEVE -----	3
1.1. ÇOCUK TANIMI -----	3
1.2. ÇOCUK REFAHI ALANI -----	5
1.3. ÇOCUK KORUMASI -----	6
1.4. OSMANLI DEVLETİ'NDEN GÜNÜMÜZE ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ -----	10
1.4.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Gelişmeler -----	10
1.4.2. Tanzimat ve Cumhuriyet Dönemlerinde Yaşanan Gelişmeler-----	10
1.4.2.1. Eytam Sandıkları -----	11
1.4.2.2. Mithat Paşa Islahhaneleri-----	11
1.4.2.3. Darüşşafaka-----	12
1.4.2.4. Hamidiye Etfal Hastanesi -----	12
1.4.2.5. Fukaraperver Cemiyetleri -----	12
1.4.2.6. Darülhayr-ı Ali-----	13
1.4.2.7. Darülaceze-----	13
1.4.2.8. Darüleytamlar -----	14
1.4.2.9. Himaye-i Etfal Cemiyeti, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ve Sonrası -	14

1.5. KORUNMA İHTİYACI İÇİNDE OLAN ÇOCUK -----	17
1.6. KORUNMA İHTİYACI İÇİNDE OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN HİZMETLER -----	19
1.6.1. Aile Temelli Hizmetler -----	20
1.6.1.1. Koruyucu Aile Hizmet Modeli -----	20
1.6.1.2. Evlat Edinme Hizmet Modeli-----	23
1.6.1.3. Aile Yanında Koruma ve Bakım -----	24
1.6.2. Kurum Bakımı Hizmetleri-----	27
1.6.2.1. Çocuk Destek Merkezi-----	29
1.6.2.2. Çocuk Evleri Sitesi-----	30
1.6.2.3. Çocuk Evleri -----	30
1.7. SİSTEM KURAMI ÇERÇEVESİNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİ -----	34
1.8. SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİ -----	36
1.9. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ -----	37
1.10. ARAŞTIRMANIN AMACI -----	39
1.11. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ -----	39
1.12. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI -----	40
1.13. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI -----	40
2. BÖLÜM -----	42
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ -----	42
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ -----	42
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM -----	43
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI -----	43
2.3.1. Veri Toplama Süreci -----	43
2.3.2. Veri Toplama Sürecindeki Gözlemler-----	44
2.3.3. Veri Toplama Aracı -----	44
2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ -----	45
2.5. SÜRE VE OLANAKLAR -----	45
2.6. ETİK KONULAR -----	45

3. BÖLÜM	47
BULGULAR VE YORUM	47
3.1. BAKIM ELEMANLARININ ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR	47
3.1.1. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Bulgular	47
3.1.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Bulgular	52
3.1.3. Bakım Elemanlarının Beklentilerine İlişkin Bulgular	55
3.1.4. Bakım Elemanlarının Çalışma Koşullarına ve Zorlandıkları Durumlara İlişkin Bulgular	62
3.1.5. Bakım Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	66
3.2. MESLEK ELEMANLARININ ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR	70
3.2.1. Meslek Elemanlarını Tanıtıcı Bulgular	70
3.2.2. Meslek Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Bulgular	76
3.2.3. Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Bulgular	79
3.2.4. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular	85
3.2.5. Meslek Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	87
4. BÖLÜM	91
SONUÇ VE ÖNERİLER	91
4.1 SONUÇ	91
4.1.1. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Hizmet Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar	91
4.1.1.2. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Sonuçlar	91
4.1.1.3. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Sonuçlar	91
4.1.1.4. Bakım Elemanlarının Beklentilerine İlişkin Sonuçlar	92

4.1.1.5. Bakım Elemanlarının Çalışma Koşullarına ve Zorlandıkları Durumlara İlişkin Sonuçlar -----	93
4.1.1.6. Bakım Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar-----	93
4.1.2. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Hizmet Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar -----	94
4.1.2.1. Meslek Elemanlarını Tanıtıcı Sonuçlar -----	94
4.1.2.2. Meslek Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Sonuçlar -----	95
4.1.2.3. Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Sonuçlar -----	95
4.1.2.4. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e Dair Görüşlerine İlişkin Sonuçlar -----	96
4.1.2.5. Meslek Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar-----	96
4.2 ÖNERİLER -----	97
4.2.1. Bakım Elemanlarının Yanıtlarından Ulaşılan Sonuçlara Yönelik Öneriler ----	97
4.2.2. Meslek Elemanlarının Yanıtlarından Ulaşılan Sonuçlara Yönelik Öneriler ---	99
KAYNAKÇA -----	102
EKLER -----	113
EK-1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU -----	113
EK-2: BAKIM ELEMANLARI İÇİN GÖRÜŞME FORMU -----	115
EK-3: MESLEK ELEMANLARI İÇİN GÖRÜŞME FORMU -----	120
EK-4: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYON İZİNİ -----	125
EK-5: BAKANLIK İZİNLERİ -----	126
EK-6: TURNİTİN RAPORU -----	128
EK-7: ORJİNALLİK RAPORU -----	129

KISALTMALAR DİZİNİ

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

BM: Birleşmiş Milletler

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TÇEK: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (mülga)

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (mülga)

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga)

ÇHGM: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

SED: Sosyal ve Ekonomik Destek

ÇODEM: Çocuk Destek Merkezi

ÇEKOM: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi

AÇSHİM: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: AÇSHB-ÇHGM 2018 yılı Aralık ayı verileri.....	29
Tablo 2: Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri.....	48
Tablo 3: Çocuk Sahibi Olma ve Bu Durumu İşini Yaparken Avantaj Olarak Görme...	50
Tablo 4: İşini Yaparken Kendini Yeterli Görme ve İşini Severek Yapma	51
Tablo 5: Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Bulgular	52
Tablo 6: İdarecilerden Beklentiler	56
Tablo 7: Sosyal Servis Görevlilerinden Beklentiler.....	57
Tablo 8: Ev Sorumlularından Beklentiler	59
Tablo 9: ÇEKOM İdarecilerinin ve Çalışanlarının, Çocuklar ve Çocuk Evleri ile İlgili Konularda Görüş Alma Durumu.....	61
Tablo 10: Çalışma Koşullarına İlişkin Bulgular	62
Tablo 11: Hizmet Sunarken Zorlanılan Durumlar ile Bu Durumlarda İlk Kime Başvurulduğu	64
Tablo 12: Çocuk Evi Hizmet Modelinin Değişmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular	66
Tablo 13: Çocuk Evi Hizmet Modelini Diğer Hizmet Modellerinden Farklı ve Faydalı Bulma	68
Tablo 14: Bakım Elemanlarının Eklemek İstedığı Görüşlere İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 15: Meslek Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri	71
Tablo 16: Çocuk Sahibi Olma ve Bu Durumu İşini Yaparken Avantaj Olarak Görme.	73
Tablo 17: Mesleğini Uygularken Kendini Yeterli Bulma ve ÇEKOM'da Çalışmaktan Memnun Olma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	74
Tablo 18: Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Bulgular	76
Tablo 19: Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Bulgular	79
Tablo 20: AÇSHB ve/veya Ankara AÇSHİM'in ÇEKOM ile İlgili Konularda ÇEKOM Çalışanlarından Görüş Alma Durumuna İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 21: Meslek Elemanlarının Yönetmelik Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	85

Tablo 22: Çocuk Evi Hizmet Modelinin Değişmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular	87
Tablo 23: Çocuk Evi Hizmet Modelini Diğer Modellerden Farklı ve Faydalı Bulma Durumu	89
Tablo 24: Meslek Elemanlarının Eklemek İstedikleri Görüşlere İlişkin Bulgular.....	90

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Bakım Elemanlarının Eğitim Düzeyleri	49
Şekil 2: Bakım Elemanlarının Aldıkları Hizmet İçi Eğitimler	53
Şekil 3: Bakım Elemanlarının Almak İstedikleri Eğitimler	54
Şekil 4: Bakım Elemanlarının İdarecilerden Beklentileri.....	56
Şekil 5: Bakım Elemanlarının Sosyal Servis Görevlilerinden Beklentileri.....	58
Şekil 6: Bakım Elemanlarının Ev Sorumlularından Beklentileri	59
Şekil 7: Bakım Elemanlarının Hizmet Sunarken Zorlandıkları Durumlar	65
Şekil 8: Meslek Elemanlarının Meslek Grupları	72
Şekil 9: Çocuk Sahibi Olmanın, İşini Yaparken Avantaj Sağlama Durumu	73
Şekil 10: Meslek Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimler	77
Şekil 11: Meslek Elemanlarının ÇEKOM'da Karşılaştıkları Sorunlar	80
Şekil 12: Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlarda İlk Olarak Kime Başvurduğu	81
Şekil 13: Meslek Elemanlarının Yönetmelikte Güçlendirilmesi Gereken Hususlar Hakkındaki Görüşleri	86
Şekil 14: Meslek Elemanlarının Hizmet Modelinin Değiştirilmesi Gerektiğini Düşündükleri Yönleri.....	88

GİRİŞ

Çocuğun ve çocukluğun değer görmesi, yetişkinlik döneminden farklı olarak değerlendirilmesi ve bu döneme özgü düşünce ve uygulamaların gelişmesi, günümüzden ancak birkaç yüzyıl geriye gitmektedir. Öncesinde çocuğa ve çocukluğa verilen (ya da verilmeyen) değer, literatürde geniş çaplı olarak yer edinmektedir. Modern çocukluk paradigmasının ortaya çıkması ile birlikte genel olarak çocuklar, özellikle birtakım güçlükler içerisinde olanlar, o zamana kadar var olagelmiş zihniyetten daha farklı bir bilinç ile ele alınmaya başlanmıştır.

Sözü edilen çocuk koruması, zaman dilimine, topluma ve ihtiyaç doğuran sebeplere göre farklılaşmıştır. Kimi zaman yaşanan bir savaşın mağduriyetinden, kimi zaman ise doğal sebeplerden dolayı korunması gereken çocuklar olgusu ortaya çıkmıştır. Bu çocuklara yönelik, dönemin koşullarına bağlı olarak değişen ve gelişen hizmetler var olmuştur.

Modern çağda çocuğun korunması düşüncesi ile birlikte çocuk refahı alanı, birçok farklı disiplinin ortak paydası konumundadır. Şüphesiz bu disiplinlerden biri de sosyal çalışmadır. Sosyal çalışma çocuğun iyilik halini her şeyin önüne koyarak, mesleki rol ve ilkelerini kullanmakta ve sosyal adalet çerçevesinde çocuğu korumayı hedeflemektedir. Aynı zamanda sosyal çalışma, çocuğun iyilik halini geliştirmeyi hedeflerken, var olan diğer sistemleri de göz önünde bulundurarak kaliteyi arttırmayı amaçlamaktadır. Diğer sistemler ile kast edilen, çocukların korunmasında ve bakılmasında rol oynayan canlı ve cansız bütün bileşenleri kapsamaktadır. Kuruluşlardaki insan faktörü başta olmak üzere, hizmet verilen fiziki ortama kadar tüm detaylar, çocuklara en iyi hizmetin verilmesinde önem arz etmektedir. Modern toplumlarda kurumsal çocuk koruması, bir dönüşüm içerisine girmiştir. Bu dönüşüm, çeşitli sebeplerden dolayı ailesinin yanında korunma ve bakım ihtiyaçları giderilemeyen çocukların kalabalık gruplar halinde korunması ve bakılması sisteminden, daha küçük gruplarla ev ortamında bu hizmetlerden faydalandırılması yönünde bir dönüşümdür. Ülkemizde de hızla yaygınlaşmaya başlayan bu hizmet modeli, koruma ve bakım hizmeti veren modellerden biri olan çocuk evleri hizmet modeli olarak bilinmektedir. Adı geçen hizmet modelinde, az sayıda çocuğun, bir bakım elemanı ile birlikte aile görüntüsüyle sosyal hayatın içerisinde korunması ve bakılması söz konusudur. Diğer kuruluş bakımı türlerinden farklı olarak çocuk evi hizmetinde, meslek elemanları ile çocukların iletişimi görece azdır. Çocuklar tüm gün

boyunca çocuk evinde görevli bakım elemanı ile iletişim halindedir. İdareciler ve meslek elemanları ise koordinasyon merkezinde görev yapmakta ve mesai saatleri içerisinde uygun zamanlarında evleri ziyaret etmektedir. Araştırmanın yapılma gereksinimi de buradan beslenmektedir. Aynı zamanda araştırma, Ankara'da çocuk evleri bünyesinde görev yapan meslek elemanları ve bakım elemanlarının, bu hizmet modelini nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek, ihtiyaç ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

1. BÖLÜM

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında çocuk tanımına, çocuk refahı alanına dair bilgilere, çocuk korumasının kapsamına, Osmanlı döneminden günümüze çocuk koruma hizmetlerinin ne olduğuna, korunma ihtiyacı içinde olan çocuk ve onlara sunulan hizmetlere ve bölüm sonunda sosyal hizmet disiplininin çocuk evleri hizmet modelinin kısa bir değerlendirmesine yer verilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÇOCUK TANIMI

Özünde çocuk refahı alanını konu edinen bu çalışmaya, çocuğun ve çocukluğun tanımı ile başlamanın yerinde olacağı düşünülmektedir. Yörükoğlu (2000), çocuğu, insan yavrusu ve reşit olmamış küçük yurttaş olarak tanımlamıştır (s. 13).

Çocuk gelişimi disiplini çerçevesinden çocukluğa bakıldığında ise karşımıza yaşlara göre ayrılmış gelişim dönemleri çıkmaktadır. Buna göre çocuk gelişimi; doğumdan önceki dönem, bebeklik dönemi (ilk 2 yaş), ilk çocukluk dönemi (3-5 yaş), orta çocukluk dönemi (6-11 yaş), ilk ergenlik dönemi (12-14 yaş) ve geç ergenlik dönemi (15-19 yaş) olarak evrelere ayrılmıştır. Bu yaş sınıflandırmaları bireysel özelliklere göre değişebilmektedir. Belirtilen dönemlerin her birinin kendi özellikleri bulunmaktadır. Doğum öncesi dönem, döllenme ile başlayıp bebeğe dönüşerek dünyaya gelme ile tamamlanan bir süreçtir. Bu dönemde kalıtım ve çevre koşulları, organizmayı oldukça fazla etkilemektedir. Bebeklik dönemi, gelişim açısından önemli değişimlerle seyreden bir süreçtir. Bebekte fiziksel ve bilişsel birtakım gelişmeler ve öğrenmeler söz konusudur. Bebeklik döneminin sonrasında girilen ilk çocukluk döneminde diğer gelişmelere ek olarak dil gelişimi de başlamaktadır. Bu dönem, öz bakım becerileri, cinsiyet rolleri, benlik ve toplumsallaşma açısından önem arz etmektedir. Orta çocukluk dönemi, adım atılan okul süreci ile yaşanan gelişmeleri barındırmaktadır. Düşünme ve anlama bakımından ilerleme kaydeden çocukta sosyal ve ahlaki gelişim de devam etmektedir. İlk ergenlik döneminin başlaması ile çocukluktan yetişkinliğe geçişin ilk adımı atılmış olur. İlk ergenlik döneminde cinsel

gelişim meydana gelir, yoğun ebeveyn ilişkilerinin yerini akran ilişkileri almaya başlar ve duygusal değişimler yaşanır. İlk ergenlik ile yetişkinlik dönemi arasında konumlandırılan geç ergenlik döneminde ise kimlik gelişimi, kariyer seçimi, iş yaşamı, yakın arkadaşlık ve karşı cins ilişkileri gibi konular yoğunluk kazanmaktadır (İnanç ve diğerleri, 2012, s. 70-71).

Çocuk kavramına yasal düzlemde bakılacak olursa, uluslararası boyutta geçerliliği en yüksek belgelerden biri olan ve 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilip 1990 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilk maddesine göre 18 yaşının altındaki bütün insanlar çocuk olarak kabul edilmektedir.

Çocuk tanımı evrensel ve genel geçer olarak yapılamamaktadır. Genel anlamda yaşın temel ayırım olarak kabul edildiği tanımlamalarla birlikte, ülkelere, görüşlere ve belgelere göre farklılık gösterebilmektedir. Ulusal yasal metinlerde de çocuk tanımları için farklı yaşların esas alındığını görmek mümkündür. Örneğin 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Türk Medeni Kanunu'nda kişinin ergin olarak kabul edilmesinin şartı, 18 yaşını doldurması olarak gösterilmiştir. Ancak 15 yaş sonrasında da çocuk, kendisinin ve velisinin talebi ile mahkemece ergin statüsüne getirilebilir.

Çocukluk ve yaş ilişkisinin kurulduğu diğer bir örneği ise İş Kanunu'nda yer alan çalışma yaşı ile ilgili kısımdan vermek mümkündür. 10.06.2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4857 numaralı İş Kanunu'nun 71. maddesine göre 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Kanun'un çocuklar ile ilgili diğer maddelerinde çalıştırılabilecekleri yaşların ve iş kollarının değiştiği görülmektedir.

Hukuk çerçevesinde cezai yaptırımlar konusunda da yaş sınırlandırmaları mevcuttur. Yaş ve cezai ehliyet arasında bağ kurulmakla birlikte, belirli yaşa kadar olan çocuklar ceza ehliyetine sahip değildir. Bütün devletler, çocukların cezai ehliyeti konusunda kendi yasalarında yaşa dayalı düzenlemeler yapmışlardır (Topaloğlu, 2010, s. 42).

15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı ve Resmi Gazete'de yayınlanmış olan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nda ise çocuk, 18 yaşından küçük iken ergin olsa dahi 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır.

Belirlenen yaş sınırı fark etmeksizin genel olarak çocukluk dönemi, davranışların yetilerin ve özelliklerin şekillendiği bir dönem olarak kabul görmektedir. Çocukluk

dönemi ve bu dönemin nasıl geçtiği, yaşamın geri kalanı üzerinde büyük etkiye sahiptir (Erbay, 2008, s. 8).

Görüldüğü üzere, farklı tanımlar olmakla birlikte çocuk olma durumu, yaş ile doğrudan bağlantılı bir biçimde ele alınmakta ve yaşamın geri kalanının şekillenmesinde oldukça büyük bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır.

1.2. ÇOCUK REFAHI ALANI

Çocuk refahı konusu, dünya genelinde ve ülkemiz özelinde birçok farklı disiplinin çalışma alanı içerisine girmektedir. Hukuktan ceza adalet sistemine, eğitimden sağlığa, psikolojiden sosyolojiye, çocuk gelişiminden sosyal hizmete kadar oldukça geniş bir yelpazede çocuk refahını ele almak mümkündür. Şüphesiz çocuğu, çalışma alanına dâhil eden daha birçok bilim dalı ve uygulama alanı sıralanabilir. Hepsinin farklı uzmanlık alanı olmasına karşın, çocuk odağında birleştikleri husus, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ve korunmasıdır. Sözü edilen ortak amaç kapsamında, birçok kurum ve kuruluşun paydaş olarak kabul edilmesi ve zaman zaman işbirliği içerisinde çalışarak bu amaca hizmet etmeleri en azından beklenen bir tablodur.

Sosyal refah, iyilik halinin arttırılması amacı ile ilintili olduğundan ihtiyaçlar ile doğrudan bağlantılıdır. Bu kapsamda üretilen politika ve hizmetler, birey ve ailelerin refah seviyelerini yükseltmeye yöneliktir. Bu ihtiyaçların giderilmesi, yalnızca yaşamı sürdürmek için değil, toplum içerisinde de belirli bir düzeyde olmak için gereklidir. Beslenme, barınma, eğitim, sağlık, çalışma ve gelir elde etme gibi ihtiyaçlar ve bunlara yönelik hizmetler, sosyal refah içerisinde değerlendirilir (Yolcuoğlu, 2010, s. 49). Çocukların her bakımdan gelişmeleri ve yeteneklerini geliştirebilmeleri, çocuk refahı alanındaki hizmetler ile mümkün olacaktır. Bu hizmetler, çocukların mutlu olmasını sağlamaya yöneliktir. Ayrıca çocuğun refahının sağlanmasında, korunmasında ve geliştirilmesinde, aile ve devlet kurumları da önem arz etmektedir (Kahraman, 2007, s. 31). Sosyal devlet veya refah devleti, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin insan onuruna yakışan şartlarda yaşamasını sağlama görevi yüklenmektedir (Çetin, 2014, s. 6). Sosyal devlet, bileşenlerinden biri olan sosyal adaleti sağlamak için gelir dağılımı dengesini de önemsemektedir (Çetin, 2015, s. 155). Gelir dağılımı konusunun sosyal adalet ve refah

için önemi tartışmaya kapalıdır. Genel düzlemde sosyal refah, ailenin refahı ve özelde çocuğun refahı için teminat oluşturmaktadır.

Çocuk refahı alanı sosyal çalışma mesleği ve disiplini için en temel alanlardan biridir. Bu kapsamda sosyal çalışma, ihmal ve/veya istismar mağduru çocukların sorunlarına çözüm aramakla birlikte, koruyucu, önleyici ve rehabilite edici hizmetler sunmayı hedeflemektedir. Sosyal çalışmacılar, korunma ihtiyacı içinde olan çocukların bütün gereksinimlerinin karşılanması ve her yönden gelişmelerinin önündeki engellerin ortadan kaldırılması amacıyla aile ve kuruluşlar ile bağlantı kurarak mesleki müdahalede bulunurlar (Yolcuoğlu, 2009b, s. 44).

Çocuk refahı hizmetlerinin temel bakış açılarından biri, çocuğa ve aileye yardım ve destek sunarak hayatlarında pozitif yönlü değişimler meydana gelmesini sağlamaktır. Bunu başarmak için sürekli olarak bilgi temelli hizmetler geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu alanda güzel sonuçlar elde etmek için yöntemler ve uygulama araçları araştırılmalı ve geliştirilmelidir (Folleso ve Mevik, 2011, s. 97). Çocuğun refahının ailesi ile birlikteyken sağlanmasının ve çocuğun korunma ve bakım ihtiyacı hissetmemesinin ön koşulu, ailenin refahını yükseltmeye dönük politikalar geliştirmektir (Tuncer ve Erdoğan, 2018, s. 526). Çocuk refahı ile kast edilen en önemli husus, şüphesiz çocuğun yüksek yararınıdır. Bu yüksek yarar, çocuğu ve çevresindeki sistemleri koruyup güçlendirerek sağlanabilecektir. Koruma ve güçlendirmenin sağlanması ise sosyal devletin tartışılmaz bileşenlerinden biri olan sosyal adalet ile mümkün olacak ve hayata geçirilecek politikalar ile varlığını ortaya koyacak/devam ettirecektir.

1.3. ÇOCUK KORUMASI

Çocuğun korunması denildiğinde akla ilk olarak fiziksel ve duygusal açıdan koruma gelebilir. Ancak geniş kapsamıyla çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik, ahlaki vb. her yönden korunması olarak düşünülmeli ve hukuki boyutta yapılacak çalışmalar ile güvence altına alınması gerekmektedir (Beter, 2010, s. 10). Eski uygarlıklarda çocukluğun değeri ve çocuğun korunması ile ilgili yapılan alanyazın taramasında, konuya ilişkin birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşmıştır. Ancak genel itibari ile antik toplumlarda çocuğun, gelişmiş haklar ağına sahip olmadığı görülmektedir.

Ortaçağ Avrupa'sında çocukluğun özel bir dönem olarak görülmediği ve çocukların adeta birer yetişkin gibi sosyal hayatta yer aldığı bilinmektedir (Karataş ve diğerleri, 2004, s. 16). Çocuğun haklarının olduğu düşüncesinin gelişmesi yeniçağ ile mümkün olmuş ve bu düşüncenin gelişiminde aydınlanma çağı olarak adlandırılan dönem ve sanayi devriminin etkisi yadsınamayacak derecede büyük olmuştur.

Aydınlanma çağında haklar ve özgürlükler üzerine başlayan sorgulama ile yalnızca insan hak ve özgürlükleri gelişmemiş, aynı şekilde çocuğun da yetişkinlerden ayrı tutularak korunmaları gerektiği bilinci gelişmeye başlamıştır. Sanayi devrimi ile de köklü bir değişim sürecine giren başta ekonomi ve buna bağlı olarak farklılaşan aile yapısı, çocuğun konumunu da derinden etkilemiştir. Çocuğun işçi olarak karşımıza çıktığı bu dönem, aynı zamanda korunma ihtiyaçlarının olduğu tartışması ile birlikte ele alınmıştır (Beter, 2010, s. 39-41).

Çocuk ve çocukluk kavramları, yaşanan sosyal ve kültürel gelişmeler ile birlikte değişim göstermiştir. Bununla birlikte, farklı toplumlarda, farklı zamanlarda veya toplumun farklı tabakalarında aynı 'çocukluk' kavramından söz etmek mümkün değildir (Tan, 1989, s. 88). Tarihsel süreçte çocukluk kavramı, felsefi ve düşünce akımları ile dönemin ekonomik ve politik yapılarına bağlı olarak farklılaşmıştır. Dolayısı ile çocuğu ve çocukluğu, dönemin şartları içerisinde ele almak doğru olacaktır (Yağcıoğlu, 2011, s. 14). Çocuğun ve çocukluğun özel görülerek korunması fikrinin tarihi çok eskiye gitmemekte olup asıl gelişimi 19. ve 20. yüzyıllarda ivme kazanmıştır. Aydınlanma dönemi ve yaşanan teknolojik gelişmeler ışığında modern çocukluk algısı gelişmeye başlamıştır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 44). Locke'un özgürlük ve bireyin gelişiminde kurumların etki sahibi olduğunu vurgulaması ve Rousseau'nun hümanist yaklaşımı gibi aydınlanma düşüncesi temelindeki anlayışlar, modern çocukluk paradigmasının var olmasında rol oynamışlardır (Akbaş ve Atasü Topçuoğlu, 2009, s. 98). Böylelikle modern ailede çocuk, masum ve korunmaya ihtiyaç duyan biri olarak algılanır hale gelmiştir (Yolcuoğlu, 2012, 264.) Modern çocukluk paradigmasının benimsediği korumacı yaklaşıma göre çocukların özel olarak korunmaları gerekmektedir. Bu gereklilikten dolayı ebeveynlere yetki ve sorumluluklar yüklenmektedir (Erbay, 2013, s. 5).

Çocuğun korunması fikrine uluslararası düzlemde bakıldığında, resmi olarak ilk teşebbüsün 1912 yılında İsviçre'de gerçekleştiği bilgisi karşımıza çıkmaktadır. O yıllarda Belçika'da da çocuğun korunmasına dair çalışmalar olmuş ancak 1. Dünya Savaşı'nın

patlak vermesi, çalışmaların sekteye uğramasına neden olmuştur. Savaşın sona ermesi ile 1921 yılında Brüksel’de bir kongre toplanmış ve ‘Uluslararası Çocukları Koruma Birliği’ kurulmuştur. Savaş sonrası kaçınılmaz bir gerçek halini alan çocuk koruması sorunu nedeniyle Cenevre’de ‘Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği’ kurulmuştur. 1924 yılına gelindiğinde adı geçen birliğin hazırladığı belge, Milletler Cemiyeti tarafından ‘Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ olarak tanınmıştır (Akyüz, 2015, s. 38-39).

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocukların gelişimini ve korunmalarını temel alan beş maddelik bir bildirgedir. Bildirge, uluslararası kapsamda bir ilk olması açısından oldukça önem arz etmektedir. Bildirge maddelerinin genel kapsamı, büyük bir savaşın ardından örselenen çocukların her yönden korunmasını içermektedir. Bildirge, dünya ülkelerinin onayına sunulmuş ancak 2. Dünya Savaşı’nın başlaması ile geçerlilik ve yaptırımını kaybetmiştir (Kurt, 2016, s.104). Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1931 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanmış ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nce benimsenmiştir (Aktaran: Akyüz, 2015, s. 39).

20 Kasım 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, bu alandaki önemli bir diğer belge niteliği taşımaktadır. Birleşmiş Milletler’in kurulmasının ardından, çocuk sorunlarını ve haklarını tartışmak amacıyla Sosyal Sorunlar Meclisi oluşturulmuştur. Meclisin 1950 yılında yaptığı bir toplantıda, Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’nin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi esas alınarak tekrar düzenlenmesi yönünde karar alınmıştır. Bu çalışmanın tasarısı, BM üye devletlerince değerlendirilmiş ve BM Çocuk Hakları Bildirgesi olarak oy birliği ile kabul olmuştur. 10 maddeden oluşan bu bildirge ile çocukların her türlü ayrımcılığa maruz kalmasına engel olunmaya ve her durumda korunmalarına gayret gösterilmiştir (Akyüz, 2015, s. 39-40). Bu 10 madde, insanlığı, her şeyin en iyisini çocuklara sağlamakla yükümlü kılmıştır (Kale, 1995, s. 53).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989 yılında BM Genel Kurulu’nun 44/25 sayılı kararı ile kabul edilerek imza, onay ve katılıma açılmıştır. 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşme, güncel rakamlara göre Türkiye dâhil 197 ülke tarafından imzalanmıştır. Ülkemizde 2 Ekim 1995 tarihi itibarıyla uygulamaya koyulmuştur. Ancak T.C. Anayasası ve Lozan Anlaşması hükümlerine göre 17., 23. ve 30. maddelerinin yorum hakkı saklı tutulmuştur (Balo, 2009, s. 506).

Sözleşmede, üç kısma ve toplamda 54 maddeye yer verilmektedir. Sözleşmenin ilk maddesi, kanunla daha erken reşit olma haricinde, her insanın 18 yaşına kadar çocuk

kabul edildiğini belirtmektedir. Genel olarak sözleşmenin diğer maddelerinde ele alınan hususlar şu şekildedir: Sözleşmeye taraf olan devletler; bütün çocukları eşit tutar ve hiçbir ayırım gözetmez, veli ya da vasisinin düşünce veya eyleminden sorumlu olmaz, ceza almaz. Yine taraf devletler, başta çocuğun yaşama hakkı olmak üzere Sözleşmece tanınan tüm haklarının korunmasını sağlar. Çocukların ebeveynlerinden ayrılmalarının yüksek yararına olmadığı durumlarda aile ilişkilerinin devamını sağlar. Sözleşmeyi imzalayan devletler, çocuğun kendini ilgilendiren bütün hususlarda görüşlerini belirtme hakkı ile düşünce, vicdan ve din özgürlüğü haklarına saygı gösterir. Çocukların özel hayatı ile aile, konut ve iletişimine haksız müdahale yapılamaz. Çocuğun, bakımından sorumlu olan kişiler tarafından her türlü ihmal ve istismara maruz kalmalarını önlemeye yönelik tedbirleri alır. Çocuğun evlat edinilmesi söz konusu olduğunda yüksek yarar gözetir. Engelli çocukların en yüksek düzeyde hayata katılımını önemser ve genel olarak tüm çocukların sağlıklı gelişimi için ilgili kuruluşlardan hizmet alma haklarını tanır. Sözleşmeye onay veren devletler, çocukların eşit fırsatlar çerçevesinde eğitim alma hakkı ile oynama, eğlence, boş zaman değerlendirme, dinlenme ve kültürel/sanatsal yaşama katılma haklarını kabul eder.

Heimer ve Palme'ye göre de çocuk refahının kavramsal çerçevesinde, çocuğun korunması ve ihtiyaçlarının temin edilmesinin yanı sıra katılımı da oldukça önemli bir unsurdur. Çocukların katılım ve sosyal hakları, birbirleri ile ilişki içerisinde var olmaktadır (Heimer ve diğerleri, 2018, s. 317). Karar alma süreçlerine çocuğun katılımı, çocuğun refahı için merkezi bir konumdur (Hall ve Slembrouck, 2009, s. 467). Ancak yapılan çalışmalarda, hizmet aldıkları kuruluşlarda çocuk ve gençlerin sürece katılımlarının yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır (Karataş ve Acar, 2008, s. 37). Sosyal hizmet mesleğinin önemli ilkelerinden biri olan 'müracaatçı için değil müracaatçı ile birlikte' ilkesi, hizmet alanın katılımını vurgulamaktadır. Elbette bu ilke, çocuklara yönelik sunulan hizmetlerde de gözden kaçmamalıdır. Çocuğun hizmetlere katılımı, yalnızca pasif/alıcı olarak değil, aynı zamanda hizmetlerin oluşturulma aşamasında aktif olarak sağlanmalıdır. Yüksek düzeyli katılım, yalnızca hizmet alanına olumlu etki etmekte kalmayıp, aynı zamanda hizmetin gelişmesine de katkı veren bir durum olarak değerlendirilebilir.

1.4. OSMANLI DEVLETİ'NDEN GÜNÜMÜZE ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ

Bu genel başlık altında Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti Devletine ve en son günümüz hizmetlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Osmanlı Devleti'nde verilen hizmetlerin, belirgin farklılıklar ile karşımıza çıktığı dönemler ayrı ayrı ele alınmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde yaşanan gelişmeler ise tarihsel sıraya uygun olarak günümüz hizmetlerine kadar geçirdiği değişimler ile kısaca aktarılmıştır.

1.4.1. Tanzimat Dönemi Öncesi Gelişmeler

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı Devleti'nde bireyler, küçük yerleşim merkezlerinde, kapalı pazar ekonomisine dayanan bir ekonomi ile geniş aileler, komşular ve akrabalar olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Dolayısı ile sosyal korunma ihtiyacının boyutu, karşılanamayacak seviyelere gelmemiş ve yaşanan ihtiyaçlar bu küçük çevre içinden karşılanmıştır. Dayanışma ve yardım kültürü ile insanlar birbirlerinin eksiklerini gidermişlerdir. Bu uygulamalarda büyük oranda dini inanışların da etkisi olmuştur. Ayrıca ihtiyaç sahiplerine yardım etmek üzere vakıflar ve esnaf teşkilatları (esnaf zaviyeleri, Ahilik ve Lonca teşkilatları) önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir (Altan, 2007, s. 65-66).

19. yy'a kadar geniş aile yapısının faydası ve Sanayi Devriminin etkilerinin geç hissedilmesi gibi faktörler nedeni ile çocuğun korunması sorun olarak karşımıza çıkmamaktadır. Geniş aile ve komşuluk ilişkileri ile ihtiyaçlar karşılanmış ve ihtiyaç sahibi sayısının artmasının önüne geçilmiştir (Salim, 2011, s. 33).

1.4.2. Tanzimat ve Cumhuriyet Dönemlerinde Yaşanan Gelişmeler

19. yy sonlarına kadar etkisini gösteren yardımlaşma ve dayanışma kültürü ile ekonomik alandaki teşkilatlanmalar, artık etkisini yitirmişlerdir. Bu etki kaybında, hızla değişen ekonomik sistemler ile İmparatorluğun eski gücünü kaybetmesi rol oynamıştır. Bu dönemde Avrupa ile başlayan siyasal yakınlaşma, ekonomik olarak da hissedilir hale gelmiştir. Dolayısı ile geç de olsa Sanayi Devrimi yaşanmaya başlanmış ve ülke, Avrupalı

devletlerin açık pazarı haline gelmiştir. Ancak bu süreci çok daha önceden yaşayan devletlerin kendilerini toparlayıp yeni pazarlara yönelmesi sorunuyla Osmanlı Devleti gerektiği gibi mücadele edememiştir. Devlet, bu ülkelere sağlanan ekonomik ayrıcalıkların yanında kendi üreticilerini koruyamadığı için arzuladığı maddi refaha ulaşamamıştır (Altan, 2007, s. 66-68). Ekonomik sorunlara ek olarak 19.yy sonlarında artan savaşlar ve bu savaşların mağdurları, yardım hizmetlerinde ve özellikle yetim çocukların korunması konusunda elle tutulur düzenlemelerin yapılması ihtiyacını doğurmuştur (Salim, 2011, s. 35).

1.4.2.1. Eytam Sandıkları

Eytam sandıklarının temel amacı, ebeveynini/ebeveynlerini kaybetmiş çocukların mallarını, çocuklar reşit olana kadar koruyup, reşit olduktan sonra mallar üzerindeki tasarruf yetkisini sahibine teslim etme düşüncesidir. Osmanlı'da bu uygulama başlarda bireysel olarak yürütülmüş, 19. yy. ortalarında ise fona dönüştürülerek devlet tarafından düzenlenmesi ve kontrol edilmesi sağlanmıştır (Özcan, 2006, s. 106).

1851 yılında ebeveynini kaybetmiş çocukların mallarını işletme vesilesiyle elde edilecek gelirin, çocukların velisine/vasisine verilerek mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla Eytam Nizamnamesi çıkarılmıştır. Buna bağlı olarak Eytam Meclisleri ve Eytam Keseleri kurulmuştur. Bu uygulama Cumhuriyet Dönemine kadar devam etmiş, var olan fonu ile Emlak ve Kredi Bankası kurulmuş ve bu banka 2001 yılında Ziraat Bankası ile birleşmiştir (Salim, 2011, s. 37).

1.4.2.2. Mithat Paşa Islahhaneleri

Tuna Valisi olarak görev yapan Mithat Paşa, Niş Eyaletinde görev yaptığı sırada bölge halkından elde ettiği katkılarla Niş merkezli bir Islahhane kurmuştur. 1863 yılında açılan bu Islahhanenin, ihtiyaç içinde olan Müslüman ve Hıristiyan çocuklara ayırım yapmadan hizmet verdiği bilinmektedir. Islahhanenin ilk icraatları, çocuklara okuma ve yazma, dikiş ve ayakkabı yapımını öğretmek olmuştur. Bu yönü ile günümüz meslek okullarına benzetilmektedir. Aynı zamanda koruma ve bakım hizmeti vermesi yönü ile de yetiştirme yurtlarının ilk örneklerinden kabul edilebilir (Karataş, 2015, s. 18). Ayrıca Islahhaneler,

bir yıl ve üzeri hapis cezası almış olan çocukların genel hâpishanelere konulmaması hükmü getirmiştir. İslahevi niteliği de görerek, döneminde önemli bir eksikliği gidermiştir (Koç, 2007, s. 45).

1.4.2.3. Darüşşafaka

Babasını kaybetmiş ve maddi imkânları kısıtlı olan ailelerin çocuklarına hizmet veren Osmanlı Devleti'nin ilk parasız, yatılı ve özel okulu olma niteliği taşımaktadır (Bahadır, 2018, s. 15). Kelime anlamı olarak 'şefkat yurdu' anlamına gelen Darüşşafaka, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında dernek ve sivil oluşum kanalı ile kurulmuştur (Karataş, 2015, s. 20). Darüşşafaka, o dönemde diğer etnik gruplar içerisinde geri kaldığı düşünülen anne veya babasız Müslüman çocukların eğitime katkı vermek amacını taşımaktadır. 1864 yılında kurulan Cemiyet-i Tedrissiye-i İslamiye'nin etkin çalışmaları sonucu 1873 yılında Darüşşafaka açılmıştır. Cemiyet-i Tedrissiye-i İslamiye ismi 1935'te Türk Okutma Derneği olmuş, 1953 yılında Darüşşafaka Cemiyeti olarak değiştirilmiş ve bugünkü kullandığı isme kavuşmuştur (Koç, 2003, s. 189). Darüşşafaka gibi kurumların kurulması, Osmanlı modernleşmesi kapsamında değerlendirildiğinde, halk eğitiminin yanı sıra çocuk koruma ve bakımı konularında vatandaş ve devletin işbirliğinde yeni bir soluk olarak nitelendirilmektedir (Karatay, 2007, s. 106).

1.4.2.4. Hamidiye Etfal Hastanesi

Şimdiki ismi ile Şişli Etfal Hastanesi olan kurum, II. Abdülhamit'in ölen kızı için 1899 yılında kurulmuştur. Hastanenin o dönem için taşıdığı önem, maddi sıkıntıları olan yoksul kadınlara ve çocuklara hizmet vermesidir (Özbek, 2006, s. 36).

1.4.2.5. Fukaraperver Cemiyetleri

Meşrutiyet yıllarında Osmanlı Devleti'nde birçok sivil toplum örgütü doğmuştur. Bunlardan biri de Rumların yoksul kesime yardım için kurduğu Fukaraperver Cemiyeti'dir. Bu girişim Osmanlı'da da yankı bulmuş ve Osmanlı Fukaraperver Cemiyetlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır (Salim, 2011, s. 39). Osmanlı

Fukaraperver Cemiyeti, 1908 yılında kurulmuş, 1913 yılında kendini feshederek kapanmıştır. Cemiyet, bu yıllar içerisinde çocuk koruması ve yoksul çocukların eğitilmesi konularında çalışmalar yürütmüş ve yardımlar yapmıştır (Özbek, 2006, s. 63-68). Fukaraperver Cemiyetleri, Meşrutiyet döneminde İstanbul'un birçok semtinde şubeler halinde faaliyet göstermiştir. Kuruluş aşamasında her ne kadar İttihat ve Terakki'nin yardım ettiği ve yardımların siyasi nitelikte olduğu söylene de, savaşlardan fakir düşmüş halka götürmeye çalıştığı hizmetler, bu söylentilerin ötesine geçmiştir (Özbek, 1998, s. 5-6).

1.4.2.6. Darülhayr-ı Ali

Osmanlı Devleti'nin 19. ve 20. yüzyıllarda yaşanan savaşlar nedeni ile içinde bulunduğu zor koşullar, korunma ihtiyacı olan çocuklar sorununun ve bu soruna çözüm arayışlarının gündeme gelmesine etki etmiştir. Çözüm yollarının arandığı bu dönem içerisinde 1903 yılında II. Abdülhamit döneminde Darülhayr-ı Ali kurulmuştur. 1909 yılında kapanması ile sonuçlanana değin, bünyesinde 400 çocuğun bakılmasına olanak sağlamıştır (Yıldırım, 2013, s. 22). Darülhayr-ı Ali, işsiz ve korunması gereken çocukların kabul edildiği bir tür sanayi mektebi niteliği taşımaktadır. 5-7 yaşları arası çocukların kabul edilmesi ve eğitimin 7 yıl olması planlanmıştır. Başlangıçta her yıl 40 erkek 40 kız çocuğun kabul edilmesi düşünülmüş ancak uygulamada sadece erkek çocuklar kabul edilmiştir (Özbek, 1999, s. 16).

1.4.2.7. Darülaceze

Darülaceze de diğer kuruluşlar gibi Osmanlı Devleti'nin savaşlar sonrası mağdur halkına hizmet vermek amacıyla açtığı bir kurumdur. Darülaceze Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) sonrası koruma ve bakıma ihtiyaç duyan çocuklara yönelik olarak II. Abdülhamit'in önerisi ile kurulmuştur (Bahadır, 2018, s. 16). Savaş sonrası İstanbul'a, 400.000'e yakın göçmen gelmiştir. Bu durum neticesinde sokaklarda başıboş dolaşan, dilencilik yapan, hasta ve kimsesiz çocukların sayısı oldukça artmıştır. II. Abdülhamit'in 1890 yılındaki fermanı ile Darülaceze'nin kurulması kararlaştırılmıştır. Ağustos 1895 yılında inşaatı tamamlanan binalar, Ocak 1896 yılında resmi olarak hizmet vermeye

başlamıştır. Kurulduğu günden bugüne 29.000'i çocuk 72.000 yaşlı, engelli, kimsesiz ve bakıma ihtiyacı olan çocuğa, hiçbir ayırım gözetmeden hizmet etmektedir (<https://www.darulaceze.gov.tr/Kurumsal/KurulusAmaci>).

1.4.2.8. Darüleytamlar

Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında kimsesiz kalan çocuklara hizmet vermek için açılan Darülaceze, yaşanan göçün de etkisi ile yetersiz kalmıştır. Devlet, şehit eşleri ve çocukları için yeni arayışlar içerisine girmiştir. Darüleytamlar temelde, şehit çocuklarının bakımı, eğitimi ve mesleki yetkinlik kazanmaları amacını taşımıştır. Sonrasında bu hizmete sadece şehit çocuklarının değil halktan da büyük bir kesimin ihtiyacı olduğu görülünce kapsam genişletilmiştir. Darüleytamlar 1915 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Kurulduğu yıl sayısı 20 olan Darüleytamlar, 1916 yılında 69 sayısına ulaşmıştır. Darüleytamlar, 1. Dünya Savaşı sonrası ülkeyi terk eden İngiltere, Fransa ve İtalya'nın boşalttığı binalarda hizmet vermişlerdir. Ancak 1918 yılına gelindiğinde Mondros Antlaşması ile işgal güçleri ülkeye ve binalarına geri gelmişlerdir. Darüleytamlar için bir süre yeni binalar aranarak ve eski binalar onarılarak mücadele edilmişse de maddi nedenlerden dolayı başarılı olunamamış ve İstanbul'dakiler 1918 yılında tamamen kapanmıştır. Anadolu'daki Darüleytamlar ise Ankara Hükümeti tarafından (1922 Darüleytamlar Talimatnamesi) sahiplenilmiş, 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kapsamında Maarif Vekaleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na) bağlanmıştır (Özkan, 2006, s. 213-220). MEB'den de mahalli idarelere devrolan Darüleytamlar, zaman içinde birer birer kapanmıştır. Darüleytamlar, dönemin koşullarında, gayet planlı ve programlı bir şekilde hizmet verebilecek seviyededir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin yanında meslek edindirmeye yönelik kursların da (ayakkabıcılık, terzilik, marangozluk vb.) var olduğu bilinmektedir (Gökçe, 1971, s. 67-68).

1.4.2.9. Himaye-i Etfal Cemiyeti, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ve Sonrası

Cemiyet ilk olarak 1908 yılında Kırklareli'nde kurulmuş ve bölgesel hizmetlerine başlamıştır. 1917 yılına gelindiğinde ise İstanbul'da umumi hizmetler sağlamak amacıyla kurulan cemiyete dâhil olmuştur. 1921 yılında aynı amaca hizmet eden iki grubun

birleştirilmesi ile Ankara’da resmi olarak kurulmuştur. Kurucu üyelerinin çoğunluğu milletvekilleri olurken, himayesini Mustafa Kemal Paşa üstlenmiştir. Bu Cemiyet’in ortaya çıkmasında yine savaşlar ve geride bıraktığı mağdurları koruma emeli bulunmaktadır. Devam eden yıllarda Cemiyet’in, nüfus politikaları ve çocuk doğum/ölüm oranları üzerine çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir. 1927 yılında Hükümet, bütçeden ödenek tahsis etmiş ve dışarıdan gelecek bağışların kabulünü kolaylaştırıcı adımlar atmıştır. 1934 yılında ise adı Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (TÇEK) olarak Atatürk tarafından değiştirilmiş ve hizmetlerinin kapsamı genişletilmiştir (Güneş, 2005, s. 141-142). TÇEK, Bakanlar Kurulu kararı ile 1937 yılında kamu yararına hizmet veren bir dernek konumuna geçmiştir (Çengelci, 1999, s. 21).

Himaye-i Etfal Cemiyeti, diğer adı ile TÇEK, kısa sürede aldığı yol ile de dikkat çekmektedir. 1921 yılında kurulan Cemiyet, 1933 yılında şube sayısını 542’ye çıkarmıştır. Cemiyet, Atatürk’ün hayatta olduğu 1921-1938 yılları arasında kayda değer bir gelişme ve büyüme kaydetmiştir. Bunda şüphesiz Atatürk’ün ve Meclis’in desteğinin etkisi ve katkısı büyüktür. TÇEK, 1946 yılında çıkardığı 25. yıl raporunda 688 şube ile yurt genelindeki büyüklüğünü belirtmiştir (Acar, 2005, s. 15). 1921 ve 1938 yılları arası kurum, gelişmiş, büyümüş ve hizmetinin niceliğini ve niteliğini arttırmıştır. Sözü edildiği üzere, Atatürk’ün her türlü desteği ile bu zaman dilimi içerisinde kurum, altın çağını yaşamıştır. 1938-1960 yılları arası ise kurum, en önemli ve büyük destekçisini, Atatürk’ü kaybetmesi neticesinde yeni bir döneme girmiştir. Hükümet yardımlarının devam etmesine rağmen kurum, 1940’lı yıllarında maddi zorluklar çekmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın dünya geneline getirdiği maddi zorlukların yanında kurum, kendi iç işleyişinde şubeler ile koordinasyon ve ekonomik sıkıntılara rağmen artan yatılı bakım kuruluşları gibi sorunlarla da mücadele etmeye çalışmıştır. 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çıkmış, kapsamlı bir müdahale planı uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak bu kanun, deneyim ve personel eksikliği gibi nedenlerle beklenen etkiye sahip olamamıştır. Yine de çocuklar için böyle bir Kanun’un çıkması, devlet eli ile konuya müdahale edilmiş olması ve yeni bir anlayışı başlatması bakımından önem arz etmektedir. Kanun’un beklenen etkiye ulaşamaması ile birlikte TÇEK’in etkinliği devam etmiştir. 1957 yılında çıkarılan 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun ile 5387 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. İkinci Kanun’un da ilkinin devamı olduğuna yönelik görüşler ortaya atılmıştır. Bu yeni Kanun,

0-12 yaş arası çocukların bakımını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na, 13-18 yaş arası çocukların bakımını ise MEB'e yükleyerek temelde iki kuruma sorumlulukları dağıtmış ve TÇEK'in etki alanını daraltmıştır. Aynı zamanda Yasa ile Koruma Birlikleri kurularak illerdeki muhtaç çocukların tespiti için görevlendirilmişlerdir. Tam bu hususta farklı bir sorun doğmuştur; adı geçen bakanlıkların sayıca ve deneyim yönünden yeterli personeli yoktur. Koruma Birlikleri, çocukların kullanacağı bina için dahi TÇEK'in kuruluşlarından faydalanmışlardır. 1960 ve 1981 yılları arası dönem ise TÇEK'in Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)'na dönüşmesinin zeminin olduğu ve neticede bu gelişmenin yaşandığı dönem olarak ele alınmaktadır. 1960'lardaki siyasi atmosfer, ülke genelini olduğu gibi TÇEK'i de önemli ölçüde etkilemiştir. TÇEK'in siyasileştiği, kötü yönetildiği ve çocukların iyi bakılmadığı gibi birçok iddia ortaya atılmıştır. Artık adı bile anılmamaya başlayan TÇEK, 12 Eylül sonrası da benzer süreçlerden geçmiştir. 5 Mayıs 1981 tarihine gelindiğinde ise Milli Güvenlik Kararı ile TÇEK'in genel merkezi, il-ilçe merkezleri ve bucak/köy kolları feshedilmiştir. TÇEK, 24 Mayıs 1983 tarihli 2828 SHÇEK yasası ile tamamen ortadan kaldırılmıştır (Acar, 2005, s. 52-73).

2010'lu yıllara kadar SHÇEK faaliyet göstermiş, 08.06.2011 tarih ve 27958 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname(KHK) (633) ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) kurulmuştur. Böylece sosyal hizmet ve yardımlara dair tüm iş ve işlemler Bakanlık çatısı altında toplanmış ve SHÇEK kapanmıştır. Bakanlık bünyesinde çocuklara verilen hizmetler ise Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce (ÇHGM) yürütülmüştür (Başer, 2013, s. 31). 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ASPB ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı kurulmuştur. 04.08.2018 tarih ve 30499 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında KHK ile Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığının adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olarak değiştirilmiştir. ÇHGM'nin yapı ve işleyişi ise değiştirilmeden korunmuştur (Genç, 2019, s. 12-13). Bakanlığın ismi değişse de verilen hizmetlerin içeriğinde bir değişim yaşanmamıştır.

1.5. KORUNMA İHTİYACI İÇİNDE OLAN ÇOCUK

5395 sayılı ÇKK, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda korunma ihtiyacı içinde olan çocukların tanımlarına detaylı bir biçimde yer verilmiştir. Bu tanımlamalarda, korunmaya ihtiyaç duyan çocukların hangi olaylar veya durumlar sonrasında ihtiyaç sahibi haline geldikleri açıklanmaktadır. Ayrıca 1982 Anayasa'sının ilgili maddelerinde de korunmaya ihtiyaç duyan çocuklar hakkında düzenlemeler ve açıklamalar yer almaktadır.

5395 sayılı ÇKK'ye göre '*korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk*' olarak tanımlanmaktadır. Tanımda açıkça belirtildiği gibi, ihtiyaca dayalı korunmadan söz edilmektedir. Ancak bu ihtiyaç durumu, farklı meslek elemanlarınca farklı yorumlanabilme özelliğine sahiptir. Belirli bir durum, uygulamada yer alan birine göre korunma ihtiyacı olarak nitelendirilirken, diğeri için aynı ihtiyacı nitelendirmeyebilir. Dolayısıyla belirtilen bu ihtiyaç halinin somutlaştırılması ve herhangi bir hak kaybına yol açmasının engellenmesi gerekmektedir (Tarımeri, 2007, s. 4).

27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda daha detaylı bir tanımlama yapılmıştır. Buna göre korunmaya ihtiyacı olan çocuk ÇKK'deki tehlikelere açık olmanın yanında,

- *Ana veya babasız, ana ve babasız,*
- *Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,*
- *Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,*
- *Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk*

olarak ifade edilmektedir.

Görüldüğü üzere korunma ihtiyacı olgusu, ebeveyn yoksunluğundan çok daha farklı sorunlar yaşayan çocukları da içermektedir. Risk altında olma, dezavantajlı olma vb. tanımlamalar, çocuğun korunma ihtiyacı hissetmesi ile ilişkilendirilebilir (Elmacı, 2010, s. 950-951).

5395 sayılı ÇKK'nin ikinci bölüm ve 5 maddesi, koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemektedir. Buna göre;

- a) **Danışmanlık tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- b) **Eğitim tedbiri**, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- c) **Bakım tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,
- d) **Sağlık tedbiri**, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- e) **Barınma tedbiri**, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir.

Genelde ailenin, özelde ise çocuğun korunması, sosyal devletin ödevlerinden biri olarak kabul görmektedir. Bu doğrultuda 1982 Anayasası'nda da çocuğu koruyan birtakım düzenlemeler bulunmaktadır. Anayasa'nın üçüncü bölümünde yer alan 41. maddede özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli önlemlerin devlet tarafından alınacağı belirtilmektedir. Aynı bölüm içerisinde yer alan 50. maddede, çalışma ve dinlenme şartlarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiş ve herkesin yaşı, cinsiyeti ve gücü doğrultusunda çalıştırılabileceği belirtilmiştir. Sonraki maddelerden biri olan 58. madde, devletin, gençleri her türlü tehlike ve olumsuz alışkanlıklardan korumak için gereken önlemleri alacağını ifade etmektedir. Bu maddelere ek olarak özellikle önem arz eden 61. maddede ise korunma ihtiyacı içinde olan çocukların topluma kazandırılması adına gerekli önlemlerin devlet tarafından alınacağı ve ihtiyaç duyulan tesislerin kurulacağı/kurdurulacağı belirtilmektedir.

Korunma ihtiyacı içinde olan çocuklara verilen hizmetler zaman içerisinde değişim göstermiştir. Bu değişim temelde üç süreçte gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki; korunmaya ihtiyaç duyan çocukların kalabalık gruplar halinde kuruluşlarda koruma ve bakım hizmeti alması, ikincisi; görece daha az sayıda çocuğa koruma ve bakım hizmetinin verildiği kuruluşların yaygınlaşması ve koruyucu aile hizmetinin geliştirilmesi, üçüncüsü ise çocuğun kendi ailesi yanına döndürülmesi yönündeki çalışmaların yaygınlaştırılmasıdır (Çifci, 2009, s. 54). Değişen toplum düzeni ve yaşanan gelişmeler ışığında, çocuk

korumasının kurumsal yapısında birtakım dönüşümler yaşanmıştır. Sıradaki başlık altında korunma ihtiyacı içinde olan çocuklara yönelik hizmetlere yer verilmektedir.

1.6. KORUNMA İHTİYACI İÇİNDE OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN HİZMETLER

Bu başlık içerisinde korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yönelik hizmetlere yer verilmiştir. Bu hizmetler temelde iki gruba ayrılmaktadır; aile temelli hizmetler ve kurum bakımı hizmetleri. Aile temelli hizmetler kapsamında koruyucu aile hizmet modeli, evlat edinme hizmet modeli ve aile yanında koruma ve bakım hizmeti ele alınmıştır. Kurum bakımı hizmetleri kapsamında ise çocuk destek merkezleri, çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerine değinilmiştir.

Çocuk ve aileler ile sosyal hizmet uygulamalarında çocuğun ve ebeveynlerin sürece dâhil olmaları istenen bir durumdur. Çünkü sosyal hizmet uygulamaları, sunulan hizmetler olmaktan çok kullanıcının yönlendirdiği hizmetlerdir. Bu yönü ile sosyal hizmet mesleği, toplumsal değişmeyi ve güçlenmeyi odağına almaktadır. Ancak uygulamada, birçok çocuk ve ebeveyn için bu durum söz konusu olamamaktadır. Birçok ebeveyn, çocuklarını ihmal ve istismar etmekten dolayı soruşturma geçirmektedir. Ebeveynler çeşitli sebeplerden dolayı sosyal hizmet uzmanları ile işbirliği yapmamakta ve aralarında anlaşmazlık çıkabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı, hem aileyi destekleyip güçlendirmek hem de olası riskleri her zaman göz önünde bulundurmak durumundadır (Wilkins ve Whittaker, 2018, s. 2004).

Korunma ve bakım ihtiyacı içinde olan çocuklara sunulan hizmetleri temelde iki alt grupta ele almak mümkündür. Birincisi, çocuğun bir aile (öz ailesi veya öz ailesi olmayan) ile birlikte kalmasını sağlayarak koruma ve bakım hizmetlerinden yararlandırılmasını amaçlayan aile temelli hizmetlerdir. İkincisi ise koruma ve bakıma ihtiyaç duyan çocuklara kurum/kuruluş aracılığı ile verilen kurum bakımı temelli hizmetlerdir. Devam eden kısımda bu hizmetlerin detaylarına yer verilmektedir. Ancak Karataş (2007), var olan birçok yasal düzenleme ve uygulamaya rağmen zamanın şartlarına uygun kapsamlı bir çocuk politikasının olmadığından söz etmektedir. Mevcut durumdaki politikaların tarihi uzunca bir geçmişe dayanmakla birlikte ayrı ayrı unsurlar olarak nitelendirilmektedir (s. 11-12). Yolcuoğlu (2009a) da, çocuğun iyilik halini, her

türlü riskten uzak ve güvende olduğu hal olarak belirtmekte, bu amaca yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve yapılandırılmış bir çocuk koruma politikasının oluşturulması gerekliliklerine vurgu yapmaktadır (s. 92). Erbay'ın (2012) akademisyenler, çocuklar, kamu ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşan katılımcılar ile yaptığı araştırmanın nihai sonucunda da çocuklarla ilgili yasal düzenlemelerin dağınık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ilgili araştırmanın katılımcıları, farklı ülkelerde örnekleri bulunan, kapsayıcı nitelikte bir 'çocuk ve gençlik yasası'nın hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir (s. 73).

1.6.1. Aile Temelli Hizmetler

Aile temelli hizmetlerde karşımıza üç hizmet modeli çıkmaktadır. Bunlar; koruyucu aile hizmet modeli, evlat edinme hizmet modeli ve çocuğun öz ailesi yanında desteklenmesidir. Bu hizmet modelleri, modern dünyada çocuk koruması ve bakımı hususunda, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması en çok arzulanan hizmet modelleridir. Çocuğun biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönlerden gelişimine en uygun olanın, şartlar mümkünse öz ailesi yanında desteklenmesi, değilse aile temelli hizmet modellerinden faydalandırılması olduğu kabul gören bir gerçekliktir.

1.6.1.1. Koruyucu Aile Hizmet Modeli

Koruyucu aile uygulaması, korunma ve bakım ihtiyacı olan çocuklar için özellikle gelişmiş ülkelerde en çok tercih edilen uygulamalardan biridir. Çocukları kurum bakımının olumsuz etkilerinden korumakla birlikte çocuklara aile yanında, güven ve sevgi ortamında gelişme imkânı vermesi nedeniyle önemli bir hizmet modelidir (Yıldırım ve Hız, 2018, s. 106). Bu bakım modelinin, hizmetten faydalanan gençlerin duygusal, davranışsal ve ilişkisel refahını arttırdığı bilinmektedir (Waid ve Wojciak, 2019, s. 275).

Ailenin bütünlüğünün herhangi bir sebepten bozulması ile başlayıp çocuğun korunma ve bakım ihtiyacının doğması ile devam eden süreçte, koruyucu aile hizmet modelinin devreye sokulması, çocuğun daha az yıpranması açısından işlevsel bir uygulamadır. Koruyucu aile hizmeti temelde, parçalanmış ailedeki çocuğun, aile bütünlüğü yeniden inşa

edilene değin kurum bakımına alınmadan, detaylı olarak değerlendirmesi yapılmış bir ailenin yanında bakımının sağlanmasını amaçlamaktadır. Uygun şartları taşıdığı tespit edilen koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, ilgi, sevgi, özen, güven vb. duyguları yaşamaktan mahrum kalmadan gündelik yaşamına devam edebilme imkânına kavuşmaktadır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 51). 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği ile koruyucu aile hizmet modelinin detayları oldukça ayrıntılı bir biçimde belirlenmiştir. Yönetmelikte öne çıkan bazı maddelere aşağıda yer verilmiştir.

- Koruyucu aile modelinin, Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli, Geçici Koruyucu Aile Modeli, Sürekli Koruyucu Aile Modeli ve Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli olmak üzere dört türü bulunmaktadır.
- AÇSH İl Müdürlüklerince (AÇSHİM) oluşturulan Komisyona, çocuk hakkında yazılmış raporlar ve çocuk ile yapılan görüşmelerin detayları, sosyal çalışma görevlileri tarafından sunulur.
- Koruyucu aile olmak isteyen ailelerin, Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de ikamet etmesi, en az ilkokul mezunu olması, düzenli gelire sahip olması ve 25-65 yaşları arasında olması şartları getirilmiştir.
- Koruyucu aile, akraba ve yakın çevreden değilse, eşlerden küçük olan ile çocuk arasında en az 18 yaş farkı aranır.
- Koruyucu aile sözleşmesi imzalanmadan önce çocuk ve ailenin yeterince zaman geçirebilmesi için çalışmalar yapılır.
- Koruyucu ailenin sorumluluklarını yerine getirmemesi, çocuğun koruma kararının kaldırılması, hizmet modeli değişikliği, koruyucu ailenin vazgeçmesi vb. sebeplerle süreç sonlandırılır.

Yönetmelik ile birlikte hizmet modelinde birtakım yenilik yapılmış (koruyucu ailelerin eğitimi, ödenen ücretlerin arttırılması, profesyonel koruyucu aile uygulaması, koruyucu aileye sosyal güvence sağlanması vb.) ve öncelikli hizmet modeli haline getirilmiştir (Başer, 2013, s. 37).

Koruyucu ailelerin eğitim ve destek alması önem arz etmektedir. Kısa vadede bu destek, koruyucu ailelerin kapasitelerini attırıcı etki gösterecek ve koruyucu ailesi oldukları çocukların yararına olacaktır. Uzun vadede ise ebeveynlik kalitelerini attırarak, koruyucu

aile süresini uzatacak ve en genelde çocukların bu hizmete erişimini kolaylaştıracaktır (Yi ve Wildeman, 2018, s. 48).

Batılı ülkelerde korunma ve bakım ihtiyacı içerisinde olan çocukların büyük bir bölümü koruyucu aile hizmetinden faydalandırılmaktadır (Yazıcı, 2014, s. 266). Ülkemizde de koruyucu aile modelinin tanıtılması ve geliştirilmesi düşüncesine son 10 yıl içerisinde verilen önem neticesinde koruyucu aile sayısı 2015 yılı verilerine göre 1100'lerden 4000'lere çıkmıştır. Bu veri çocuk koruması alanında önemli başarılarından biridir (Söğütü, 2015, s. 24). İlgili tarihlerde yapılan tanıtım ve duyuru çalışmaları, hizmet modelinin yaygınlaşması adına yürütülen önemli kampanyalardandır. Bu çalışmalarda koruyucu aile hizmet modelinin profesyonelliği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda koruyucu ailelere sağlanacak olan ücret ve çeşitli muafiyetler ile çocukların kuruluş bakımı altındayken var olan haklarının korunacağı da, hizmet modelini tanıtmaya ve yaygınlaştırma çalışmaları kapsamında ele alınan başlıklardandır (Karatay, 2017, s. 416). AÇSHB-ÇHGM 2018 Aralık verilerine göre 5289 koruyucu aile bulunmakta ve bu koruyucu ailelerin yanında 6468 çocuğun bakımı sağlanmaktadır.

Çocuğun koruyucu aileye yerleştirilmesi ile başlayan sürecin izlenmesi oldukça önemlidir. Yerleştirme sonrasında doğabilecek sorunların profesyonel olarak ele alınması ve koruyucu ailenin bilgilendirilerek desteklenmesi gerekmektedir. İzleme faaliyetleri için çocuk ve ailenin periyodik olarak ziyaret edilmesi öngörülmektedir. Ancak uygulamadaki mali sıkıntılar ve iş yükü nedeniyle bu ziyaretler ve izleme faaliyetleri istedik seviyelerde olamamaktadır (Özbesler, 2014, s. 126).

Koruyucu aile modelinde önemli bir detay, çocuğun öz ailesi ile iletişiminin kesilmemesi ve koruyucu ailenin bu iletişimi sağlama sorumluluğunun olmasıdır. Bu durum, ailelerin hizmet modeline çekinceli yaklaşmasına neden olabilmektedir (Keten, 2017, s. 32). Bu iletişimin ve bağlantının kurulması ve korunmasında sosyal hizmet uzmanlarına çok önemli görevler düştüğüne de değinilmesi gerekmektedir. Aile ile kurulacak temasın kalitesi, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki değerlendirmelerine bağlıdır. Geçmişte ihmal veya istismar sorunu yaşanmış ise, öz aile ile kurulacak olan bu iletişimin 'güvenli' sınırları, sosyal hizmet uzmanları tarafından belirlenmelidir (Boyle, 2017, s. 23).

Oldukça avantajlı bir uygulama olan koruyucu aile uygulaması, henüz ülkemizde istenen sayılara ulaşamamıştır. Gelişmiş ülkelerde korunma ihtiyacı içindeki çocuğun yararlandığı hizmet modelleri içerisinde %75 oran ile ilk sırada yer alan koruyucu aile

modeli, ülkemizde %4 olarak tespit edilmiştir. Aradaki bu farkın sebeplerinden bazılarını; sosyal çalışmacı sayısının yetersizliği, başvuruların incelenme ve değerlendirilme sürelerinin uzunluğu ve birtakım bürokratik engeller olarak sıralamak mümkündür (Yolcuoğlu, 2009b, s. 51). Ek olarak koruyucu aile adaylarının, küçük yaştaki çocukları seçme ve cinsiyet belirleme fikrinde ısrarcı oldukları bilinmektedir (Salim, 2011, s. 92). Bununla birlikte söz edilmesi gereken diğer husus, her çocuğun koruyucu aile hizmet modeline uygun özellikler taşımaması neticesinde bu hizmet modelinden faydalanamadığı gerçeğidir. Sözü edilen sebeplerle, sayıların artmasına rağmen koruyucu aile modeli ülkemizde hala yeterince yaygınlaşmamıştır (Yıldırım, 2013, s. 36).

1.6.1.2. Evlat Edinme Hizmet Modeli

Evlat edinme modeli, biyolojik olarak değil yasal yollar ile oluşturulmuş bir aile sistemini ifade etmektedir (Keten, 2017, s. 34). Öz ailesini kaybetmiş ve sağlıklı koşullarda yetişme imkânı kalmamış olan çocuklar için aile olanağı sağlayan bir hizmet türüdür. (Yolcuoğlu, 2009b, s. 51-52). Bu model, terk edilmiş, bulunmuş ve ailesi ile hiçbir şekilde bağı olmayan çocukların korunması ve bakımı için en ideal modeldir. Özellikle küçük yaşlardaki çocuklar için, kısa süreler içinde prosedürün tamamlanarak evlat edindirme hizmetinin sağlanması, çocuğun her yönden gelişimi için faydalı olacaktır (Söğütü, 2015, s. 24). Evlat edindirme ile ilgili yasal zemin, 4721 kanun numaralı Türk Medeni Kanununun dördüncü ayrımında yer almaktadır. Kanunun ilgili maddelerinde (305-320 maddeleri arası) evlat edinmenin şartları etraflıca belirlenmiştir. Bu maddelere göre;

- Evlat edinilenin, evlat edinen tarafından bir yıl bakılmış ve eğitilmiş olması gerekmektedir.
- Evlat edinme işlemi, evlat edinilen çocuğun ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararına olmalıdır.
- Evlat edinenin (birlikte veya tek başına) 30 yaşını doldurmuş olması ve birlikte evlat edinme durumunda evliliğin en az beş yıllık olması gerekmektedir.
- Evlat edinilenin, evlat edinenden en az 18 yaş küçük olması gerekmekte olup, ayırt etme gücü bulunması halinde evlat edinilmeye rızasının olması gerekmektedir. Vesayet altındaki çocuk için, vesayet makamlarının izni yeterlidir.

- Evlat edinme için, öz anne ve babanın, ilgili mahkemece kayda geçirilmiş rızası gereklidir. Ancak anne ve/veya babanın kim olduğu bilinmiyorsa, gaiplik durumu varsa, ayırt etme gücünden yoksunsa veya sorumluluklarını yerine getirmiyorsa rıza şartı aranmaz.
  - Evlat edinme süreci sonunda, ana babaya ait hak ve sorumluluklar evlat edinene devrolur. Aynı zamanda evlat edinilen, evlat edinenin mirasçısı olma hakkını kazanır.
- Medeni Kanun'a ek olarak Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ve Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük çerçevesinde evlat edindirme işlemleri yürütülmektedir. ÇHGM ulusal işlemlerde 'aracı kurum', uluslararası işlemlerde ise 'yetkili makam' olarak evlat edindirme hizmetini sağlamaktadır (Öztürk, 2018, s. 10). AÇSHB-ÇHGM 2018 Aralık verilerine göre toplam evlat edindirilen 16.809 çocuk bulunmaktadır.

Koruyucu aile hizmet modeli uygulamasının istenen oranlara ulaşması önündeki engelleri, evlat edindirme hizmetinin de yaygınlaşmasını sınırlayan faktörler arasında değerlendirmek yanlış olmayacaktır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 51-52).

Koruyucu aile ve evlat edinme hizmetlerinin gelişmesinin önündeki engellerin, geliştirilecek politika ve uygulamalar ile aşılması ve ailesi yanına dönemeyen çocukların kurum bakımı yerine bu hizmetlerden faydalandırılmasının nihai amaç olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

1.6.1.3. Aile Yanında Koruma ve Bakım

Korunma ve bakım ihtiyacı içerisindeki çocuğun öz ailesi yanında bu ihtiyaçlarının karşılanması, şüphesiz ki sosyal çalışmanın nihai amacıdır. Morris (2012)'in de belirttiği gibi, çocuğun bakımı ve korunması konuları, ebeveynler ve ebeveynlikle ilişkilidir (s. 908). Çeşitli sorunlar sebebi ile çocuklarına bakamayan ailelerin güçlendirilerek, mümkün olabilecek en sağlıklı koşullara getirilmesi ve aile bütünlüğünün yeniden tesis edilmesi, çocuğun yüksek yararına olacaktır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 52). 1980'ler ve 1990'lardan itibaren, çocuğuna kendisi bakamayacak olan aileler için koruma ve güçlendirme çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmaların temel amacı çocuğun güvenliğinin sağlanması ve ailenin fonksiyonelliğinin devam etmesidir (Mather ve

diğerleri, 2007, s. 19). ÇKK'ye göre de öncelik, çocuğun aile içerisinde ve/veya sosyal çevresi içerisinde korunması ve bakılmasıdır (Bağdat, 2018, s. 30).

Dünya genelinde, koruma ve bakım altındaki çocuklar için, çocuğun öz ailesi yanına döndürülmesi fikrine paralel olarak ülkemizde de çocukların kurum bakımına alınmadan önce ailesi yanında desteklenmesi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda 2005-2010 yılları arasında Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi yürütülmüştür. Projenin temel amacı, gelişimi için en doğru yerin kendi ailesi yanı olduğu gerçeğinden yola çıkılarak çocuğun öz ailesi yanında bakımının sağlanmasıdır (Özateş ve Atauz, 2011, s. 102-104). Çocuğun ailesi yanına döndürülmesine yönelik hizmetler, AÇSHB'nin de üzerinde en çok durduğu hizmetlerdendir. Burada önemli olan husus, ailenin ayni ve nakdi yönden desteklenmesi sonucu, çocuğun aile yanında bakılabilecek olması ve diğer bakım modellerine ihtiyacın ortadan kalkmasıdır.

Aile desteği, yoksullukla mücadele eden ebeveynlerin kapasitelerini güçlendirmeyi hedefleyen hizmet ve müdahaleler olarak tanımlanabilir (Verhallen ve diğerleri, 2019, s. 287). Çocuğun koruma ve bakım tedbiri ile kuruluş bakımına alındığı veya inceleme sonucunda böyle bir durumun gerçekleşecek olması ihtimallerinde, yine uzmanlar tarafından yapılan detaylı sosyal incelemeler sonrasında çocuk ailesi yanına döndürülmektedir. Bahsedildiği üzere, çocuğun kuruluş bakımından ailesi yanına döndürülmesi veya bakım tedbiri hiç alınmadan ailesi yanında desteklenmesi, yalnızca ekonomik ihtiyaçların giderilmesi ile sorunların ortadan kaldırılabilceği durumlar için geçerlidir. Çocuğun ekonomik nedenler dışında koruma ve bakım altına alındığı durumlarda (ihmal, istismar vb.), ailesi yanına döndürme hizmetin gerçekleşmemesi gerekmekte ve işleyişin böyle yürüdüğü umut edilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan ve 2015 yılında Resmi Gazete'de (03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı) yayınlanması ile yürürlüğe giren Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (SED) ile bu destek hizmetinin detayları ortaya konmuştur. Yönetmeliğin 6. maddesine göre;

- hakkında bakım tedbiri alınarak kuruluşta bakılan ve destek sunulması durumunda aile veya yakınlarına döndürülebilecek çocuklar,
- hakkında henüz bakım tedbiri olmaması ile birlikte, desteklenmemeleri halinde korunma ve bakıma ihtiyaç duyacak çocuklar,

- 18 yaşını doldurmaları nedeni ile kuruluş bakımından veya koruyucu aile yanında ayrılmak durumunda olup desteklenmedikleri takdirde yeniden ihtiyaç sahibi olacak olan çocuklar,
- belirli sebepler ile (hastalık, afet, kaza vb.) aile üyelerinin geçimini sağlayamayan veya vefat etmiş kişilerin çocukları bu destek hizmetinden faydalanabilmektedir.

Yönetmelik kapsamında verilen bu desteğin koşulları, özellikleri ve miktarları, AÇSHB'nin internet sitesinde detaylı biçimde paylaşılmıştır. Bu desteğin miktarı, ek gösterge dâhil en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden oranlanarak hesaplanmaktadır. Çocuğun devam ettiği okul düzeyine göre farklılık gösteren 2019 Ocak-Haziran ekonomik destek tutarları 620,34 TL ile 1116,60 TL arasında değişmektedir. Buna ek olarak kuruluş bakımından ayrılan gençlere 496,27 TL, çeyiz yardımı alabilecek olanlara 1861,01 TL ödenmektedir. Ekonomik desteğin geçici olarak verildiği durumlarda ise 1 kat (1240,67 TL), 2 kat (2481,34 TL) ve 3 kat (3722,01 TL) ödeme yapılmaktadır (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti>). AÇSHB – ÇHGM 2018 yılı Aralık ayı verilerine göre koruma altına alınmadan ailesi yanında destek verilen çocuk sayısı 119.537'dir. 2005-2017 yılları arasında aileye döndürülen çocuk sayısı ise 11.485 olarak belirtilmektedir.

Burada asıl önemli olan, destekten yararlandırılan çocuk veya aile sayısından ziyade, desteğin niteliğinin nasıl olduğudur. SED, aileye ve çocuğa yalnızca ekonomik destek verilmesi değil, sosyal imkânların da sağlanmasını içeren bir destektir. Desteğin sosyal boyutunun gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Bir diğer husus ise, rakamlara gereğinden fazla önem atfederek, bu destekten yararlananların sayısını arttırmak amacı ile hatalı uygulamaların yapılmaması konusudur. Kast edilen şudur; kurum bakımı altındaki bir çocuğun devlete maliyetinin hesaplanması sonucu, daha az bir bütçe kullanılarak çocuğun aileye gönderilmesi düşüncesi sosyal devlet anlayışı ile örtüşmemektedir. Aksi halde bu hesaplama, yanlış kararlar ile çocuğun ailesi yanına gönderilmesi ve daha büyük travmalar ile kurumlara/kuruluşlara dönmesi ile sonuçlanabilir. Öte yandan aileye verilen bu yardım ile maaş algısı oluşturulmamalıdır. Çengelci'nin de belirttiği gibi, bu kaygı yeni bir kaygı değildir. Sanayi Devrimi sonrası İngiltere ve sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal yardım uygulamalarından bu güne tartışılan, bu yardımların tembelliği teşvik eden bir yanı olduğu düşüncesidir (Çengelci, 1993, s. 27). Günümüz uygulamalarında da desteğe

ihtiyacı kalmadığı düşünölen ailelere yapılan bu yardımın kesilmesi ile kaç ailenin çocuğunu tekrar kurum/kuruluş bakımına verdiğinin, rakamlar ile ortaya koyulması gerektiği düşünölmektedir.

1.6.2. Kurum Bakımı Hizmetleri

Bu kısımda ise kurum bakımı kapsamında hizmet veren çocuk destek merkezlerine, yurt ve yuvaların kapatılması sonucu ortaya çıkan çocuk evleri sitesine ve çocuk evlerine değinilmiştir.

Kurum bakımı hizmeti, son yıllarda çokça eleştiri almakla birlikte, geçmişı en eskiye dayanan hizmet türüdür. Bu bakım türünde çocuk veya yetişkin, akrabası olan veya olmayan kişiler ile birlikte bir kuruluş bünyesinde, bu hizmeti meslek edinmiş kişiler tarafından bakılmaktadır. Kurum bakımı sadece anne ve/veya babası ölmüş, ihmal/istismar edilmiş çocuklar için değil, yoksul, dilencilik yapan, sokakta yaşayan veya çalışan, suç mağduru olmuş çocuklar için de sunulan bir hizmet modelidir (Beter, 2010, s. 86). Ailesi yanından kurum bakımına alınan çocuk için yeni girdiği bu ortam, çok sayıda çocuk ve personel ile birlikte kurallar, sınırlar ve tek tip yaşamın var olması sebebi ile oldukça farklı bir ortam olmaktadır. Kurum bakımının bu özellikleri nedeniyle bu bakım türü ‘kışla tipi’ olarak da adlandırılmaktadır (Uluğtekin, 1993, s. 45). Kurum türleri ele alındığında farklı şekillerde kategorize edilebilmektedir. Birincisi, kurumlar, kapalı tip ve açık tip olarak sınıflandırılmaktadır. Kapalı tip kurumlar, çocuğa sunulan hizmetlerin neredeyse tamamının kurumda verildiği ve dışarısı ile ilişkinin az olduğu kurumları ifade etmektedir. Açık tip kurumlar ise çocukların ihtiyaçlarının diğer kurum ve kuruluşlardan karşılandığı kurumları ifade etmektedir. Bir diğer sınıflandırma ise çok sayıda çocuğun aynı binada hizmet aldığı kışla tipi kurumlar, genel eğitim ve öğretim kurumlarından hizmet alamayan çocuklar için bu hizmetleri sağlayan okul tipi kurumlar, az sayıda çocuğa hizmet veren ev tipi kurumlar olarak ifade edilmektedir (Şenocak, 2010, s. 181-182).

Kurum bakımı, koruma ve bakım hizmetinin verilmeye başlandığı ilk model olmakla birlikte sosyoekonomik açıdan gelişmekte olan ölkelerde kullanılan en yaygın bakım hizmeti türüdür. Bu hizmet türünde çocukların ev ortamından uzak bir ortamda tam zamanlı olarak korunması ve bakımı söz konusudur. Kalabalık gruplar halinde hizmetten

faydalanan çocukların, birebir ilgi görmesi konusunda yetersiz kalması yönünden eleştirilen bu sistem, zaman içerisinde terk edilmeye başlanmış ve alternatif hizmet modellerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar hız kazanmıştır. Nitekim ilgili alanda yapılan birçok araştırmada da, kurum bakımı hizmetinin, ne kadar iyi olursa olsun, çocuğun biyopsikososyal gelişimine uygun olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Yolcuoğlu, 2009b, s. 50). Bu bakım türünde çocuğun fiziksel anlamda bütün ihtiyaçları karşılanıyor olsa da psikolojik gelişim, ilişki geliştirme, sosyal beceri ve deneyim kazanma konularında yetersiz kalabilmektedir (Koşay, 2013, s. 22). Kurum bakımındaki uyaran eksiklikleri, kurumdan hizmet alan çocukların gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere sahip olmakla birlikte birtakım uyumsuz davranışlar geliştirmelerine de neden olabilmektedir (Uluğtekin, 1993, s. 47). Kurum bakımına alınana kadar yaşadığı olumsuz deneyimlerin etkilerini üzerinden atamamış olan bu çocukların, yapay bir atmosferde, günlük toplum yaşantısından izole bir biçimde hizmet alması, onların gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Akyüz, 2000, s. 486). Uzun yıllar kurum bakımında kalmış ve 18 yaşını doldurması ile kurumdan ilişkisi kesilmiş olan gençlerin sosyal hayata adapte olmakta güçlük çektikleri bilinmektedir (Nalbant, 2016, s. 34). Bugüne kadar yapılan birçok çalışmada kurum bakımındaki çocukların çeşitli sosyolojik ve davranışsal sorunlar yaşadıkları ortaya konmuştur (Çatay ve Koloğlugil, 2017, s. 291). Yapılan sistematik değerlendirmeler, kurum bakımının, çocukların bilişsel gelişimlerine de olumsuz etki ettiğini göstermektedir (Sherr ve diğerleri, 2017, s. 32-33).

Bu nedenle uzun vadede kışla tipi kurumların yerini daha küçük gruplardan oluşan ev tipi modellerin, koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetlerinin, özellikle de çocuğun öz ailesi yanında desteklenerek koruma ve bakımının sağlanmasına yardımcı olacak hizmetlerin üretilip geliştirilmesi gerekmektedir. Kısa vadede ise kışla tipi kurumların sorunlarına bilimsel gerçekler ışığında yaklaşılarak çözümler üretilmeye gayret edilmelidir. Eksikliklerin giderilmesi için yasal ve kurumsal düzenlemelere gidilmeli, ancak elbette ana amaç bu kurumlardan kurtulmak olmalıdır (Uluğtekin, 1993, s. 51-52).

AÇSHB yetkililerince kurum bakımı hizmetinin sonlandırılmasına dair çalışmaların son 5 yıldır devam ettiği dile getirilmektedir. Nitekim 2017 yılı sonu ve 2018 yılı başı itibariyle çocuk yurtları ve yetiştirme yurtları kapatılmıştır. Bu tarih sonrasında, korunma ihtiyacı olan çocuklar için koruyucu aile, evlat edindirme ve aile yanında destek temelli hizmetlerin geliştirilmesi için çalışmalar arttırılmakla birlikte, bu hizmetlerden

yararlanamayan çocuklar için çocuk destek merkezleri, çocuk evleri sitesi ve çocuk evleri hizmet vermeye devam etmektedir.

Tablo 1: AÇSHB-ÇHGM 2018 yılı Aralık ayı verileri

Kuruluşlar	Sayı	Çocuk Sayısı
Çocuk Destek Merkezi	63	1632
Çocuk Evleri Sitesi	111	6383
Çocuk Evleri	1192	6199
Toplam	1366	14214

(Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 2018 Aralık Verileri.

<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2018-5c62a51c75b1f.pdf>)

1.6.2.1. Çocuk Destek Merkezi

29 Mart 2015 tarih ve 29310 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM) Yönetmeliği ile bu merkezlerin iş ve işleyişleri detaylı olarak açıklanmıştır. Aynı zamanda bu Yönetmelik ile Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği ve Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmış, adı geçen yönetmelikler ile kurulmuş olan kuruluşlar kapatılmıştır.

İlgili Yönetmeliğin 3. maddesinde ÇODEM’ler; suç mağduru olma, suça sürüklenme veya sokaktaki tehlikelerle karşılaşmalarından dolayı haklarında koruma ve bakım tedbiri kararı alınmış çocuklardan, psikososyal destek ihtiyacı olanlara bu desteğin verilmesi için geçici süre ile kuruluş bakımına alındıkları merkezler olarak tanımlanmıştır. ÇODEM bünyesinde hizmet alan çocukların, hizmet aldıkları süre içerisinde aile ve toplum bağlarının geliştirmeye yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca bu merkezler, koruma ve bakım altına alınan çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre uzmanlaştırılmıştır. Aynı yönetmeliğin 4. maddesinde, mahkemece tersi yönde alınmış bir karar olmaması halinde, çocuğun ailesi yanına döndürülmesi için ilgili çalışmaların yapılacağı ve merkezlere 11-18 yaş aralığındaki çocukların kabul edilerek, daha küçük çocukların alternatif hizmet modellerinden veya aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Suç mağduru olan çocuklar için diğer kuruluşlardan ayrı ve özel bir koruma ve bakım hizmetinin sunulması olumlu olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu merkezlerin sayıca arttırılması gerektiği düşünülmektedir (Söğütü, 2015, s. 29-30). AÇSHB-ÇHMG tarafından 2018 yılı Aralık ayında yayınlanan veriler doğrultusunda, hâlihazırda 63 ÇODEM’de 1632 çocuğa hizmet verilmektedir.

1.6.2.2. Çocuk Evleri Sitesi

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda çocuk evleri sitesi, çocukların koruma ve bakım hizmetlerinden yararlandığı, aynı yerleşke içinde birden fazla ev tipi sosyal hizmet kuruluşunun bulunduğu hizmet modeli olarak tanımlanmıştır. Önceki adı sevgi evleri olan bu model, 0-18 yaş arası çocuklara yatılı olarak hizmet vermektedir.

Çocuk evleri sitesi, ev tipi koruma ve bakım hizmetini amaçlamaktadır. Ancak çocuk evleri modelinden farklı olarak çocuk evleri sitesi modeli, çocukların toplum içinde olmadan bir kuruluş bünyesi altında koruma ve bakım hizmetlerinden faydalandığı modeldir (Yıldırım, 2017, s. 104).

AÇSHB-ÇHGM 2018 yılı Aralık ayı verilerine göre 111 çocuk evi sitesi bulunmakta ve toplam 6383 çocuğa koruma ve bakım hizmeti verilmektedir.

1.6.2.3. Çocuk Evleri

Kışla tipi kuruluşlardan ev tipi kuruluşlara geçişin başlaması çocuk evleri hizmet modelinin geliştirilmesi ile birlikte olmuştur. Çocuk evi ilk olarak 2000 yılında Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü’ne bağlı ve Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı işbirliği ile kurulmuş, 2005 yılından itibaren yaygın hale gelmeye başlamıştır (Yıldırım, 2013, s. 38). Çocuk evi hizmet modeli ile ev tipi kuruluşlar artmakta, il merkezlerinin çeşitli yerlerinde açılmaları ile de çocukların sosyal hayata karışmaları amaçlanmaktadır (Nalbant, 2016, s. 41). Ailesi yanında kalamayan çocukların bu hizmet modeli ile sosyal hayat ve ilişkilere hazırlık yapmaları hedeflenmektedir (Salim, 2011, s. 100). Çocuk evleri modelinin yasal dayanağı, iş ve işleyişe dair açıklamaların yer aldığı, 05.10.2008 tarih ve 27015 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’tir. Yönetmeliğin 4. maddesinde çocuk evi; il merkezlerindeki

uygun bölgelerde (tercihen okul ve hastaneye yakın olan) müstakil ev veya apartman dairelerinde 5-8 çocuğun koruma ve bakım hizmetinden faydalandığı evler olarak tanımlanmaktadır. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM) ise çocuk evlerinin bağlı bulunduğu AÇSH İl Müdürlüğü bünyesindeki merkezi ifade etmektedir. Yönetmeliğin 5. maddesinde ÇEKOM, evlerdeki hizmetleri ve harcamaları denetlemek ve evler arasındaki koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Bunun yanında ÇEKOM'un temel görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Çocuk evine kabul edilecek çocuğu belirlemek,
- Çocukların aile odaklı hizmetlerden faydalanmaları için çalışma yapmak,
- Çocukları yaş, cinsiyet ve kardeşlik durumlarına göre değerlendirmek (ev içindeki çocuklardan en büyüğü ile en küçüğü arasındaki yaş farkı 3'ten fazla olamaz ancak kardeşlik durumunda bu şart aranmaz),
- Çocukların aile ve yakınlarına izinli verilebilmeleri için mesleki çalışmalar yapmak,
- Çocukların hukuki durumlarını takip etmek ve destek olmak,
- Çocuk evinde çalışacak olan bakım personelinin niteliğini belirlemek, gelişimlerini desteklemek için eğitimler düzenlemek,
- Verilen hizmetlere kamu kurum ve kuruluşları ile halkın katılımını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak ve işbirliğini geliştirmek.

Yönetmeliğin 6. maddesinde çocuk evi sorumlularının (sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, öğretmen, çocuk gelişimci) görevleri; evlerin harcamaları ve ödemeleri, eve kabul edilen çocukların uyumu, aileleri ile görüşmelerinin takibi, çocuk ve okul ilişkisi, ev içi sorumluluklar, ihtiyaçların takibi ve temini, bakım personelinin çalışma saatleri ve nöbetleri, eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi, periyodik raporların hazırlanması ve acil durumlarda hastane ile bağlantı kurmak olarak belirlenmiştir. İlgili yönetmelikte;

- 7. madde ile sosyal çalışmacının (ilk gözlem raporu hazırlamak, uyum çalışmaları yürütmek, çocuk ve ailesine yönelik mesleki çalışmalar yapmak ve bunları raporlamak, çocukların gelişimlerini izlemek vb.),
- 8. madde ile psikoloğun (psikolojik test ve teknikler kullanmak, çocuğun yetişmesi, meslek sahibi olması ve kişilik gelişimi için çalışmalar yürütmek, ihtiyaç duyan çocuklar ile özel olarak ilgilenmek, gerekli hallerde hastane ile bağlantı kurmak, aile eksikliğinin etkilerini azaltıcı çalışmalar yapmak vb.),

- 9. madde ile çocuk gelişimcinin (alana dair testler yapmak ve sonuçlarını raporlamak, çocuğun özelliklerine uygun eğitim programları hazırlamak, çocukların gelişimlerini izlemek ve ihtiyaç halinde özel eğitim hazırlıkları yapmak, mesleki çalışmalar yürütmek, sağlık personeli ile işbirliği içinde çocukların gelişimlerini takip etmek vb.),
- 10. madde ile öğretmenin (çocukları ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirmek, okul devamlılığı ve çalışma alışkanlığı, okul başarısının takibi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmek, eğitsel raporlar hazırlamak vb.),
- 11. madde ile çocuk eğiticisinin (çocuk evinin işleyişinde görev almak, çocukların eğitim programlarını uygulamak, evin düzenine ve çocukların öz bakım becerilerinin gelişmesine katkı sunmak, çocukların sağlıklı şartlarda beslenmeleri için çalışmak, büyüme ve gelişimlerini takip etmek vb.),
- 12. madde ile hemşire ve/veya sağlık görevlisinin (sağlık kuruluşları ile işbirliği geliştirmek, çocukların periyodik sağlık kontrolleri yapmak ve raporlamak, refakat ve taburculuk işlemlerinde görev almak ve çocuğu izlemek, ilk yardım yapmak vb.) görev ve yetkileri etraflı bir biçimde belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 13. maddesi, çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanlarının tanımı ile görev ve sorumluluklarını kapsamaktadır. Tanıma göre bakım elemanı/bakıcı anne; meslek liselerinin çocuk gelişimi, çocuk eğitimi veya hemşirelik bölümlerinden mezun olan, hemşirelik önlisans mezunu olan veya lise mezunu olup çocuk bakımı konusunda sertifika almış olan kişiler arasından belirlenmektedir. Görev ve sorumlulukları ise şu şekilde sıralanabilir;

- Çocuk evinin düzenini ve sağlıklı aile ortamını sağlamak,
- Çocukların sağlık, temizlik, beslenme, öz bakım gibi temel ihtiyaçlarını gidermeleri ile ilgilenmek,
- Günlük yaşam konularında çocuklara rehberlik etmek,
- Çocukların gelişimi ve evin işleyişi ile ilgili her konuda ev sorumlusuna karşı sorumlu olmak.

Çocuk evlerinde bakım elemanı olarak çalışmak isteyen kişilerin 25-40 yaşları arasında olması, sorumluluk alabilmesi ve çocuklara örnek olabilecek nitelikte olması beklenmektedir. Bakım elemanı olacak kişilere kişilik testi vb. testler uygulanabilmektedir (Bahadır, 2018, s. 38). Çocuk evlerinde çalışan bakım

elemanlarının, çocuk evlerinde koruma ve bakım hizmeti alan çocuklar ile aynı cinsiyetten belirlenmesi, çocukların anne veya baba figüründen yalnızca biri ile yetişmesi anlamına gelmektedir (Çetin, 2018, s. 51).

İlgili yönetmeliğin diğer kısımlarında da evin işleyişine dair birtakım hususlara netlik kazandırılmıştır. Buna göre; çocuk evlerinde yer alan bölümlerin (mutfak, banyo, vb.) kullanım detayları ile birlikte temiz ve güvenli olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Evlerde 24 saat esasına göre hizmet verilir ve bir evde en fazla üç bakım elemanı görevlendirilir. Çocukların, kamu veya özel kurum/kuruluşlarınca düzenlenen faaliyetlere katılmaları sağlanır. Eve yapılan bağışlar, kayıt altına alınarak kabul edilir. Evlerde kalan çocuklara, yaş ve eğitim düzeyleri dikkate alınarak (mülga) SHÇEK Çocuk Yuvaları Yönetmeliği ve Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik kapsamında harçlık ödenir. Çocukların kıyafet, ulaşım, sağlık ve eğitim masrafları ile çocuk evinin her türden giderleri ÇHGM tarafından gönderilen ödenekten karşılanır. Çocuk nakilleri, gerekçesine göre farklılaşmakla birlikte prosedüre uygun biçimde ve İl Müdürlüğü ile Genel Müdürlüğün bilgisi dâhilinde gerçekleştirilir. Çocuk evinde kalan bir çocuk, yılda en fazla 70 gün yatılı izinli olarak yakınına gönderilir. Çocuğun izinli olarak gönderileceği kişi veya kişiler, yapılan sosyal inceleme ile tespit edilir. Yine yapılacak bir sosyal inceleme ile başvuruda bulunan gönüllü ailenin uygunluğu değerlendirilir. Uygunluk durumunda belirlenen gün ve saat süresince çocuk, gönüllü aileye izinli olarak gönderilir. Evden izinsiz ayrılan çocuk, ev sorumlusu tarafından ÇEKOM'a ve ilgili diğer kurumlara bildirilir. Aileye de haber verilerek gerekli araştırma sürdürülür. Aranan çocuk, ailesi yanında ise geri dönmesi veya şartlar sağlanmışsa koruma kararının kaldırılması yönünde işlem başlatılır. ÇEKOM ve ev sorumlusunun bilgi ve onayı dâhilinde, aile ziyareti mahiyetinde, çocuk evine misafir kabul edilir. Evlerdeki çocukların yaş ve gelişimlerine göre, sonraki yaşamlarına hazırlanmaları amacıyla, ev hizmetlerine katkı sunmaları sağlanır. Evlerde, çocukların sayı ve özel durumları göz önünde bulundurularak yemek hazırlanır. Yemeklerden alınan numuneler 72 saat saklanır. Evlerin ilaçlanması, belirli periyodlarla ve gerekli tedbirler alınarak yapılır. Ev hizmetleri, belirlenen standart formalara kaydedilir ve ÇHGM'ye bildirilir. Çocukların her yönden gelişimlerine katkı sunmak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapılır. Çocuk evlerinin açılması, ÇHGM ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan

belirlenen üçer kişilik temsilcilerden oluşan komisyonun, yılın Haziran ayında yaptıkları toplantı ile karara bağlanır.

1.7. SİSTEM KURAMI ÇERÇEVESİNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİ

Sistem kuramının sosyal hizmette ortaya çıkışı, Von Bertalanffy'nin genel sistem kuramı ile bağlantılıdır. Genelci sosyal hizmet uygulamasında etkili olan sistem kuramına göre organizmalar birer sistemdir ve alt ve üst sistemlerinden etkilenirler. Sonraki yıllarda kuram geliştirilerek aile, grup ve toplum uygulamalarında da kullanılmıştır (Duyan, 2012, s.153).

Sistem kuramı, sosyal hizmet alanında ilk kez Goldstein (1973) ile Pincus ve Minahan (1993) tarafından birleştirici model tartışma ve uygulamalarında kullanılmıştır. 1977 yılında Specht ve Vickery sistem kuramına uygulamada yer vermişlerdir. Bu isimlere göre müracaatçı sistemi açık sistemlerdir. Bu durum, farklı düzeylerdeki analizler için çerçeve çizmektedir. Sistem kuramı ve ekolojik yaklaşım, birey ve çevre ilişkisine vurgu yapmaktadır. Ortak varsayımları olmakla birlikte sistem kuramı ve ekolojik yaklaşım birbirinden ayrı ele alınmaktadır. Farklılaştıkları temel husus, sistem kuramının terminolojisi ve dili ile ilgilidir. Ekoloji, çevresi içinde birey anlayışı ile fiziksel olandan çok biyolojik olana eğilmektedir. Sistem kuramının en temel açıklaması şöyledir: Bütün, parçaların toplamından daha fazladır. Bu cümle ile temelde, 'parçalar birbirinden bağımsız değildir, aksine, bir bütünü oluşturmak için bağımlılık ve etkileşim içindedir' vurgusu yapılmaktadır. İnsanın biyolojik, psikolojik ve fiziksel bir bütün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sistem tanımı insanlara da uyarlanabilir hale gelmektedir. Sistemi oluşturabilmek için her parçanın birlikte çalışması gerekmektedir. Sistem kuramı terminolojisinde parçalar, alt sistemler olarak da adlandırılmaktadır. Sistem kuramının diğer temel özelliklerinden ve terimlerinden söz edilecek olursa; bir sistemi diğer sistemlerden ayıran sınırlar vardır, sistemler gelen mesajları yanıtlarken olası çelişkilere karşı iç dengelerini korurlar, bu dengenin sağlanamadığı durumlarda eşitsizlik meydana gelir. Sistem kuramının sosyal hizmette uygulanmasının temel amacı olumlu yönde değişim meydana getirmektir. Pincus ve Minahan'a göre (1973), uygulama aşamasında dört sistem bulunmaktadır:

- Değişim faili sistemi: Değişimin meydana gelmesini kolaylaştıran sistem (kurumlar, yasalar vb.),
- Müracaatçı sistemi: Çalışılan bireyler, aileler, gruplar vb.
- Hedef sistemi: Müdahaleye en uygun olan sistem (ailedeki çocuk, vb.)
- Eylem sistemi: Değişim faili sistemi ile değişim yaratmaya gayret eden diğer sistemler

Sistem kuramının temel varsayımları ise aşağıda yer almaktadır.

- Sistemin bütünü, parçalarının toplamından fazladır.
- Sistemdeki parçalar birbirine bağlı ve bağımlıdır.
- Sistemler, diğer sistemlerden etkilenir.
- Sistemlerin sınırları vardır.
- Sistemlerin, dengesini ve iç dengesini korumaya ihtiyacı vardır (Teater, 2015, s. 25-32).

Kurama göre nedensellik bağından ziyade birey ve durumun etkileşimleri çerçevesinde değerlendirilmesi esastır. Karmaşık olan birey ve çevre ilişkisi ile birlikte bu ilişkiler, etkileşimler bireyin işlevselliği bakımından önem teşkil etmektedir. Bu noktada birey ve çevrenin bağımsız olarak ele alınması durumunda işlevsellik tam olarak anlaşılabilir. Önemli olan, birey ve diğer sistemler arasındaki karşılıklı ilişkinin doğru anlaşılmasıdır. Sistemlerin varlığını sürdürmesinin ilk şartı, alt sistemlerin, bütünü ihtiyacı karşılamak doğrultusunda uyum geliştirmeleridir. Burada ise önemli olan, alt sistemlerin uyum geliştirme aşamasında kendi amaçlarını da yerine getirebiliyor olmasıdır. Ancak çoğu zaman işleyiş bu yönde gerçekleşmez. Sosyal hizmet tam da bu noktada devreye girerek, bireysel ihtiyaçlar ile sistemin devam etmek için ihtiyaç duydukları üzerine odaklanır. Bu sayede elde edilen bütüncül bakış ile birey ve diğer sistemler arasındaki karşılıklı ilişki daha doğru bir biçimde değerlendirilir (Duyan, 2012, s. 154-156).

Hem sistem kuramı hem de ekolojik yaklaşım, sosyal hizmet uygulayıcılarının, olay ve durumlara daha geniş bir perspektiften bakmalarına yardımcı olmaktadır. Bu sayede sorunların ortaya çıkış nedenlerinin detaylı analizi yapılabilir hale gelmiş ve aynı zamanda çözüme dahil edilmesi mümkün olmuştur (Baykara Acar ve Acar, 2002, s. 34-35).

Sosyal bilimlerde sistem kuramı ve ekolojik sistem yaklaşımı başlıca kuram ve yaklaşımlardandır. Bu kuram ve yaklaşım sayesinde uygulama alanında da bakış açısı

genişletilerek, yapılan uygulama ve müdahalelerin derinleşmesi mümkün olmaktadır. Sosyal hizmet kuruluşlarındaki müdahaleler ve genel işleyiş de sistem kuramı kapsamı ile ele alınabilir. Şöyle ki, bu kuruluşlar bünyesinde hizmet verenler, hizmet alanlar, onların sorun ve beklentileri, hizmet alanların yakınları, hizmetin verildiği fiziksel ve sosyal ortam gibi sayıca arttırılması mümkün olan birçok bileşen, esasında bir sistemi meydana getirmektedir. Ve sistem kuramının en temelde söylediği gibi, bütün, parçalarından toplamından farklı ve fazla bir şeyi ifade etmektedir. Buradaki bütünlük, parçaların karşılıklı etkileşimine dayanmaktadır. Kuruluş ortamlarının sistem kuramı gözünden değerlendirilmesi ile kuramın uygulama alanında nasıl bir karşılık bulduğu somutlaşmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan çocuk evleri hizmet modeli de bir sistemi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında çalışılan çalışma evreni Ankara çocuk evleri koordinasyon merkezi ve buna bağlı çocuk evleridir. Bu hizmet modeli, idarecileri, meslek elemanları, bakım elemanları, çocukları, çocukların aileleri ve daha başka bileşenleri ile açık bir sistemi ifade etmektedir. Şüphesiz ki sistemin doğru bir biçimde işleyebilmesi için sistemdeki parçaların/alt sistemlerin uyum içerisinde ve genel sistemin düzgün işlemesi hedefine uygun olarak faaliyet göstermesi gerekmektedir.

1.8. SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİ

Çocuk evleri hizmet modeli, ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı 2000’li yılların başından bu yana, kışla tipi kuruluşların yerini almaya devam etmektedir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile belirlenen temel koşullar, az sayıda çocuğun ev ortamında koruma ve bakım hizmeti almasını sağlamaktadır. Burada ‘az sayıda çocuk’ vurgusu önem arz etmektedir. Çünkü kışla tipi olarak adlandırılan kuruluşlarda kalabalık bir grup içerisinde çocukların bire bir ilgi görmesi, eğitim, sağlık vb. ihtiyaçlarının giderilmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Çocuk evlerinde kalan çocuklar, bu ihtiyaçlarını daha kısa süre içerisinde ve bireyselleşmiş yollar ile almaktadır. Diğer bir ifade ile çocuk evinde kalan çocukların biricikliğini daha fazla hissettiklerini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Ayrıca çocuk evlerinde hizmet alan çocukların sosyal hayat ile iç içe olmaları, onların 18 yaşına gelene kadar olan bireysel gelişimlerinde ve 18 yaşından sonraki yaşamlarında belirleyici olduğu düşünülmektedir. Çocukların apartmanlarda, komşuluk ilişkileri içinde normal bir aile görüntüsü ile bakım hizmeti almalarının, psikolojik olarak daha az yıpratıcı olacağı düşünülmektedir.

Çocuk evlerinin girişlerinde herhangi bir tabela veya yazının bulunmaması, çocukların damgalanma endişesi yaşamalarının da önüne geçmektedir. Böylelikle çocuklar, öksüz/yetim/kimsesiz olarak adlandırılmayacak ve bu çocuklara karşı acıma duygusu gelişmeyecektir (Söğütü, 2015, s. 32). Ayrıca çocuk evlerinde kalan çocukların yaşlarının birbirine yakın olması ve kardeşlerin ayrılmadan aynı evde kalabiliyor olması, modelin olumlu yanlarından (Yazıcı, 2012, s. 513).

Çocuk evlerinde kalan çocuklar ile kışla tipi kuruluşlarda kalan çocukların karşılaştırıldığı araştırma örnekleri mevcuttur. Bu araştırmalardan birini 2013 yılında Yaşar ve Dağdelen yapmıştır. 27'si yetiştirme yurdunda, 43'ü çocuk evinde kalan toplam 70 çocuk ile yaptıkları araştırma sonucunda, evlerde kalan çocukların kendilerini daha mutlu hissettiği, daha az kaygı ve uykusuzluk sorunu yaşadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca evlerde kalan çocukların, yaşadıkları sorunların üstesinden gelme konusunda kendilerini daha güçlü gördükleri ortaya çıkmıştır. Bir diğer bulgu, evlerde kalan çocukların kardeşleri ile ilişkilerinin yurtlarda kalan çocuklarınkinden daha güçlü olduğu, hatta birçoğunun kardeşi ile aynı çocuk evinde kaldığıdır. Araştırma kapsamında önemli bulgulardan biri de, yurtlarda kalan çocukların sigara/alkol kullanım oranlarının, çocuk evlerinde kalan çocukların bu maddeleri kullanma oranlarının oldukça üstünde olduğudur (s. 213-220). Yalçın'ın 2011 yılında farklı kuruluş tiplerinden 83 çocuk ile yaptığı araştırmada da, çocuk evlerinde kalan kız çocuklarının kurum bakımından memnun kalma oranları, diğer kuruluşlarda kalan kız çocuklarına göre belirgin düzeyde yüksek çıkmıştır (s. 163).

1.9. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocuk refahı alanı, birçok disiplinin ilgi ve çalışma alanına girmekte ve bunların başında da sosyal hizmet disiplini gelmektedir. Sosyal hizmet disiplini, bireye verdiği değerden ötürü, çocuğu ve çocukluğu da oldukça önemsemektedir. Çocuk ve çocukluk dönemi söz

konusu olduğunda, her çocuğun aynı şartlarda dünyaya gelmediği ve eşit imkânlarla sahip olmadığı üzücü de olsa ortada olan bir gerçektir. Adil olmayan koşullardan dolayı bazı çocuklar, aileleri ile birlikte yaşayamamakta ve devletin imkânları dâhilinde olan koruma ve bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. Korunma ihtiyacı içindeki çocuklar için AÇSHB'ye bağlı çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır. Koruma ve bakım altına alınan çocuklar için farklı hizmet modelleri söz konusudur. Kurum bakımı kapsamındaki hizmet modellerinden geleneksel olanı kışla tipi model olarak da adlandırılan, çok sayıda çocuğun aynı bina ve aynı oda içerisinde kalarak koruma ve bakım hizmetinden yararlandığı modeldir. Bu geleneksel modele göre daha yeni sayılabilecek diğer bakım modeli ise çocukların evlerde koruma ve bakım hizmetinden yararlandığı modeldir. Bu hizmet modelinde, ihtiyaca göre açılmış çocuk evleri ve bu evlerin koordinasyonundan ve hizmetlerinden sorumlu AÇSHB İl Müdürlüğü'ne bağlı ÇEKOM yer almaktadır. Model kapsamında hizmet verenler, çocuk evlerinde nöbet usulü çalışan bakım elemanları, ÇEKOM'da sosyal serviste görev alan sosyal çalışma görevlileri ve ÇEKOM idarecileridir. 2000'li yıllar itibariyle kışla tipi modelden vazgeçilerek ev tipi koruma ve bakım modelinin yaygınlaşması söz konusudur. Ancak bu köklü değişimin, gerekli hazırlıklar tamamlanarak yapıldığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile modelin altyapısının, model uygulanmaya başlandıktan sonra dahi tam olarak sistemli hale gelmediği yönünde eleştiriler mevcuttur.

Araştırmacının çocuk refahı alanına olan özel ilgisi, ayrıca farklı bir ildeki ÇEKOM'da sosyal çalışmacı olarak 2015-2016 yılları arasında çalışmış olması vesilesiyle bu alandaki hizmetleri tanınması, uygulaması ve hizmet modelinin eksikliklerini fark etmesi, literatürde yer alan ilgili çalışmalara güncel bir araştırma eklemek istemesi, konunun ele alınma sebeplerini oluşturmaktadır. Uygulamanın neredeyse en önemli kısmında yer alan bakım elemanlarının ve meslek elemanlarının, model hakkındaki düşünceleri ve beklentilerinin alınmasının oldukça önemli olduğu, bu doğrultuda yasal mevzuatın ve pratikteki uygulamaların güncellenerek güçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bir başka ifade ile araştırmanın problemi, Ankara ÇEKOM kapsamında hizmet veren meslek ve bakım elemanlarının, hizmet modeline ilişkin beklentileri, hizmet verirken karşılaştıkları sorunlar ve aradıkları çözüm yolları, yasal mevzuat ve çalışma koşulları hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılma gereksinimidir.

1.10. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı, Ankara ÇEKOM bünyesinde çalışan meslek ve bakım elemanlarından, Çocuk Evleri hizmet modeline dair görüşlerinin alınmasıdır. Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki alt amaç sorularına yanıt aranacaktır.

1. Katılımcıların demografik bilgileri nedir?
2. Katılımcıların hizmet içi eğitim aldığı ve almak istediği konular nelerdir?
3. Katılımcıların çalıştığı işten memnun olma ve kendilerini yeterli görme hakkındaki görüşleri nedir?
4. Katılımcıların hizmet verirken yaşadığı sorunlar, bu sorunlara ilişkin çözüm yolları, idarecilerden ve diğer çalışanlardan beklentileri nelerdir?
5. Katılımcıların çalışma koşulları, iş yükleri ve personel sayısı hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. Katılımcıların yönetmelik ve hizmet modeli hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.11. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk evleri hizmet modelinin, hizmet verenlerin gözünden değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın iki temel öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Bunlardan ilki, araştırmanın sadece meslek elemanları ile değil, hem meslek elemanları ile hem de bakım elemanları ile yürütülmüş olmasıdır. Koruma ve bakım tedbiri ile kuruluş bakımına alınan çocukların, gelişim gösterebilecekleri her alanda bakım personellerinin etkisi büyüktür. Bu durum, ailesi yanında yaşayan çocuk için de aynıdır. Bakım ile ilgilenen kişilerin (ister bakım elemanı, ister ebeveyn, ister akraba, isterse koruyucu aile vs.), çocukların davranışlarını değiştirip dönüştürmeye ve onların fiziksel, sosyal ve mental yönlerden gelişimleri üzerinde gücü olduğu tartışmasız bir gerçektir. Hal böyle iken, çeşitli sebeplerden ailesi yanında kalamayan ve kuruluş bakımına alınmış çocuklara verilen bakım hizmeti, sosyal hizmet camiası için oldukça önem arz etmektedir. Çocuk refahı alanında çalışan bütün disiplinler ve bu disiplinlere mensup meslek elemanları açısından da konunun önemi sorgulamaya kapalıdır. Araştırmacı, bakım elemanlarını da çalışmaya katarak, aslında bakım hizmetinin verilmesinde odak noktada yer alan kişilerin, sorunlarını, beklentilerini ve modeli nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymayı

hedeflemiştir. Her işte olduğu gibi, bakım elemanlarının da çalıştıkları bu işte, işlerini yaparken kendilerini nasıl hissettikleri, verilen hizmete de şüphesiz yansımaktadır. Bu yönü ile bakım elemanlarının da dâhil edildiği bir araştırma olmasından dolayı, bu araştırmanın literatüre katkı vereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci temel önemi ise, ev tipi bakım modelinin çocuk refahı alanında giderek yaygınlaşması ile ilintilidir. Ev tipi olmayan kuruluş bakımı sisteminde, mesai bitiminden sonra kuruluştaki bir veya birden fazla meslek elemanı veya idari personelin nöbet tutması söz konusudur. Kuşkusuz nöbetler, işleyişin denetimini ve güvenliği sağlamak adına önem teşkil etmektedir. Ancak çocuk evlerinde mesai sonrası herhangi bir meslek elemanının veya idarecinin nöbet tutması söz konusu değildir. Bu durum, mesai bitiminden sonra çocuk evinde görevli bakım elemanının yalnız olduğu anlamına gelmektedir. Öte yandan mesai saati sonrasında yaşanan acil bir durumda bakım personelinin ev sorumlusuna veya idareciye ulaşması, günlük çalışma süresini tamamlayan memurun istirahatinin sekteye uğramasına neden olmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için gerekli önlemler alınmadan, çocuk koruması ve bakımı alanında hizmet veren bütün kuruluşların ev tipi modele dönüştürülmesinin birtakım aksaklıklara ve olumsuzluklara neden olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın, sistemde yaşanan bu dönüşümü de ele alması sebebiyle, her kesimden okuyucu için fikir oluşturacağı kanısı taşınmaktadır.

1.12. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın sınırlılıklarından ilki, araştırmacının, süre ve maddi olanaklardan kaynaklı olarak örneklem grubu belirlenmesi noktasında ortaya çıkmıştır. İkinci sınırlılık ise çocuk evlerine ziyaretçi kabul edilmemesi sebebiyle, bakım elemanlarına yönelik görüşme formlarının meslek elemanları aracılığıyla çocuk evlerine ulaştırılıp yine aynı yolla toplanmasıdır.

1.13. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın temel varsayımlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Katılımcıların, araştırmada kullanılan görüşme formunu içtenlikle doldurduğu varsayılmaktadır.
- Araştırma kapsamında ulaşılan örneklem grubunun, evreni yansıttığı varsayılmaktadır.
- Hazırlanan görüşme formunun işlevsel ve gerçekleri ortaya çıkarabilecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölüm içerisinde; araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanma sürecine, verilerin çözümlenmesine, süre ve olanaklar ile etik konulara yer verilmektedir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Çocuk evleri hizmet modeli bünyesinde hizmet veren meslek ve bakım elemanlarının, bu hizmet modelini değerlendirmelerini esas alan araştırma, nicel araştırma deseni ile kurgulanmıştır. Nicel araştırma; gözlem, görüşme, anket ve testlerle örneklemden toplanan verilerin istatistiki ölçme ve değerlendirme yolları aracılığı ile analiz edilmesidir (Arslanoğlu, 2016, s. 78). Nicel desende tasarlanan araştırmalar problemlerin anlaşılmasında ve çözülmesinde daha etkili olabilmektedir (Bal, 2001, s. 75). Nicel araştırmaların temel prensibi, toplanan verilerin sayısal olarak ifade edilmesi ve ölçülebilir olmasıdır (Ekiz, 2013, s. 99). Bu araştırmanın nicel araştırma çerçevesinde ele alınmasının temel sebebi, ilgili hizmet modeli kapsamında hizmet veren bakım ve meslek elemanlarından daha fazla sayıda görüş alınmak ve bu görüşlerin sayısal olarak ortaya dökülmek istenmesidir. Araştırma konusunun nitel çalışma ile ele alınmasının mümkün olduğu gibi, bu araştırmanın bulgularında kayda değer sıklıklarda alınan cevaplar üzerinde de, hem nicel hem de nitel desende çalışmak mümkündür.

Araştırma, genel tarama modeli kullanılarak ele alınmış betimleyici nitelikte bir araştırmadır. Model, sistemi temsil eden ancak daha sade ve gerçek durumun özetlenmiş biçimindedir. Tarama modellerinde durum, olduğu hali ile betimlenmeye çalışılır. Tarama modeli türlerinden olan genel tarama modelinde, sayıca fazla elemana sahip evren hakkında kanıya varmak amacıyla evrenin kendisi veya seçilen örneklem ile tarama yapılması söz konusudur (Karasar, 2014 s. 76-79). Erkuş'a (2005) göre betimleyici çalışmalar, alanı olduğu gibi ortaya koymaya gayret eden araştırmalardır. Bu sebeple Büyüköztürk'e (2002) göre betimsel çalışmalarda hipotezler yerine verileri betimlemek amacı ile oluşturulmuş istatistikler kullanılır. Bunlar frekans tabloları, merkezi eğilim ve değişim ölçüleri veya çapraz tablolar olabilmektedir (Aktaran: Turgut, 2012, s. 193).

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, çocuk evleri hizmet modeli bünyesinde çalışan farklı disiplinlere mensup meslek elemanları ile bakım elemanları oluşturmaktadır. Evren ile çalışmanın zaman ve maddi olanaksızlık nedeni ile mümkün olmaması sonucunda örneklem belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde basit rastlantısal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem dâhilindeki her bir birey ve objenin yerine bir başkasının koyulmadığı örnekleme türü, olası örnekleme türlerinden biri olan basit rastlantısal örnekleme olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada önemli olan, örnekleme süreci içerisinde birey ve/veya nesnelere seçilme olasılıklarının eşit olmasıdır (Aziz, 2015, s. 52).

Verilerin toplandığı dönemde Ankara AÇŞİM'e bağlı ÇEKOM bünyesinde 138 çocuk evinde toplam 460 bakım elemanı ve 70 meslek elemanının çalıştığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu sayılar içerisinde, bakım elemanlarından 147'sine, meslek elemanlarından ise 36'sına ulaşılmış ve görüşme formu uygulanmıştır.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

2.3.1. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama sürecinin ilk aşamasında Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon'una başvuruda bulunulmuştur. Başvuru, ilgili komisyon tarafından değerlendirilmiş ve araştırmanın yapılmasının etik açıdan uygun olduğu (Ek: 4) 02.01.2018 tarihinde resmi yazışma kanalıyla tarafıma bildirilmiştir. Komisyon onayının alınmasının ardından bu onay ile birlikte AÇSHB ÇHGM'ye 13.02.2018 tarihinde başvuru yapılmış ve 18.04.2018 tarihinde ilgili izin (Ek: 5) de alınmıştır. Bakanlık izninin alınmasından sonra, verilerin toplanacağı Ankara ÇEKOM'dan randevu alınmıştır. Kuruluş müdürü ile yapılan görüşmede, belirli aralıklar ile meslek elemanlarının katıldığı toplantılara dâhil olunarak verilerin toplanabileceği bilgisi edinilmiştir. Sözü geçen toplantılarda meslek elemanlarına ulaşılarak, görüşme formları dağıtılmış ve veriler toplanmıştır. Çocuk evlerinin yerlerinin gizli tutulması nedeniyle görüşme formları doğrudan bakım elemanlarına dağıtılamamıştır. Bu nedenle ÇEKOM'da yapılan toplantı

günlerinde, bakım elemanlarının doldurması istenen formlar ev sorumluluğu görevi de bulunan meslek elemanları aracılığıyla bakım elemanlarına ulaştırılmış ve doldurulmuş olan görüşme formları tekrar ÇEKOM'dan teslim alınmıştır.

2.3.2. Veri Toplama Sürecindeki Gözlemler

Araştırmanın verileri, Ankara ÇEKOM'da yapılan toplantılara katılım sağlanarak toplanmıştır. Kurulda periyodik olarak yapılan bu toplantılar aracılığı ile meslek elemanları ve kuruluş idarecileri ile tanışma ve sohbet etme olanağı bulunmuştur. Bu kuruluşların sürekli olarak veri toplanan yerler haline geldiği düşüncesi nedeniyle oluşan, meslek elemanlarınca bu araştırmaya katılım sağlanmayacağı endişesinin, dâhil olunan ilk toplantıda yersiz bir endişe olduğu anlaşılmıştır. Kuruluş meslek elemanları ve idarecileri çalışmayı destekleyici sözler sarf etmiştir. Görüşme formu dağıtmak amacıyla katılım gösterilen toplantılarda, meslek elemanlarının araştırmaya katılmak konusundaki istekli tavırları, araştırmacı tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Bakım elemanlarından veri toplama noktasında, çocuk evlerine ziyaretçi kabul edilmemesi nedeni ile maalesef herhangi bir gözlem yapılamamıştır. Toplanan görüşme formlarında açık uçlu soruların yanıtlarından yola çıkarak, bakım elemanlarının bu araştırmaya dâhil edilmekten ve görüşlerinin alınmasından dolayı oldukça müteşekkir hissettikleri anlaşılmıştır.

2.3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından, araştırma amaçları ve ilgili alanyazın gözetilerek hazırlanan görüşme formları (Ek: 2 ve Ek: 3) aracılığı ile toplanmıştır. Sorular üzerinde çalışma yapıldıktan sonra farklı bir ildeki ÇEKOM çalışanlarından 3 bakım elemanı ve 3 meslek elemanı ile ön deneme yapılmıştır. Yapılan ön deneme sonrasında sorular üzerinde güncelleme yapılmıştır. Son hali ile 28 sorudan oluşan bakım elemanı görüşme formu ve 25 sorudan oluşan meslek elemanı görüşme formu aracılığı ile veri toplama süreci tamamlanmıştır. Görüşme formları, kapsam bakımından genel olarak ortak özellikler göstermekte olup, meslek ve bakım elemanlarının yaptıkları işlerden kaynaklanan küçük farklılıklara sahiptir. Görüşme formları genel kapsamda,

katılımcıların demografik bilgilerine, hizmet içi eğitimlere dair görüşlerine, hizmet sunarken zorlandıkları durumlara ve bu sorunlara yönelik çözüm arayışlarına; iş yükü, çalışma koşulları ve hizmet modelini nitelendirmeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur.

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma kapsamında elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences Version 23 (SPSS 23) paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde bakım ve meslek elemanları için ayrı veri setleri oluşturulmuştur. Çoktan seçmeli cevaplar, kodlamalar yapılarak programa kaydedilmiştir. Açık uçlu sorular için ise, katılımcılardan alınan yanıtlar, ortaklık ve benzerlik durumları göz önünde bulundurularak gruplandırılmış ve programa kaydedilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, tablolar ve grafikler aracılığı ile sunulmuştur.

2.5. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'na 2017 Aralık ayı içerisinde yapılan başvuru, ilgili Komisyon'un değerlendirmesi sonucunda 2018 Ocak ayı içerisinde alınan izin ile neticelenmiştir. Bu iznin ardından 2018 Şubat ayında AÇSHB ÇHGM'ye araştırma izni başvurusunda bulunulmuş ve 2018 Nisan ayında ilgili izin süreci de tamamlanmıştır. Sözü geçen izin süreçlerinin ardından, araştırmanın yapılacağı Ankara ÇEKOM ile irtibata geçilmiş ve 20 Nisan 2018 ile 10 Haziran 2018 tarihleri arasında veri toplama süreci tamamlanmıştır. Araştırmanın bütün maliyeti, araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

2.6. ETİK KONULAR

Araştırmaya başlanmadan önce, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan ve AÇSHB'den gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama aşamasında ise katılımcılara, hazırlanmış olan bilgilendirilmiş onam formu/gönüllü katılım formu (Ek: 1) dağıtılmıştır. Bu formda, araştırmanın kim tarafından, ne amaçla ve hangi konuda yapıldığı, görüşme

formları aracılığı ile alınan yanıtların gizli tutularak sadece bu araştırma için kullanılacağı, görüşme formlarına ad-soyad yazmamaları gerektiği, araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri zaman katılımı durdurabilecekleri yazılı olarak belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların, araştırma sonuçlarını öğrenmek istemeleri halinde tarafımla iletişime geçebilecekleri iletişim bilgilerine yer verilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölüm içerisinde, veriler doğrultusunda bakım elemanlarından ve meslek elemanlarından elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir.

3.1. BAKIM ELEMANLARININ ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

İlgili başlık kapsamında bakım elemanlarının demografik bilgilerine, hizmet içi eğitim bilgilerine, beklentilerine, çalışma koşullarına, zorlandıkları durumlara, bu durumlara ilişkin çözüm yollarına ve hizmet modeli hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

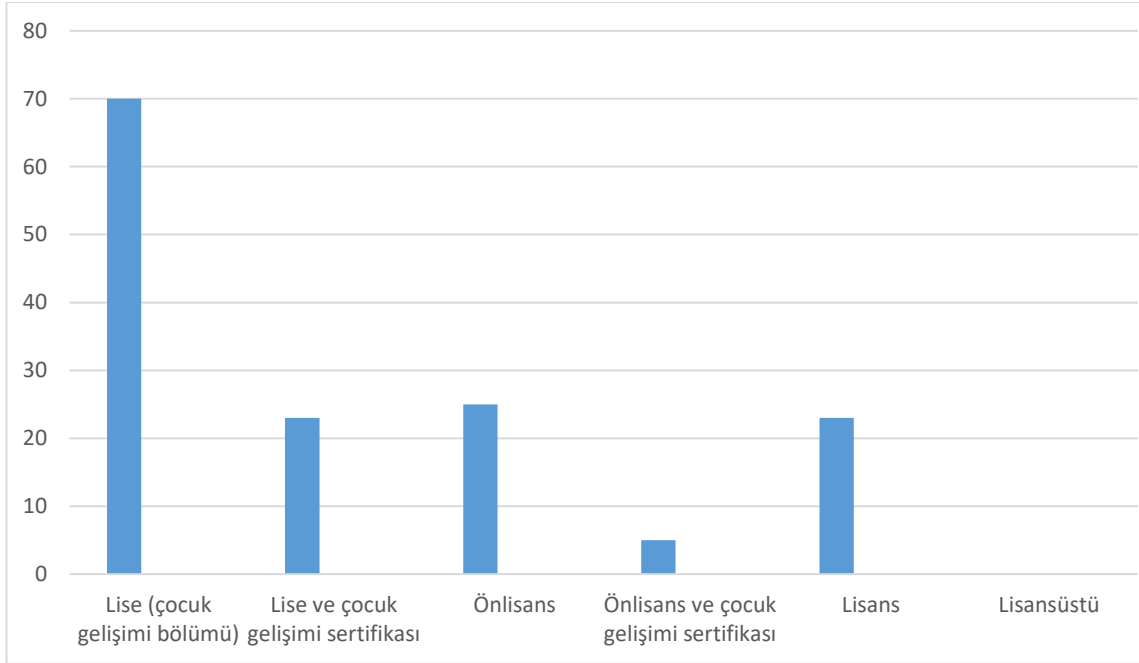
3.1.1. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Bulgular

Bu başlık içerisinde bakım elemanlarının;

- tablo 2’de yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, ÇEKOM öncesi bakım elemanı olarak çalışma durumu, ÇEKOM bünyesindeki çalışma yılı, gelirini yeterli bulma durumlarına ilişkin bulgulara,
- tablo 3’te çocuk sahibi olma ve çocuk sahibi ise bunun işine avantaj sağlama durumuna ilişkin bulgulara,
- tablo 4’te işini yaparken kendini yeterli bulma ve işini severek yapma odağındaki sorulardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	135	91,8
	Erkek	12	8,2
	Toplam	147	100,0
Medeni durum	Evli	111	76,0
	Bekâr	35	24,0
	Toplam	146	100,0
Eğitim düzeyi	Lise (Çocuk gelişimi bölümü)	70	47,9
	Lise ve çocuk gelişimi sertifikası	23	15,8
	Önlisans	25	17,1
	Önlisans ve çocuk gelişimi sertifikası	5	3,4
	Lisans	23	15,8
	Lisansüstü	0	0,0
	Toplam	146	100,0
ÇEKOM'dan önce bakım elemanı olarak çalışma	Evet	82	56,6
	Hayır	63	43,4
	Toplam	145	100,0
Geliri yeterli bulma	Evet	70	51,0
	Hayır	73	49,0
	Toplam	143	100,0
Yaş	Yaş ortalaması ± standart sapma	37,46 ± 6,96	
	Ortanca	37	
	En sık kullanılan yaş	38	
	Minimum yaş – maksimum yaş	25 – 54	
ÇEKOM'da kaç yıldır çalıştığı	Ortalaması ± standart sapma	6,06 ± 3,21	
	Ortanca	6	
	En sık verilen cevap	5	
	En az çalışma yılı – en fazla çalışma yılı	1-18	

Şekil 1: Bakım Elemanlarının Eğitim Düzeyleri

Araştırmaya katılan 147 bakım elemanının %91,8'inin kadın, %8,2'sinin ise erkek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Veri toplama sürecinde çocuk evleri idarecileri ve ev sorumlularından öğrenildiği üzere erkek bakım elemanı özellikle ergenlik dönemindeki erkek çocukların kaldığı evlerde görev yapmaktadır. Bu durumun, ilgili evdeki çocuklara model olma yönünde olumlu bir etki sağlayacağı düşünülmektedir.

Bakım elemanlarının %76'sı evli olduğunu, %24'ü bekâr olduğunu belirtmiş, biri ise medeni durumunu belirtmemiştir.

Eğitim düzeylerinin sorulduğu sorudan alınan cevaplara göre, bakım elemanlarının %47,9'unun liselerin çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olduğu, %15,8'inin genel lise mezunu olup bu işte çalışabilmek için çocuk gelişimi sertifikası aldığı bilgisine ulaşılmıştır. %17,1'inin çocuk gelişimi önlisans mezunu olduğu, %3,4'ünün farklı bir önlisans bölümünden mezun olup çocuk gelişimi sertifikası aldığı, %15,8'inin ise lisans mezunu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bakım elemanlarından 1'i bu soruyu yanıtsız bırakmış ve lisansüstü mezunu olduğunu belirten bakım elemanı olmamıştır.

Bakım elemanlarına ÇEKOM'da çalışmaya başlamadan önce başka bir kuruluştaki bakım elemanı olarak çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda bakım elemanlarının %56,6'sı daha önce başka bir kuruluştaki bakım elemanı olarak çalıştıklarını

beyan etmişlerdir. Yukarıda çalışma yılının incelendiği tabloda verilen cevaplardan uzun süredir bakım elemanı olarak çalıştığını belirten bakım elemanlarının, Ankara’da ÇEKOM’un açılma tarihi 2000 olduğu dikkate alındığında, daha önce başka kuruluşlarda bakım elemanı olarak çalışmış oldukları bulgusuna ulaşılabilir.

Bakım elemanlarının çalıştıkları işin karşılığı olarak elde ettikleri geliri yeterli bulup bulmadıklarının araştırıldığı soruda, %51’inin gelirini yeterli bulduğu, %49’unun ise gelirini yeterli bulmadığı bilgisine erişilmiştir.

Bakım elemanı olarak çalışan katılımcıların farklı eğitim düzeylerine sahip olduğu bilinmektedir. Araştırmaya katılan bakım elemanlarının yarıya yakını liselerin çocuk gelişimi bölümünden mezun olarak ve/veya çocuk gelişimi sertifikası ile bu işte çalışırken, diğer kısmı önlisans ve lisans eğitimi mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle, eğitim seviyesi görece yüksek olan bu kısım için elde edilen gelirin yeterli olmaması şaşırtıcı bir bilgi değildir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarından alınan cevaplar doğrultusunda yaş ortalaması 37,46 ve standart sapma 6,96 olarak bulunmuştur. Ortanca yaş 37 iken cevaplar arasında en sık ifade edilen yaş 38’dir. 147 bakım elemanından alınan yanıtlar doğrultusunda belirtilen en küçük yaş 25, en büyük yaş ise 54 olmuştur.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarına bu işte kaç yıldır çalıştıkları sorulmuş ve alınan cevaplar doğrultusunda çalışma yılının ortalaması ve standart sapması $6,06 \pm 3,21$ olarak bulunmuştur. Ortanca çalışma yılı 6 iken bakım elemanları tarafından en sık verilen cevap 5 yıldır. Bakım elemanlarının bu işte geçirdikleri en az süre 1 yıl, en uzun süre ise 18 yıl olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3: Çocuk Sahibi Olma ve Bu Durumu İşini Yaparken Avantaj Olarak Görme

		Çocuk sahibi olmanın işini yaparken avantaj sağlayıp sağlamadığı				Toplam	
		Evet		Hayır			
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
				107	91,5	10	8,5

Bakım elemanlarına çocuk sahibi olup olmadıkları ve çocuğa sahiplerse bu durumun, işlerini yaparken kendilerine avantaj sağlayıp sağlamadığı sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda bakım elemanlarının 117'sinin çocuğa sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Çocuk sahibi olan bakım elemanlarının %91,5'i bu durumun, işlerini yaparken avantaj sağladığını düşünmekte, %8,5'i ise çocuk sahibi olmanın işlerine herhangi bir avantaj sağladığını düşünmemektedir. Çocuk sahibi olan bakım elemanlarının neredeyse tamamının, bu durumu, işlerini yaparken avantajlı olarak görmeleri beklenen bir bulgudur. Bakım elemanının kendisinin de çocuk sahibi olması, yaptığı işi aslında günlük hayatında da yaptığı ve deneyimli olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 4: İşini Yaparken Kendini Yeterli Görme ve İşini Severek Yapma

		Sayı	Yüzde
İşini yaparken kendini yeterli bulma	Evet	142	97,3
	Hayır	4	2,7
	Toplam	146	100,0
İşini severek yapma	Evet	147	100,0
	Hayır	0	0
	Toplam	147	100,0

Araştırmaya katılan bakım elemanlarına işlerini yaparken kendilerini yeterli bulup bulmadıkları sorulmuş, elde edilen cevaplar doğrultusunda %97,3'ünün kendini yeterli bulduğu, %2,7'sinin ise yeterli bulmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bakım elemanlarından birinin yanıtlamadığı bu soruda alınan cevaplar doğrultusunda işini yaparken kendisini yeterli bulan bakım elemanlarının oranı oldukça olumlu bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda bu bulgu, çocuk sahibi olan bakım elemanı sayısının yüksek çıkması ve bu durumu avantaj olarak görmeleri ile de ilişkilidir. Sözü edilen sebeplerden dolayı bakım elemanlarının kendilerini yeterli gördükleri düşünülmektedir.

Benzer bir bulgu da Arslan ve Erbay'ın (2017) Ankara'da çocuk evlerinde çalışanlar ile yaptıkları araştırmada da ortaya çıkmıştır. Yaptığı görevde kendini yeterli bulup bulmama sorusuna 194 bakım elemanının %95,4'ü görevinde kendini yeterli bulduğu cevabını vermiştir (s. 546).

Bakım elemanlarının işlerinden memnuniyet düzeylerini ortaya koymak üzere sorulan işini severek yapma durumu sorusunda, bakım elemanlarının tamamı işlerini severek yaptıklarını belirtmişlerdir.

Başer (2013)'in büyük çoğunluğu bakım elemanlarından oluşan 90 çocuk evi personeli ile yaptığı araştırmada, katılımcıların tamamı çocuk evinde çalışmaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir (s. 80).

Bu durum, verilerin toplandığı dönemde gündemde olan 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında KHK ve 375 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin KHK'ye göre bakım elemanlarının henüz tamamen kadrolu işçi statüsüne geçirilmemiş olmalarına bağlanmaktadır. Her ne kadar verilerin toplanmaya başlanma aşamasında katılımcılara, isimleri ve kişisel bilgileri gizli tutulacağı söylene de, işleri ile ilgili herhangi bir eleştiri yapmalarının, bağlı oldukları şirketi rahatsız edeceği ve bu nedenle işlerini kaybetme kaygısı taşıdıkları düşünülmektedir.

3.1.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Bulgular

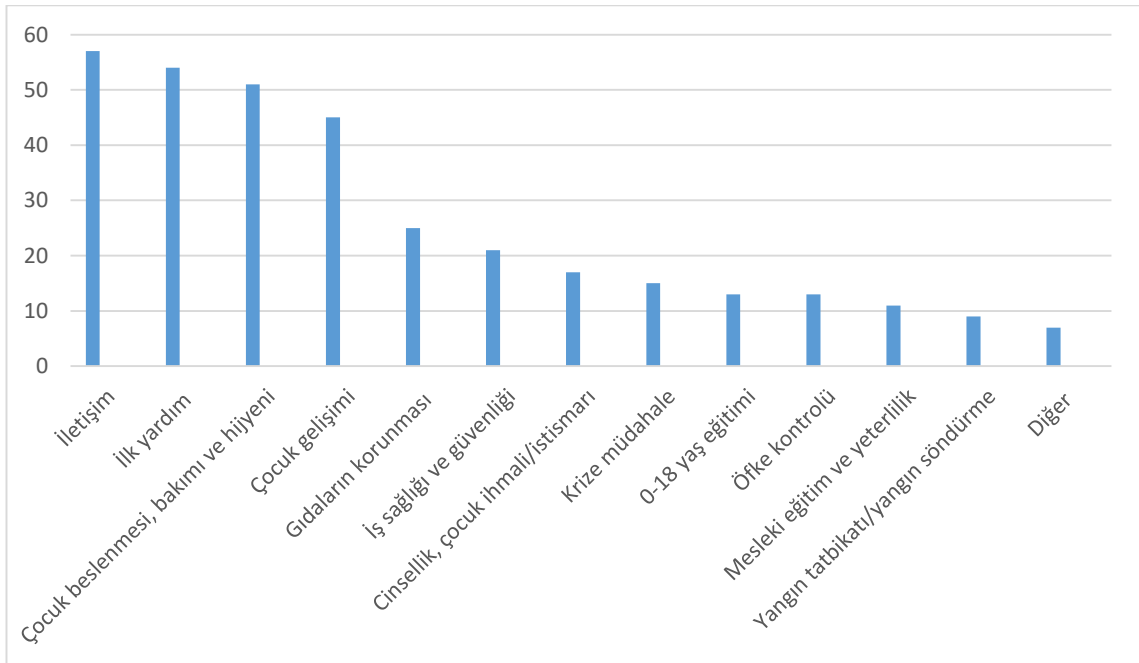
Bu kısımda yer alan Tablo 5'te bakım elemanlarının;

- hizmet içi eğitim alıp almadıkları,
- aldılar ise hangi konularda eğitim aldıkları,
- eğitim almak istedikleri konular hakkındaki bulgulara yer verilmiştir.

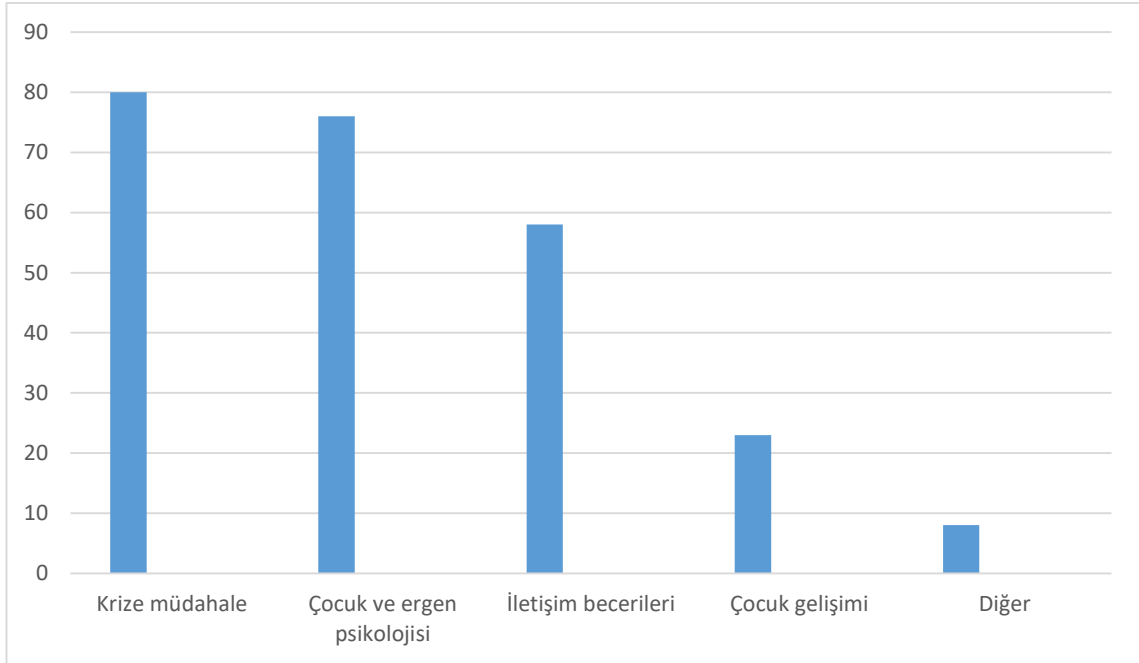
Tablo 5: Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Hizmet içi eğitim alma durumu	Evet	143	97,3
	Hayır	4	2,7
	Toplam	147	100,0
	Çocuk ve ergen ruh sağlığı	62	51,7
	İletişim	57	47,5
	İlk yardım	54	45,0

Alınan eğitimler	Çocuk beslenmesi, bakımı ve hijyeni	51	42,5
	Çocuk gelişimi	45	37,5
	Gıdaların korunması	25	20,8
	İş sağlığı ve güvenliği	21	17,5
	Cinsellik, çocuk ihmali /istismarı	17	14,2
	Krize müdahale	15	12,5
	0-18 yaş eğitimi	13	10,8
	Öfke kontrolü	13	10,8
	Mesleki eğitim ve yeterlilik	11	9,2
	Yangın tatbikatı/yangın söndürme	9	7,5
	Diğer	7	5,8
Eğitim istenen konular	Krize müdahale	80	54,4
	Çocuk ve ergen psikolojisi	76	51,7
	İletişim becerileri	58	39,5
	Çocuk gelişimi	23	15,6
	Diğer	8	5,4

Şekil 2: Bakım Elemanlarının Aldıkları Hizmet İçi Eğitimler

Şekil 3: Bakım Elemanlarının Almak İstedikleri Eğitimler

Araştırmaya katılan bakım elemanlarına işleri ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıklarının sorulduğu soruda alınan cevaplara göre %97,3'ünün eğitim aldığı, %2,7'sinin ise eğitim almadığı ortaya çıkmıştır. Eğitim aldığını belirten bakım elemanlarının oranının oldukça yüksek çıkmış olması umut vericidir.

Araştırma kapsamında iş ile ilgili hangi eğitimlerin alındığı sorusu, açık uçlu olarak sorulmuş ve bakım elemanlarından, aldıkları eğitimi yazmaları istenmiştir. Alınan yanıtlar benzerliklerine göre gruplandırılmıştır. Buna göre bakım elemanları en çok çocuk ve ergen ruh sağlığı konusunda (%51,7) eğitim aldığını belirtmiştir. Sıklık sırasına göre verilen cevaplar; iletişim (%47,5), ilk yardım (%45,0), çocuk beslenmesi, bakımı ve hijyeni (%42,5), çocuk gelişimi (%37,5), gıdaların korunması (%20,8), iş sağlığı ve güvenliği (%17,5), cinsellik, çocuk ihmali/istismarı (%14,2), krize müdahale (%12,5), 0-18 yaş eğitimi (%10,8), öfke kontrolü (%10,8), mesleki eğitim ve yeterlilik (%9,2), yangın tatbikatı/yangın söndürme (%7,5) konularında eğitim aldıkları yönündedir. %5,8'i ise 'diğer' seçeneği altında gruplandırılan madde ve alkol bağımlılığı, iş ahlakı ve disiplini ve altını ısıtatan çocuklar ile ilgili eğitimler aldıklarını belirtmişlerdir.

Şahin (2018)'in çocuk evlerinde çalışan 16 bakım elemanı ile görüşme tekniği kullanarak yaptığı nitel desenli araştırmasında katılımcıların tamamı seminer eğitimleri ve çeşitli konularda hizmet içi eğitimler aldıklarını ifade etmişlerdir (s. 469). Bu doğrultuda bakım

elemanlarının yaptıkları iş ile ilgili konularda eğitim alma imkânlarının iyi durumda olduğu söylenebilir.

Bakım elemanlarına en çok hangi konu veya konularda eğitim almak istedikleri sorulmuş ve bu soruda birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri bilgisi verilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda bakım elemanlarının en çok krize müdahale konusunda (%54,4) eğitim almak istedikleri ortaya çıkmıştır. Daha sonra ise talep edilme sıklığına göre çocuk ve ergen psikolojisi seçeneği (%51,7), iletişim becerileri seçeneği (%39,5), çocuk gelişimi seçeneği (%15,6) ve diğer (%5,4) seçeneği işaretlenmiştir. ‘Diğer’ seçeneğinde verilen cevaplara bakıldığında, katılımcılardan 2’sinin ilk yardım, 2’sinin psikoloji, 1’inin empati, 1’inin diksiyon, 1’inin kendini kontrol etme, 1’inin sosyal aktivite, 1’inin mobbing, 1’inin sosyoloji ve 1’inin de motivasyon konularında eğitim almak istediklerini belirttikleri görülmektedir.

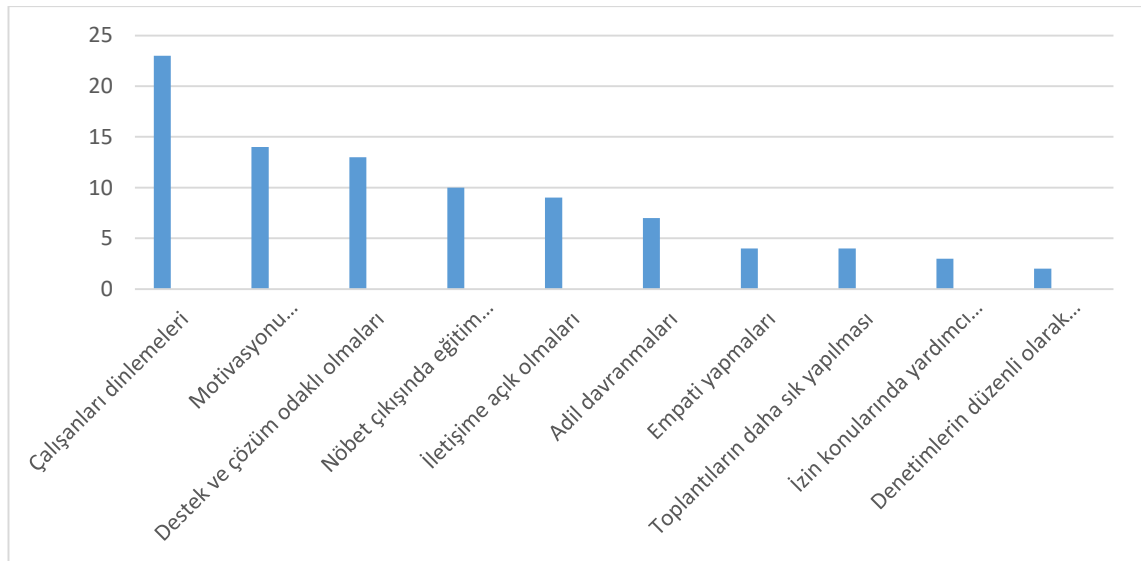
3.1.3. Bakım Elemanlarının Beklentilerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda bakım elemanlarının hizmet sunarken;

- idarecilerden,
- sosyal servis görevlilerinden,
- ev sorumlularından beklentileri ile
- ÇEKOM idareci ve çalışanlarının, çocuklar ve çocuk evi ile ilgili konularda görüşlerini alıp almadıklarına dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6: İdarecilerden Beklentiler

		Sayı	Yüzde
İdarecilerden beklentiler	Çalışanları dinlemeleri	23	42,6
	Motivasyonu güçlendirmeleri/saygı ve değer göstermeleri	14	25,9
	Destek ve çözüm odaklı olmaları	13	24,1
	Nöbet çıkışında eğitim planlamaları/çalışma saatlerinin düzenlenmesi	10	18,5
	İletişime açık olmaları	9	16,7
	Adil davranmaları	7	13,0
	Empati yapmaları	4	7,4
	Toplantıların daha sık yapılması	4	7,4
	İzin konularında yardımcı olmaları	3	5,6
	Denetimlerin düzenli olarak yapılması	2	3,7

Şekil 4: Bakım Elemanlarının İdarecilerden Beklentileri

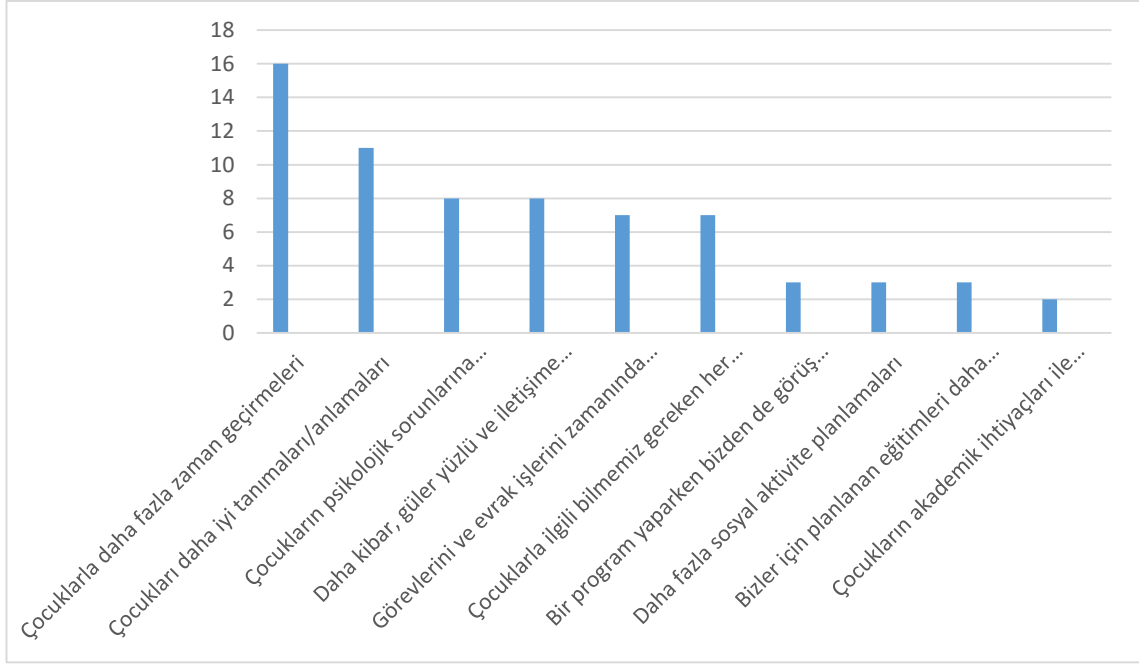
Bakım elemanlarına, idarecilerden beklentilerinin açık uçlu olarak sorulduğu bu soruda 54 bakım elemanı fikrini beyan etmiş, 93 bakım elemanı ise soruyu yanıtlamamıştır. Alınan cevaplar benzerlik durumuna göre kategorilere ayrılmıştır. Bakım elemanları, en çok idarecilerin çalışanları dinlemelerini istediklerini (%42,6), bu yönde bir beklenti içerisinde olduklarını beyan etmişlerdir. Daha sonra sırasıyla; çalışanların motivasyonunu

güçlendirmeleri, saygı ve değer göstermeleri (%25,9), destek ve çözüm odaklı olmaları (%24,1), nöbet çıkışına eğitim planlamaları/çalışma saatlerinin düzenlenmesi (%18,5), iletişime açık olmaları (%16,7), adil davranmaları (%13,0), empati yapmaları (%7,4), toplantıların daha sık yapılması (%7,4), izin konularında yardımcı olmaları (%5,6) ve denetimlerin düzenli olarak yapılması (%3,7) hususlarında idarecilerden beklenti içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Bahadır (2018)'ın çocuk evinde görev yapan 193 bakım elemanı ile yaptığı araştırmada bakım elemanlarının %83,4'ü amirlerinin olumsuz eleştirilerinin iş motivasyonlarını düşürdüğünü, 'kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve kısmen katılıyorum' seçeneklerini işaretleyerek ifade etmişlerdir (s. 73).

Yukarıdaki oranlardan da anlaşılacağı üzere bakım elemanları; fikirlerinin alınmasını, kendilerine ve yaptıkları işe değer verilmesini ve yetkililer tarafından dinlenilmeyi beklemektedir. Hizmetin yerine getirilmesinde doğrudan görev ve sorumluluk alan bakım elemanlarının bu taleplerinin yerinde olduğu düşünülmektedir.

Tablo 7: Sosyal Servis Görevlilerinden Beklentiler

		Sayı	Yüzde
Sosyal servis görevlilerinden beklentiler	Çocuklarla daha fazla zaman geçirmeleri	16	34,8
	Çocukları daha iyi tanımaları/anlamaları	11	23,9
	Çocukların psikolojik sorunlarına çözümler üretmeleri	8	17,4
	Daha kibar, güler yüzlü ve iletişime açık olmaları	8	17,4
	Görevlerini ve evrak işlerini zamanında tamamlamaları	7	15,2
	Çocuklarla ilgili bilmemiz gereken her şeyi bize söylemeleri	7	15,2
	Bir program yaparken bizden de görüş almaları	3	6,5
	Daha fazla sosyal aktivite planlamaları	3	6,5
	Bizler için planlanan eğitimleri daha önceden bildirmeleri	3	6,5
	Çocukların akademik ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenmeleri	2	4,3

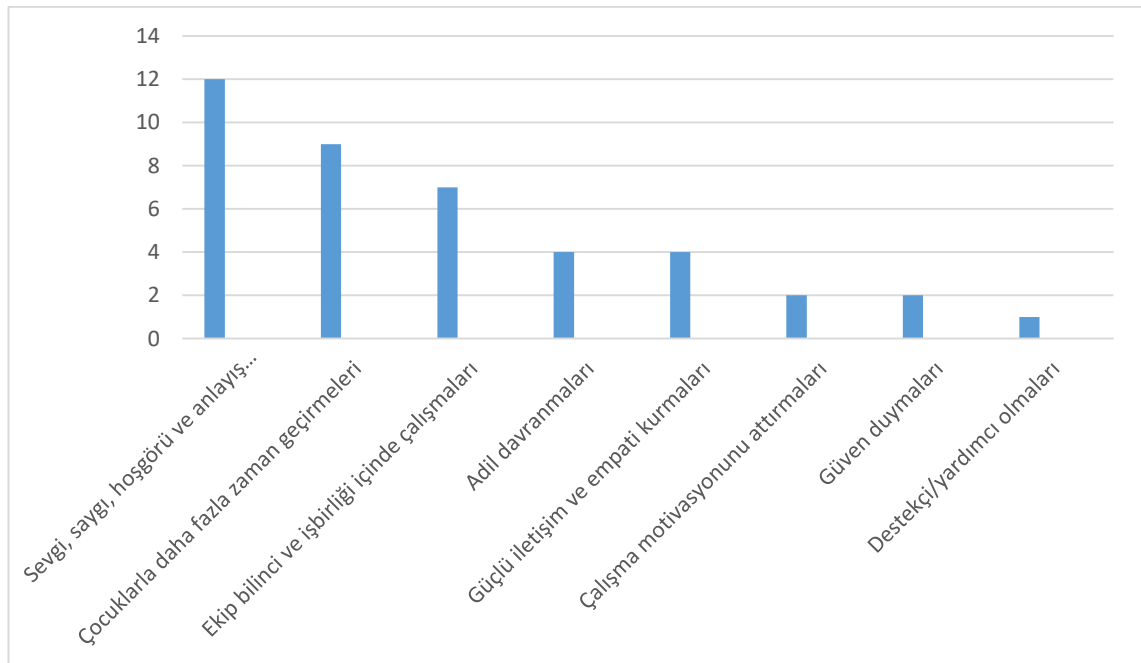

Şekil 5: Bakım Elemanlarının Sosyal Servis Görevlilerinden Beklentileri

Sosyal servis görevlilerinden beklentilerinin ne olduğunu ortaya koymak üzere sorulan bu soruda 46 bakım elemanı soruyu cevaplamış, 101 bakım elemanı ise soruyu cevaplamamıştır. Açık uçlu olarak tasarlanan bu soruda alınan yanıtlar, ortaklık ve benzerlik durumlarına göre kategorilere ayrılmıştır. Bakım elemanları en çok, sosyal servis görevlilerinin çocuklarla daha fazla zaman geçirmeleri (%34,8) beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. Alınan diğer cevaplar ise sırasıyla; çocukları daha iyi tanımaları/anlamaları (%23,9), çocukların psikolojik sorunlarına çözümler üretmeleri (%17,4), daha kibar, güler yüzlü ve iletişime açık olmaları (%17,4), görevlerini ve evrak işlerini zamanında tamamlamaları (%15,2), çocuklarla ilgili bilmeleri gereken şeylerin kendilerine söylenmesi (%15,2), herhangi bir program yapılırken kendilerinden de görüş alınması (%6,5), daha fazla sosyal aktivite planlamaları (%6,5), planlanan eğitimlerin kendilerine daha önceden haber verilmesi (%6,5) ve çocukların akademik ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenmeleri (%4,3) konularında sosyal servis görevlilerinden beklentilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 8: Ev Sorumlularından Beklentiler

		Sayı	Yüzde
Ev sorumlularından beklentiler	Sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayış göstermeleri	12	40,0
	Çocuklarla daha fazla zaman geçirmeleri	9	30,0
	Ekip bilinci ve işbirliği içinde çalışmalarını	7	23,3
	Adil davranmaları	4	13,3
	Güçlü iletişim ve empati kurmaları	4	13,3
	Çalışma motivasyonunu attırmaları	2	6,7
	Güven duymaları	2	6,7
	Destekçi/yardımcı olmaları	1	3,3

Şekil 6: Bakım Elemanlarının Ev Sorumlularından Beklentileri

Bakım elemanlarının ev sorumlularından beklentilerini belirlemeyi amaçlayan bu soru, açık uçlu olarak hazırlanmış ve alınan cevaplar kategorilere ayrılarak tabloya aktarılmıştır. Bakım elemanlarının yalnızca 30'u soruya yanıt vermiş, 117'si ise soruyu yanıtlamamıştır. Soruyu yanıtlayan bakım elemanları en çok, ev sorumlularından sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayış görme (%40,0) beklentisi içinde olduklarını dile getirmişlerdir. Alınan diğer cevaplar ise sırasıyla; ev sorumlularının, çocuklar ile daha fazla zaman

geçirmelerini (%30,0), ekip bilinci ve işbirliği içinde çalışmalarını (%23,3), adil davranmalarını (%13,3), güçlü iletişim ve empati kurmalarını (%23,3), çalışma motivasyonunu attırmalarını (%6,7), güven duymalarını (%6,7) ve destekçi/yardımcı olmalarını (%3,3) istediklerini belirtmişlerdir.

Bakım elemanlarına uygulanan anket formunda yer alan idarecilerden, sosyal servis görevlilerinden ve ev sorumlularından beklentilerinin ne olduğunu ortaya koymaya yönelik olarak sorulan sorularda bakım elemanlarının yaklaşık üçte ikisinin bu soruları yanıtlamaması araştırmacının dikkatini çekmiştir. Anket formunun bilgilendirme kısmında yer alan katılımcı isimlerinin ve cevapların gizli tutulacağı ifadesine rağmen bu soruların büyük oranda yanıtlanmaması durumu, cevaplarının öğrenilmesi halinde tepki göreceklere endişesi yaşamış olabilecekleri ile bağlantılandırılmaktadır. Bakım elemanlarına yönelik görüşme formlarının, ilgili çocuk evinin sorumlusu aracılığı ile ulaştırılmış olmasından ötürü, verdikleri yanıtların gizli kalmayacağını düşünmüş ve bu doğrultuda karar vermiş olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırılan bu üç durum, sosyal hizmette sistem kuramının uygulaması açısından da önem taşımaktadır. Çocuk evleri hizmet modelinin genel sistemi ifade ettiği göz önünde bulundurulduğunda, bakım elemanları da bu sistemin önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Sistem kuramının denge ve karşılıklı bağımlılık varsayımlarından hareketle, hizmetin en işlevsel şekilde sunulabilmesi, diğer bileşenlerin olduğu gibi bakım elemanları bileşeninin de sorunsuz bir biçimde faaliyet gösterebilmesine bağlıdır. Bakım elemanı alt sisteminin sorun yaşamaması, sistemdeki diğer alt sistemleri oluşturan idareci, meslek elemanı, sosyal servis görevlisi ve ev sorumlusu sistemleri ile olan karşılıklı etkileşime bağlıdır. Bu noktada bakım elemanlarının ifade ettiği beklentiler, salt ihtiyaçların ve beklentilerin karşılanmasından çok daha büyük ve derin bir anlam ifade etmektedir. Bu anlam, genel sistemin, yani çocuk evlerinin başarısı demektir.

Tablo 9: ÇEKOM İdarecilerinin ve Çalışanlarının, Çocuklar ve Çocuk Evleri ile İlgili Konularda Görüş Alma Durumu

		Sayı	Yüzde
ÇEKOM idarecilerinin ve çalışanlarının çocuklar ile ilgili konularda görüşlerinizi alma durumu	Hayır	85	63,4
	Evet	49	36,6
	Toplam	134	100,0
ÇEKOM idarecilerinin ve çalışanlarının çocuk evi ile ilgili konularda görüşlerinizi alma durumu	Hayır	92	71,9
	Evet	36	28,1
	Toplam	128	100,0

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü idareci ve çalışanlarının, bakım verilen çocuklar ile ilgili planlama yaparken bakım elemanlarının görüşlerinin alınıp alınmadığının araştırıldığı bu soruda 134 bakım elemanından cevap alınmış, 13 bakım elemanı ise bu soruyu cevaplamamıştır. Cevap veren bakım elemanlarının %63,4'ü görüşlerinin alınmadığını, %36,6'sı ise görüşlerinin alındığını belirtmiştir. Görüşlerinin alınmadığını belirten bakım elemanı sayısının bu denli fazla olmasının hizmet kalitesi açısından istendik bir durum olmadığı düşünülmektedir. Neticede çocuklar ile yedi gün yirmi dört saat birlikte olan bakım elemanlarının, çocukları tanıma konusunda Müdürlük idareci ve çalışanlarından bir adım önde olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çocuklar hakkında karar verilirken en azından kanı oluşması amacıyla çocukla ilgilenen bakım elemanlarından da görüş alınması gerekmektedir.

ÇEKOM idareci ve çalışanlarının, çocuk evi ile ilgili planlama yaparken evlerde çalışan bakım elemanlarının görüşlerinin alınma durumunun araştırıldığı bu soruda 128 bakım elemanı soruyu cevaplamış, 19 bakım elemanı ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Cevap veren bakım elemanlarından %71,9'u görüşlerinin alınmadığını, %28,1'i ise görüşlerinin alındığını belirtmiştir. Çocuklar ile ilgili karar verilirken bakım elemanlarının görüşlerinin alınma durumunun incelendiği soruda olduğu gibi bu soruda da Müdürlük idareci ve çalışanlarının çocuk evi ile ilgili planlamalarda bakım elemanlarının görüşlerini

büyük bir oranda almadığı ve önemsemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Çocukların ve dolayısıyla bakım elemanlarının yaşadığı çocuk evi ile ilgili yapılacak olan herhangi bir düzenlemede, ilgili çocuk evindeki çocukların ve o evde çalışan bakım elemanlarının görüşlerinin alınması oldukça önemlidir. Sistem kuramının da öne sürdüğü gibi, sistemin başarısı ve işlevselliği, alt sistemlerin sorunlarının çözülmesi ile doğru orantılıdır. Bakım elemanlarının görüşlerinin alınması, temelde alt sistemlerden birinin sorunlarının en azından gündeme gelmesine ve nihayetinde çözülmesi için süreçlerin başlatılmasında etkili olacaktır.

Çocuk evi modelinin temelinde yatan düşüncelerden biri de, kışla tipi kuruluşlardan farklı olarak tasarlanmasıdır. Bu düşünce ancak çocuk evinde yaşayan bireylerin –gerek çocukların gerekse bakım elemanlarının- fikirlerinin alınması ve mümkün olduğunca uygulamaya aktarılması ise gerçeğe dönüşecektir.

3.1.4. Bakım Elemanlarının Çalışma Koşullarına ve Zorlandıkları Durumlara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında bakım elemanlarının çalışma koşulları hakkındaki görüşlerine ve hizmet sunarken zorlandıkları durumlar ile bu durumlarda ilk olarak kime başvurduklarına dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 10: Çalışma Koşullarına İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Günlük çalışma süresinin fazla olduğunu düşünme	Evet	89	63,1
	Hayır	52	36,9
	Toplam	141	100,0
İş yükünü nitelendirme	Yüksek	81	57,9
	Orta	59	42,1
	Düşük	0	0
	Toplam	140	100,0
İş yükünün çocuklara etki etme durumu	Hayır	101	82,1
	Evet	22	17,9
	Toplam	123	100,0

Bakım elemanı sayısını yeterli bulma	Hayır	97	72,4
	Evet	37	27,6
	Toplam	134	100,0

Bakım elemanlarından günlük çalışma sürelerini değerlendirmelerinin istendiği soruya 141 bakım elemanı cevap vermiş, 6 bakım elemanı ise bu soruyu cevaplamamıştır. Soruyu yanıtlayanlardan alınan cevaplar doğrultusunda bakım elemanlarının %63,1'i günlük çalışma süresini fazla bulduğunu, %36,9'u ise günlük çalışma süresini fazla bulmadığını dile getirmiştir.

İş yüklerini nitelendirmelerinin istendiği soruya bakım elemanlarının 140'ı cevap vermiş, 7'si ise bu soruyu yanıtlamamıştır. İş yükünü nitelendirmek üzere 'yüksek', 'orta' ve 'düşük' seçeneklerinin yer aldığı bu soruda bakım elemanlarının %57,9'u iş yükünü yüksek, %42,1'i ise iş yükünü orta olarak nitelendirmiştir. İş yükünü düşük olarak niteleyen bakım elemanının olmamasının dikkate değer olduğu düşünülmektedir. Şavlı (2018)'nin İstanbul'da çocuk evlerinde çalışan 33'ü bakım elemanı, 6'sı ev sorumlusu olmak üzere toplam 39 çalışan ile yaptığı araştırmada, yalnızca 2 katılımcı iş yoğunluğu yaşadığını belirtmiştir (s. 63). Şavlı'nın elde ettiği bulgu ile bu araştırmadan elde edilen bulgular örtüşmemektedir. Belirli standartlara göre yürütülen bu kamu hizmetinin, iki ayrı araştırmada bu denli farklı sonuçlar ortaya koyması düşündürücüdür.

İş yükünün çocuklara etki edip etmediği sorusunda ise, bakım elemanlarının %82,1'i iş yükünün çocuklara yansımadığını, %17,9'u ise yansıdığını belirtmiştir. İş yükünün çocuklara yansıdığını düşünen bakım elemanı sayısının az olması sevindirici bir durum değildir. Düşünülmesi gereken asıl nokta, böyle bir cevabın bakım elemanları tarafından işaretlenmiş olmasıdır. Daha da geniş açıdan bakıldığında, iş yükünün nitelendirildiği soruya alınan yanıtlar üzerinde özellikle durulmalıdır. Zira ilgili soruda bakım elemanlarından hiçbiri iş yükünü 'düşük' olarak belirtmemiştir. İş yüklerini 'orta' veya 'yüksek' olarak nitelendirmelerinin sonucu, bu yükün beraberinde birtakım sorunlara ve etkilere ortam hazırlayacağı kaçınılmaz olacaktır. Tabloda yer alan günlük çalışma süresine ve iş yükü nitelendirmesine ilişkin verilerle birlikte iş yükünün çocuklara etki etme durumu, sistem kuramıyla tartışılmaya değer veriler olarak görülmektedir. Çalışma süresinin fazla bulunması ve iş yükünün yüksek olarak nitelendirilmesi, sistem kuramına göre diğer sorunun da sorulması gerekliliğini doğurmaktadır. Şöyle ki, bakım

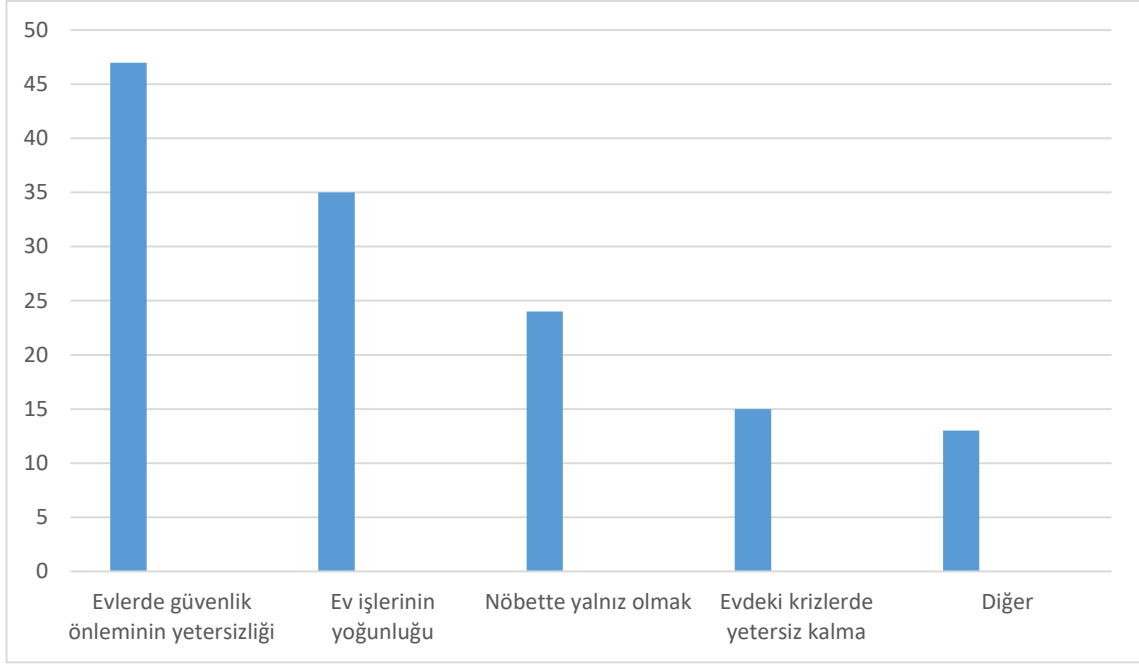
elemanlarının çalışma süresi ile iş yükü sorularına verdikleri cevaplar, bu hususlarda belirli sorunlarının olduğunu ifade etmektedir. Bakım elemanı alt sisteminde yaşanan bu olumsuzluk, karşılıklı etkileşim içinde oldukları diğer alt sistemleri ve büyük sistemi mutlaka etkileyecektir.

Çocuk evlerinde çalışan bakım elemanı sayısını yeterli bulup bulmadıklarının sorulduğu soruda 134 bakım elemanından yanıt alınmış, 13 bakım elemanı ise bu soruyu yanıtlamamıştır. Alınan yanıtlar doğrultusunda bakım elemanlarının %72,4'ü çocuk evlerinde çalışan bakım elemanı sayısını yetersiz, %27,6'sı ise sayıyı yeterli bulduğunu belirtmiştir. Bu bilgi, iş yükü nitelendirmesi sorusu ile birlikte değerlendirildiğinde manzara daha da netleşmektedir. Çünkü bakım elemanlarının 2/3'ünden fazlası çocuk evlerindeki bakım elemanı sayısını yetersiz görmekte ve dolayısıyla bu durum iş yüklerini arttırmaktadır.

Bahadır (2018)'in araştırmasında da benzer bir bulgu yer almaktadır. Çocuk evinde çalışan 193 bakım elemanı ile yaptığı çalışmada, çocuk evinde gün boyu yapılan işlerin tek kişi için olması gerekenden fazla olduğunu düşünen bakım elemanları 'kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve kısmen katılıyorum' seçeneklerini işaretleyerek %79,80 oranında bir cevap vermişlerdir (s. 74).

Tablo 11: Hizmet Sunarken Zorlanılan Durumlar ile Bu Durumlarda İlk Kime Başvurulduğu

		Sayı	Yüzde
Hizmet sunarken zorlanılan durumlar	Evlerde güvenlik önleminin yetersizliği	47	32,0
	Ev işlerinin yoğunluğu	35	23,8
	Nöbette yalnız olmak	24	16,3
	Evdeki krizlerde yetersiz kalma	15	10,2
	Diğer	13	8,8
Sorun yaşanması halinde ilk olarak kime başvurulduğu	Ev sorumlusuna başvuruyorum	121	84,6
	Kendim baş ediyorum	22	15,4
	Diğer ev sorumlularından yardım istiyorum	0	0,0
	Sosyal servise başvuruyorum	0	0,0
	Toplam	143	100,0

Şekil 7: Bakım Elemanlarının Hizmet Sunarken Zorlandıkları Durumlar

Bakım elemanlarına çoktan seçmeli olarak ve aynı zamanda birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri bilgisi verilerek sorulan soruda, hizmet sunarken en fazla zorlanılan durum, evde güvenlik önleminin yetersizliği (%32,0) olarak belirtilmiştir. Alınan diğer cevaplar ise; ev işlerinin yoğunluğu (%23,0), nöbette yalnız olmak (%16,3), evdeki krizlerde yetersiz kalmak (%10,2) ve diğer (%8,8) şeklindedir. ‘Diğer’ seçeneği dâhilinde bakım elemanlarının hizmet sunarken zorlandıkları durumlar; acil durumlarda karar verme yetkilerinin olmaması, harcamalarda birden fazla kişinin sorumlu olması, iaşenin yetersizliği, evlerde yardımcı personel olmaması, yemek çeşitliliği konusu ve nöbet çıkışlarında eğitim düzenlenmesi olarak bulunmuştur.

Bakım elemanlarına hizmet sunarken sorun yaşamaları halinde ilk olarak kime başvurdukları sorulmuş, 143 bakım elemanından cevap alınmış, 4’ü ise bu soruyu yanıtlamamıştır. Çoktan seçmeli olarak hazırlanan bu soruda katılımcılara, ‘kendim baş ediyorum’, ‘ev sorumlusuna başvuruyorum’, ‘diğer ev sorumlularından yardım istiyorum’ ve ‘sosyal servis çalışanlarına başvuruyorum’ seçenekleri sunulmuş ve içlerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Soruyu cevaplayan katılımcıların %84,6’sı ev sorumlusuna başvurduğunu, %15,4’ü ise sorunla kendisinin baş ettiğini belirtmiştir. Diğer seçenekler hiçbir bakım elemanı tarafından işaretlenmemiştir. Sorun durumunda ilk olarak diğer ev sorumlularından veya sosyal servis elemanlarından yardım isteme

durumunun olmaması, işleyişin olması gerektiği gibi yürüdüğünü göstermektedir. Çünkü ilgili ev sorumlusu, yaşanan sorunu bilmesi ve müdahale etmesi gereken ilk kişidir. Gerek görülmesi halinde diğer mercilerden yardım talebinde bulunulması, fazladan iş yoğunluğu çıkmasının önüne geçecektir. Öte yandan 22 bakım elemanının sorunlarla kendisinin baş ettiğini belirtmesi herhangi bir nedenden dolayı ev sorumlusu ile sorunu paylaşmadığı düşüncesini akla getirmekte ve bu noktada işleyişin, olması gerektiğinden farklı ilerlediği izlenimini vermektedir.

Bahadır (2018)'in araştırmasında ulaştığı çocuk evinde çalışan 193 bakım elemanının %72'si yaptığı işin kendisine Allah'ın rızasını kazandıracağını düşünmekte, %64,2'si ise işi ile ilgili olarak karşılaştığı zorluklarda dini inançları ile manevi değerlerine başvurduğunu ifade etmektedir (s. 72).

3.1.5. Bakım Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda ise bakım elemanlarının yanıtları doğrultusunda;

- hizmet modelinin değişmesi gereken yönlerinin olup olmadığına,
- varsa değişmesi gereken yönlerin neler olduğuna,
- çocuk evi hizmet modelinin diğer modellerden farklı ve faydalı olup olmadığına,
- eklemek istedikleri görüşlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 12: Çocuk Evi Hizmet Modelinin Değişmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Hizmet modelinin değişmesi gereken yönlerinin olup olmadığı	Hayır	96	69,1
	Evet	43	30,9
	Toplam	139	100,0
	Evde yardımcı eleman/birden fazla bakım elemanı olmalı	6	16,2
	24 saat çalışma karşılığında 72 saat izin olmalı	6	16,2
	Okula devam eden çocuk ile devam etmeyen çocuk aynı evde kalmamalı	6	16,2

Hizmet modelinin değiştirilmesi gereken yönleri	Çocuklar için düzenlenen faaliyetler sayıca arttırılmalı ve çeşitlendirilmeli	5	13,5
	Ev ortamına uyum sağlayamayan çocuk, uygun kuruluşa nakil edilmeli	3	8,1
	İzinli/raporlu olduğumuz zamanlarda sistemli davranılmalı	3	8,1
	Kampüs tipi modele geçilmeli	3	8,1
	Güvenlik önlemleri arttırılmalı	2	5,4
	Psikolojik rahatsızlığı olan çocuk ile olmayan çocuk aynı evde kalmamalı	2	5,4
	Evdeki bakım elemanları ile çocuklar sabit kalmalı, değişim yapılmamalı	2	5,4
	Okula devam etmeyen çocuklar meslek edindirme kurslarına yönlendirilmeli	1	2,7
	Kurallar, çocukların özel durumlarına göre düzenlenmeli	1	2,7
	Meslek elemanları çocukları ev ortamında daha çok gözlemlemeli	1	2,7
	Çocuk evleri, uygun bölgelerde konumlanmalı	1	2,7
	24 saat nöbet sisteminden vardiyalı sisteme geçilmeli	1	2,7

Bakım elemanlarına, çocuk evleri hizmet modelinin değiştirilmesi gereken yönlerinin olup olmadığı ve eğer var ise bunların ne olduğu sorulmuştur. Bakım elemanlarının %69,1'i hizmet modelinin değiştirilmesi gereken yönlerinin olmadığı, %30,9'u ise hizmet modelinin değiştirilmesi gereken yönlerinin olduğu yanıtını vermiştir. Sorunun devamında değiştirilmesi gerekenin ne olduğunun araştırılması sonucunda ise 43 katılımcıdan 37'si fikrini beyan etmiştir. Alınan cevaplar benzerlik durumlarına göre gruplandırılmış ve tabloya aktarılmıştır. Buna göre; 'evde yardımcı eleman/birden fazla bakım elemanı olmalı', '24 saat çalışma karşılığında 72 saat izin olmalı' ve 'okula devam eden çocuk ile etmeyen çocuk aynı çocuk evinde kalmamalı' görüşlerinin her birinin

oranı %16,2'dir. Bakım elemanlarının %13,5'i çocuklar için düzenlenen faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve sayıca artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Aydoğdu (2016)'nın çocuk evinde kalan 15 çocuk ile görüşme tekniği kullanarak yaptığı araştırmasında, çocukların beklentilerinden biri sportif ve sanatsal etkinliklerin yapılması olarak ortaya çıkmıştır (s. 67). Bu yönü ile bu bulgu, bakım elemanlarının da belirttiği 'çocuklar için düzenlenen faaliyetler sayıca artırılmalı ve çeşitlendirilmeli' bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada, 'Ev ortamına uyum sağlayamayan çocuklar uygun kuruluşlara nakil edilmeli', 'izinli/raporlu olunan günlerde sistemli davranılmalı' ve 'kampüs tipi modele geçilmeli' görüşlerinin her birinin oranı %8,1 olarak bulunmuştur. Ayrıca güvenlik önlemlerinin artırılması gerektiğini düşüncesi %5,4, psikolojik rahatsızlığı olan çocuklar ile böyle bir rahatsızlığı olmayan çocukların aynı evde kalmaması gerektiğini düşüncesi %5,4, evlerdeki bakım elemanları ile çocukların sabit kalması ve değişim yapılmaması gerektiğini düşüncesi %5,4 oranında ortaya çıkmıştır. Okula devam etmeyen çocukların meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi gerektiği, çocuk evi kurallarının ilgili evdeki çocuklara göre düzenlenmesi gerektiği, çocuk evlerinde çalışan meslek elemanlarının, çocukları ev ortamında daha fazla gözlemlmeleri gerektiği, çocuk evi yapılan evin, uygun bölgelerde konumlanması gerektiği ve 24 saat nöbet sistemi yerine vardiyalı sisteme geçilmesi gerektiği düşüncelerinden her biri %2,7 oranında işaretlenmiştir. Bu verilerin her biri, bir alt sistemin, büyük sistemin işlevselliğini arttırmaya yönelik katkıları olarak okunmalıdır.

Tablo 13: Çocuk Evi Hizmet Modelini Diğer Hizmet Modellerinden Farklı ve Faydalı Bulma

		Sayı	Yüzde
Hizmet modelini, diğer modellerden daha farklı ve faydalı bulma durumu	Evet	125	92,6
	Hayır	10	7,4
	Toplam	135	100,0

Çocuk evleri hizmet modelini diğer bakım modellerinden daha farklı ve faydalı bulup bulmadıklarının sorulduğu bu soruda 12 bakım elemanından cevap alınamamıştır. Soruyu yanıtlayan 135 katılımcının %92,6'sı çocuk evleri hizmet modelini diğer modellerden daha farklı ve faydalı bulduğunu belirtirken, %7,4 bu fikirde olmadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının yarısından fazlasının ÇEKOM öncesinde başka kuruluşlarda bakım elemanı olarak çalıştığı bulgusundan hareketle, bu bakım elemanlarının çocuk evi hizmet modeli ile diğer modelleri rahatlıkla karşılaştırabilecekleri ve yaptıkları kıyaslama sonucunda daha faydalı olanın çocuk evi modeli olduğu kanısına vardıkları ortadadır.

Tablo 14: Bakım Elemanlarının Görüşme Formuna Eklemek İstedikleri Görüşlere İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Bakım elemanlarının eklemek istedikleri görüşlere ilişkin bulgular	Çocukların sorumluluklarının ve etkinliklerinin artırılması gerekli	7	41,2
	Eğitime devam etmeyen/edemeyen çocuklar meslek edindirme kurslarına yönlendirilmeli	3	17,6
	Çocuklar hakkında karar vericilerin çocukları daha iyi tanınması gerekli	2	11,8
	İzin günlerimize sadık kalınmalı	2	11,8
	Çocuklara ev kuralları hakkında eğitimler verilmeli	2	11,8
	Ev içi/dışı işler için yardımcı elemanlar olmalı	2	11,8
	24 saat çalışma sistemi değişmeli	2	11,8
	Evlerdeki çocuk sayısı en fazla 5 olmalı	2	11,8
	Evlere, uyum sorunu yaşamayan çocuklar yönlendirilmeli	1	5,9

Uygulanan anket formunun tamamlanmasından önce, bakım elemanlarına eklemek istedikleri herhangi bir hususun olup olmadığı sorulmuştur. Soru dâhilinde 17 bakım elemanı fikrini beyan etmiştir. Soru, açık uçlu olarak yöneltildiği için alınan cevaplar birbirine benzerlik durumlarına göre kategorilere ayrılmıştır. Buna göre; soruyu yanıtlayan katılımcıların %41,2'si evlerdeki çocukların sorumluluk ve aynı zamanda etkinliklerinin artırılması gerektiğini, %17,6'sı eğitime devam etmeyen veya herhangi bir nedenden dolayı devam edemeyen çocukların meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yanıt alınan bakım elemanlarından; çocuklar hakkında karar veren kişilerin çocukları daha iyi tanınması gerektiği, bakım elemanlarının

izinli olduğu günlere sadık kalınması ve o günlerde işe çağırılmamaları gerektiği, çocuklara ev kuralları hakkında eğitimler verilmesi gerektiği, ev içi ve ev dışı işlerde kendilerine yardımcı olacak elemanların olması gerektiği, 24 saat usulüne göre devam çalışma saatinin değiştirilmesi gerektiği ve çocuk evindeki çocuk sayısının en fazla 5 olması gerektiği görüşlerinin her birinin oranı % 11,8 olarak bulunmuştur. Soruya yanıt veren bakım elemanlarından %5,9'u ise çocuk evlerine, uyum sorunu yaşamayan çocukların yönlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sistem kuramına göre, bakım elemanlarından alınan bu yanıtlar da, karşılıklı etkileşim içinde oldukları alt sistemlerle ve genel olarak sistemin kendisi ile denge içerisinde varlıklarını sürdürebilmeleri yönünde öneriler olarak değerlendirilebilir.

3.2. MESLEK ELEMANLARININ ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

İlgili başlık kapsamında meslek elemanlarının demografik bilgilerine, hizmet içi eğitim bilgilerine, beklentilerine, çalışma koşullarına, zorlandıkları durumlara ve çözüm yollarına ve hizmet modeli hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

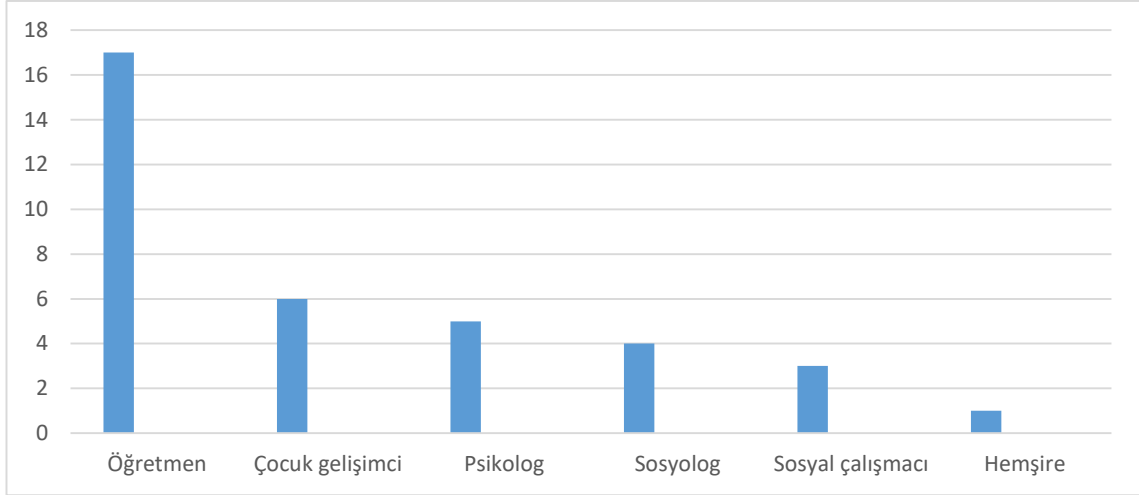
3.2.1. Meslek Elemanlarını Tanıtıcı Bulgular

Bu başlık içerisinde meslek elemanlarının yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, çalışma yılı bilgilerine ek olarak,

- gelirini yeterli bulma,
- çocuk sahibi olma ve bunu, işini yaparken avantaj olarak görme,
- ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olma ve memnun değilse bu durumun sebepleri hakkında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 15: Meslek Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	24	66,7
	Erkek	12	33,3
	Toplam	36	100,0
Medeni durum	Evli	31	86,1
	Bekar	5	13,9
	Toplam	36	100,0
Meslek	Öğretmen	17	47,2
	Çocuk gelişimci	6	16,7
	Psikolog	5	13,9
	Sosyolog	4	11,1
	Sosyal çalışmacı	3	8,3
	Hemşire	1	2,8
	Toplam	36	100,0
Elde ettiği geliri yeterli bulma durumu	Hayır	29	80,6
	Evet	7	19,4
	Toplam	36	100,0
Yaş	Yaş ortalaması $\pm$ standart sapma	38,03 $\pm$ 9,44	
	Ortanca	38	
	En sık kullanılan yaş	28	
	Minimum yaş – maksimum yaş	26 - 61	
Çalışma yılı	Ortalaması $\pm$ standart sapma	12,97 $\pm$ 9,98	
	Ortanca	9	
	En sık verilen cevap	4	
	En az çalışma yılı – en fazla çalışma yılı	3 - 41	

Şekil 8: Meslek Elemanlarının Meslek Grupları

Araştırmaya katılan 36 meslek elemanının %66,7'si kadın, %33,3'ü erkektir. Aynı zamanda bu meslek elemanlarının %86,1'inin evli, %13,9'unun bekâr olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Meslek elemanlarının %47,2'sinin öğretmen, %16,7'sinin çocuk gelişimci, %13,9'unun psikolog, %11,1'inin sosyolog, %8,3'ünün sosyal çalışmacı ve %2,8'inin hemşire olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Sayılara bakıldığında meslek elemanları içinde öğretmen olanların ÇEKOM'da çalışan bütün meslek elemanlarının neredeyse yarısına eşit bir sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum farklı görüşlere göre tartışmaya açıktır ancak öğretmenlerin branşlarının ne olduğu araştırma kapsamında incelenmediği için bu konuda detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.

Meslek elemanlarına elde ettikleri geliri yeterli bulup bulmadıklarının sorulduğu soruda %80,4'ü yeterli bulmadığını, %19,4'ü ise yeterli bulduğunu belirtmiştir. Meslek ayrımı yapılmaksızın çocuk evlerinde çalışan meslek elemanlarının 'sosyal çalışma görevlisi' tanımı altında ortak veya benzer işler yaptığı göz önünde bulundurularak, 36 katılımcıdan 29'unun elde ettiği geliri yetersiz bulması, düşünülme ve tartışılmaya değer bir bulgudur. Hassasiyetle ve özveri ile çalışılması gereken çocuk koruma ve bakım alanında, meslek elemanı olarak görev yapan kişilerin iş tatminlerinin sağlanması için en önemli unsurlardan birinin maddi tatminlerinin sağlanması olduğu düşünülmektedir. Çalışmaları karşılığında gelirini yeterli bulmayan bir meslek elemanının, motivasyonunu koruyarak özveri ile çalışmasının beklenmesi gerçeklerle örtüşmeyen bir beklenti olacaktır. Genç'in (2019) Ankara'da çocuk refahı alanında çalışan 108 meslek elemanı ile yaptığı

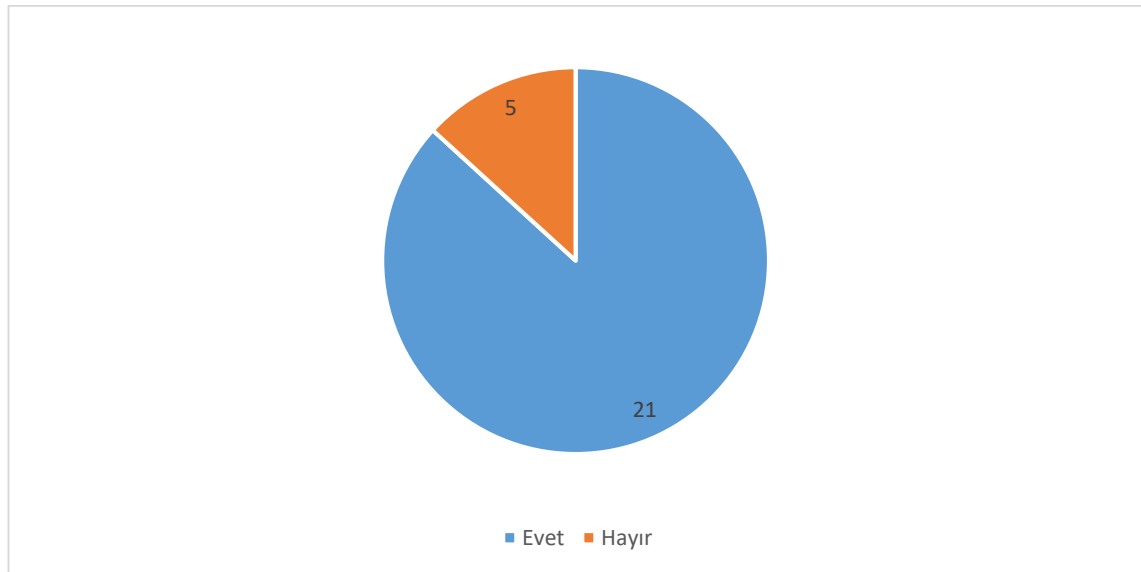
araştırmada ise gelir durumu sorusunu yanıtlayan 106 meslek elemanından %57,5'i gelirini yeterli bulduğunu, %42,5'i ise gelirini yeterli bulmadığını belirtmiştir (s. 64).

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının yaş ortalaması 38,03 ve standart sapma 9,44 olarak bulunmuştur. Ortanca yaş 38, meslek elemanlarının en sık ifade ettiği yaş 28'dir. Meslek elemanları arasında en düşük yaş 26, en yüksek yaş ise 61'dir.

Meslek elemanlarının meslekte kaçınıcı yılı olduğunun sorulduğu soruda alınan cevaplara göre, çalışma yıllarının; ortalaması 12,97, standart sapması 9,98, ortancası 9 olarak bulunmuştur. Meslek elemanları arasında bu soruya en sık verilen yanıt 4 olmakla birlikte en az çalışma yılı 3, en fazla çalışma yılı ise 41 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 16: Çocuk Sahibi Olma ve Bu Durumu İşini Yaparken Avantaj Olarak Görme

		Çocuk sahibi olmanın işini yaparken avantaj sağlayıp sağlamadığı				Toplam	
		Evet		Hayır			
Çocuk sahibi olma durumu	Evet	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
				21	80,8	5	19,2

Şekil 9: Çocuk Sahibi Olmanın, İşini Yaparken Avantaj Sağlama Durumu

Meslek elemanlarına çocuk sahibi olup olmadıklarının sorulduğu soruda alınan cevaplar doğrultusunda 26 meslek elemanının çocuk sahibi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ardından yöneltilen soruda ise çocuk sahibi olma durumlarının işlerini yaparken kendilerine avantaj sağlayıp sağlamadığı araştırılmış ve bu soruyu çocuğu olan meslek elemanlarının cevaplamaı istenmiştir. Bu doğrultuda alınan cevaplara göre, çocuğu olan 26 katılımcıdan %80,8'inin çocuk sahibi olmalarını avantajlı bir durum olarak gördüğünü, %19,2'si ise avantajlı bir durum olarak görmediğini belirtmiştir.

Tablo 17: Mesleğini Uygularken Kendini Yeterli Bulma ve ÇEKOM'da Çalışmaktan Memnun Olma Durumlarına İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Mesleğini uygularken kendini yeterli bulma durumu	Evet	26	74,3
	Hayır	9	25,7
	Toplam	35	100,0
ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olma durumu	Evet	26	74,3
	Hayır	9	25,7
	Toplam	35	100,0
ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olmama sebepleri	Çocuklara yaptırım uygulanamaması	4	44,4
	Ulaşım sorununun olması	4	44,4
	Ev sorumlusu olmanın getirdiği evrak yükü	4	44,4
	Kurumsal bir yapının olmaması	4	44,4
	Bakım elemanlarına yaptırım uygulanamaması	2	22,2
	Bakım elemanlarının sayı ve nitelik olarak yetersiz olması	2	22,2
	Yönetmeliğin eksik olması	2	22,2
	Koruma ve güvenliğin yetersiz olması	2	22,2
	Ailelerin işleyişe müdahale etmesi	2	22,2
	Çocuk odaklı olmadığı düşünölen birtakım iş ve işlemler	1	11,1

Meslek elemanlarına, mesleklerini uygularken kendilerini yeterli bulup bulmadıkları sorulmuş, 35'inden yanıt alınmış, 1'inden ise yanıt alınamamıştır. Mesleğini uygularken kendisini yeterli bulan meslek elemanı oranı %74,3 olurken %25,7'si kendisini yetersiz bulduğunu belirtmiştir. Arslan ve Erbay (2017) yaptığı araştırmada, çocuk evi sorumlularına yaptıkları işte kendilerini yeterli bulup bulmadıklarını sormuş ve 37 çocuk evi sorumlusundan yanıt almışlardır. Alınan yanıtlara göre çocuk evi sorumlularının %73,0'ü kendilerini yeterli bulduklarını belirtmiştir (s. 549). Arslan ve Erbay'ın araştırmasının bu bulgusu ile tablo 17'deki ilgili sorudan elde edilen bulgu birbiri ile paralellik göstermektedir.

Araştırma kapsamında meslek elemanlarının ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olma durumları incelenmek istenmiştir. 35 meslek elemanının yanıt verdiği ve 1 meslek elemanının yanıt vermediği bu soruda, yanıt alınan meslek elemanlarının %74,3'ünün ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olduğu, %25,7'sinin ise memnun olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Memnun olmadan çalışmanın verimsiz olacağı düşüncesinden hareketle, yanıt alınan meslek elemanlarından yaklaşık dörtte birinin bu çocuk evlerinde çalışmaktan memnun olmadığını belirtmesi, araştırmacı tarafından görece yüksek bir oran olarak yorumlanmaktadır.

Ardından meslek elemanlarına, ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olmama sebepleri açık uçlu olarak sorulmuş ve alınan yanıtlar ortaklık ve benzerliklerine göre gruplandırılarak tablo 17'de aktarılmıştır. ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olmadığını belirten meslek elemanlarının memnun olmama sebepleri; çocuklara yaptırım uygulanamaması (%44,4), çocuk evlerine ulaşım sorununun olması (%44,4), ev sorumlusu olmamanın getirdiği evrak yükü (%44,4), kurumsal bir yapının olmaması (%44,4), bakım elemanlarına yaptırım uygulanamaması (%22,2), bakım elemanlarının sayı ve nitelik olarak yetersin olması (%22,2), yönetmeliğin eksik olması (%22,2), koruma ve güvenliğin yetersiz olması (%22,2), ailelerin işleyişe müdahale etmesi (%22,2), çocuk odaklı olmadığı düşünülen birtakım iş ve işlemler (%11,1) olarak ortaya çıkmıştır. Çocuk evlerinde çalışmaktan memnun olma ve eğer memnun değiller ise bu durumun sebepleri ile ilgili tabloda yer alan veriler, sistem kuramı kapsamında değerlendirilebilir. Şöyle ki, sistemin bütünlüğünü sağlayan ve etkileşim ile işlevselliği arttıran alt sistemlerin, uygun koşullara sahip olması, sistemin istenen seviyeye ulaşması ve devamlılığı için şarttır. Meslek

elemanlarının memnuniyet düzeyleri ve memnun olmadıkları olaylar/durumlar, sistemin işleyişinde önem arz etmektedir.

3.2.2. Meslek Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Bulgular

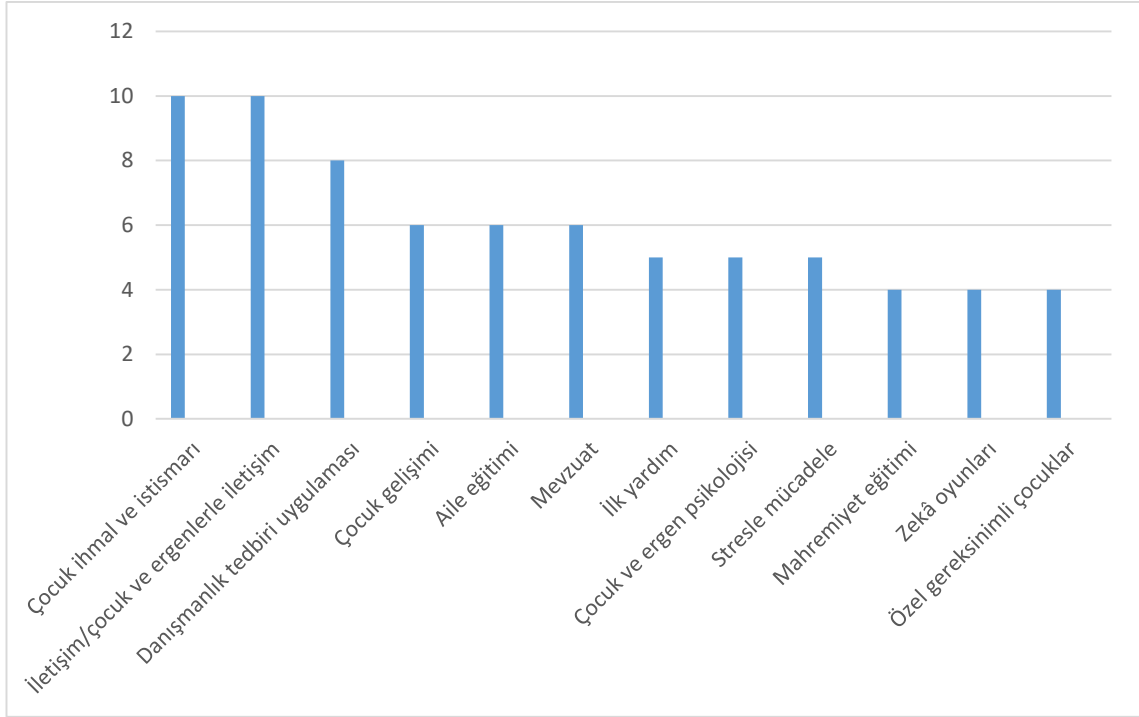
Bu kısımda meslek elemanlarının;

- hizmet içi eğitim alma durumları,
- aldılar ise hangi konularda eğitim aldıkları,
- bu eğitimlerden fayda sağlayıp sağlamadıkları,
- bu eğitimlere ihtiyaç duyup duymadıkları hakkındaki bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 18: Hizmet İçi Eğitimlere İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Hizmet içi eğitim alma durumu	Evet	25	69,4
	Hayır	11	30,6
	Toplam	36	100,0
Alınan eğitimler	Çocuk ihmal ve istismarı	10	47,6
	İletişim/çocuk ve ergenlerle iletişim	10	47,6
	Danışmanlık tedbiri uygulaması	8	38,1
	Çocuk gelişimi	6	28,6
	Aile eğitimi	6	28,6
	Mevzuat	6	28,6
	İlk yardım	5	23,8
	Çocuk ve ergen psikolojisi	5	23,8
	Stresle mücadele	5	23,8
	Mahremiyet eğitimi	4	19,0
	Zekâ oyunları	4	19,0
	Özel gereksinimli çocuklar	4	19,0
	Eğitimlerden fayda sağlama durumu	Evet	20
Hayır		5	20,0
Toplam		25	100,0

Bu eğitimlere ihtiyaç duyma durumu	Evet	28	84,8
	Hayır	5	15,2
	Toplam	33	100,0

Şekil 10: Meslek Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimler

Meslek elemanlarına hizmet içi eğitim alıp almadıklarının sorulduğu soruda meslek elemanlarının %69,4'ü hizmet içi eğitim aldığını, %30,6'sı ise hizmet içi eğitim almadığını dile getirmiştir. Genç'in çocuk refahı alanında 108 meslek elemanı ile yaptığı araştırmasında da hizmet içi eğitim aldığını belirten meslek elemanı %73,1 oranındadır (2019, s. 71). Bu yönü ile bulgular arasında paralellik gözlenmektedir.

Lisans eğitimi sonrasında göreve başlayan meslek elemanları, farklı üniversitelerden mezun olmuş ve farklı meslek gruplarına mensup kişilerdir. Öte yandan sosyal çalışma görevlisi tanımı altında bu alanda istihdam edilen bütün meslek elemanlarının aynı işi yapması beklenmektedir. Bu durumda, meslek elemanlarının belirli bir konuda lisans eğitimi kapsamında öğrenemediği bir bilgi veya becerinin, çalışma hayatında uygulanması beklenmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen cevaplardan anlaşılacağı üzere meslek elemanlarının üçte birinin -ki en az çalışma yılı olan meslek elemanı mesleğinde 3. yılını çalıştığını belirtmiştir- herhangi bir eğitime dâhil edilmediği

anlaşılmaktadır. Süpervizyon desteği gibi yöntemlerin de çokça kullanılmadığı göz önünde bulundurulursa, hizmet içi eğitimlerin ne denli önem arz ettiği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında meslek elemanlarına hangi eğitimleri aldıkları açık uçlu olarak sorulmuştur. Alınan yanıtlar benzerliklerine göre gruplandırılmıştır. Bir meslek elemanından alınan cevaplar birden fazla gruba dâhil olabildiği için toplam sayı ve yüzdelik kısım, olduğundan fazla görünmektedir. Buna göre meslek elemanları en çok çocuk ihmal ve istismarı (%47,6) ve iletişim/çocuk ve ergenlerle iletişim (%47,6) konularında eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Genç'in 2019 yılında yaptığı araştırmasında da alınan cevaplar içerisinde çocuğa yönelik ihmal ve istismar konusu %64,6 ile ilk sırada yer almıştır (s. 72). Alınan diğer cevaplar sıklık sırasına göre; danışmanlık tedbiri uygulaması (%38,1), çocuk gelişimi (%28,6), aile eğitimi (%28,6), mevzuat (%28,6), ilk yardım (%23,8), çocuk ve ergen psikolojisi (%23,8), stresle mücadele (23,8), mahremiyet eğitimi (%19,0), zekâ oyunları (%19,0) ve özel gereksinimli çocuklar (%19,0) ile ilgili eğitimlerdir.

Meslek elemanlarının, aldıkları eğitimlerden fayda sağlayıp sağlamadıklarının araştırıldığı soruya ise 11 meslek elemanı yanıt vermemiştir. Yanıt veren 25 meslek elemanının %80,0'i eğitimlerden fayda sağladığını, %20,0'si ise fayda sağlamadığını belirtmiştir. Verilerden anlaşılacağı üzere meslek elemanlarının büyük çoğunluğu, hizmet içi eğitimlerin, mesleklerini uygularken kendilerine yardımcı olduğunu ve bu eğitimlerden fayda sağladıklarını belirtmişlerdir.

Aynı odakta, meslek elemanlarına hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyup duymadıkları sorulmuş, meslek elemanlarının 33'ünden yanıt alınmış, 3'ü ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Soruya cevap veren meslek elemanlarından %84,8'i hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğunu, %15,2'si ise ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Genç'in 2019 yılında yaptığı araştırmada da çocuk refahı alanında çalışan 108 meslek elemanının %90,7'si hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (s. 69). Hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğunu belirten meslek elemanlarının oranının yüksek çıkması araştırmacıya göre beklenen bir durumu yansıtmaktadır. Verilecek olan hizmetin kalitesi, eğitimlere ihtiyaç duyduğunu açık bir biçimde belirten meslek elemanlarının bu ihtiyaçlarının giderilmesi ile artacaktır.

3.2.3. Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Bulgular

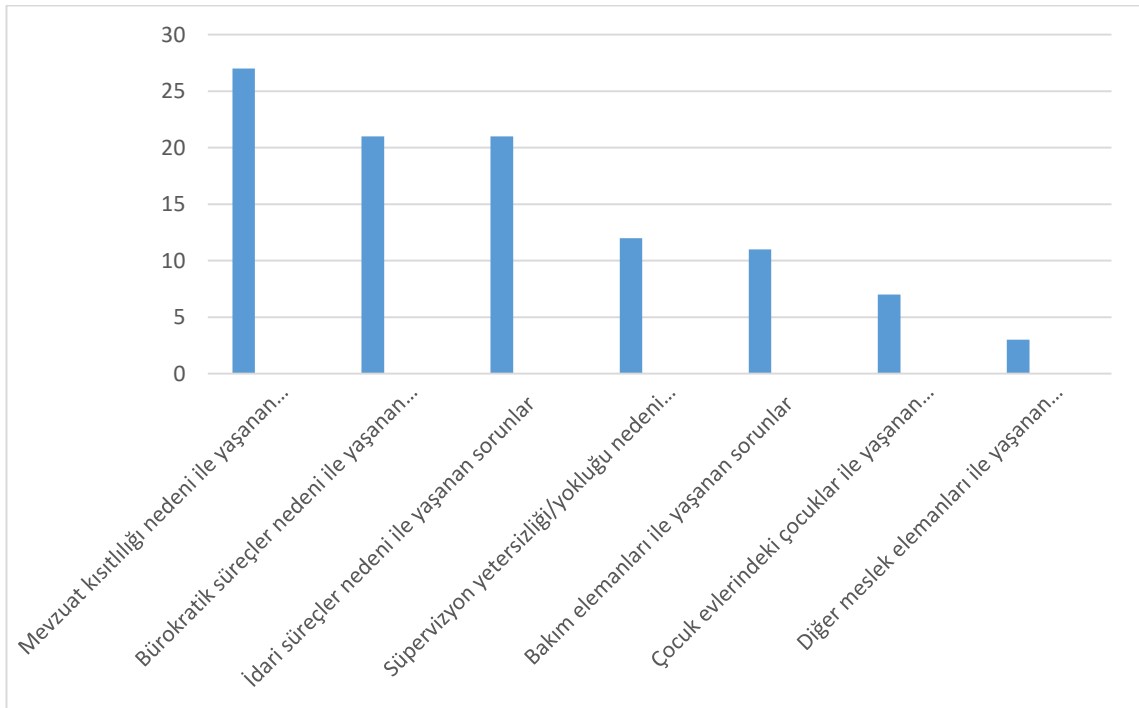
Bu kısımda yer alan Tablo 19’da meslek elemanlarının ÇEKOM’da karşılaştıkları sorunların neler olduğu, bu durumlarda ilk kime başvurdukları, iş yükü nitelendirmeleri, iş yükünün hizmet alana etki etme durumu ve ÇEKOM’daki meslek elemanı sayısını yeterli bulup bulmadıkları hakkındaki bulgular aktarılmıştır.

Tablo 20’de ise AÇSHB ve/veya Ankara AÇSHİM’in ÇEKOM ile ilgili konularda, ÇEKOM’da çalışan meslek elemanlarının görüşlerini alıp almadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

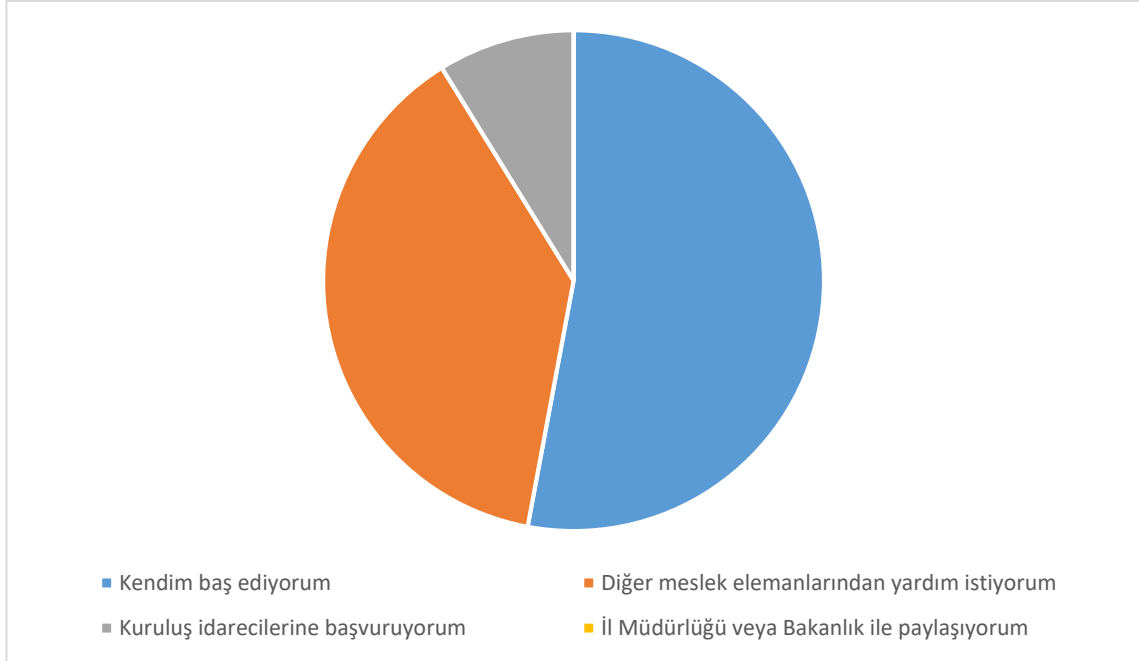
Tablo 19: Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
ÇEKOM’da karşılaşılan sorunlar	Mevzuat kısıtlılığı nedeni ile yaşanan sorunlar	27	75,0
	Bürokratik süreçler nedeni ile yaşanan sorunlar	21	58,3
	İdari süreçler nedeni ile yaşanan sorunlar	21	58,3
	Süpervizyon yetersizliği/yokluğu nedeni ile yaşanan sorunlar	12	33,3
	Bakım elemanları ile yaşanan sorunlar	11	30,6
	Çocuk evlerindeki çocuklar ile yaşanan sorunlar	7	19,4
	Diğer meslek elemanları ile yaşanan sorunlar	3	8,3
Sorunla karşılaşıldığı halde ilk olarak kime başvurulduğu	Kendim baş ediyorum	18	52,9
	Diğer meslek elemanlarından yardım istiyorum	13	38,2
	Kuruluş idarecilerine başvuruyorum	3	8,8
	İl Müdürlüğü veya Bakanlık ile paylaşıyorum	0	0,0
	Toplam	34	100,0
	Yüksek	33	94,3
	Orta	2	5,7

İş yükünü nitelendirme	Düşük	0	0,0
	Toplam	35	100,0
İş yükünün hizmet alana etki etme durumu	Evet	21	65,6
	Hayır	11	34,4
	Toplam	32	100,0
ÇEKOM'daki meslek elemanı sayısını yeterli bulma	Hayır	28	80,0
	Evet	7	20,0
	Toplam	35	100,0

Şekil 11: Meslek Elemanlarının ÇEKOM'da Karşılaştıkları Sorunlar

Şekil 12: Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlarda İlk Olarak Kime Başvurduğu

Araştırmaya katılan meslek elemanlarına, çocuk evlerinde hizmet verirken ne tür sorunlar ile karşılaştıkları sorulmuştur. Soru kapsamında seçenekler sunulmuş ve birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri bilgisi verilmiştir. Meslek elemanları, birden fazla seçenek işaretledikleri için tabloda yer alan katılımcı sayısı araştırmaya katılan meslek elemanı sayısından yüksek görünmektedir. Alınan cevaplar doğrultusunda; meslek elemanlarının %75,0'i mevzuat kısıtlılığı nedeni ile, %58,3'ü bürokratik süreçler nedeni ile, %58,3'ü idari süreçler nedeni ile, %33,3'ü süpervizyon yetersizliği/yokluğu nedeni ile ilgili sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Yağcı'nın 2017 yılında yaptığı, çocuk refahı alanında görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının iş yükleri ve tükenmişliklerini ele aldığı araştırmasında, ulaşmış olduğu 81 sosyal hizmet uzmanının 71'i (%87,7) çalışmalarını esnasında mesleki yardım ve desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir (s. 59). Bu alanda çalışan meslek elemanlarının süpervizyon desteğine ihtiyaç duyduğu ortadadır.

Ek olarak meslek elemanlarının %30,6'sı bakım elemanları ile, %19,4'ü çocuk evlerindeki çocuklar ile, %8,3'ü çocuk evlerinde çalışan diğer meslek elemanları ile sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Meslek elemanlarının üçte birinin bakım elemanları ile sorun yaşadığını belirtmesi, araştırmacı tarafından yüksek bir oran olarak yorumlanmaktadır. Hizmet modelinin bir özelliği olarak, meslek elemanlarının ve özellikle ev sorumlularının, birlikte çalıştığı bakım elemanları ile uyumu son derece

önemlidir. Yaşanan bu sorunların neler olduğuna odaklanılarak bir an önce çözüme kavuşturulması, hizmet alan çocuklar için faydalı olacaktır.

Soru kapsamında yer alan seçeneklerden ‘çocuk evlerindeki çocuklar ile sorun yaşıyorum’ seçeneğini işaretleyen meslek elemanlarından, bu sorunu açıkça ifade etmeleri istenmiştir. Alınan cevaplar incelendiğinde, çocuk evlerinde kalan çocuklar ile sorun yaşadığını belirten 7 katılımcıdan sadece 3’ünün sorunu açıkladığı görülmüştür. Buna göre; katılımcılardan 1’i, çocuklar ile sorun yaşama sebebi olarak kendi bilgi ve beceri eksikliği olduğunu, 1’i, ev modeline uyum sağlayamayan çocuklar ile sorunlar yaşadığını, 1’i ise yaptırım eksikliği nedeni ile sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik incelendiğinde, çocuklarda beklenen davranışları geliştirmek üzere ödül-ceza sistemine dayanan herhangi bir yaptırımın olmadığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında meslek elemanlarına, yaşadıkları bir sorunda ilk olarak kime başvurdukları sorusu çoktan seçmeli olarak sorulmuş ve alınan cevaplar tablo 19’da aktarılmıştır. Tablo 19’a göre 36 meslek elemanından 2’si soruyu yanıtsız bırakmıştır. Yanıt veren meslek elemanlarından %52,9’u soruyla kendisinin baş ettiğini, %38,2’si diğer meslek elemanlarından yardım istediğini, %8,8’i ise kuruluş idarecilerine başvurduğunu belirtmiştir. Yaşadığı sorunda ilk olarak İl Müdürlüğü veya Bakanlık’a başvurduğunu belirten meslek elemanı olmamıştır. Burada, karşılaştıkları sorunlarla kendisinin baş ettiğini belirten meslek elemanı oranı oldukça yüksek bir oran olarak yorumlanmaktadır. Kuruluş idarecilerinden veya Bakanlık yetkililerinden yardım talep etmeme nedenlerinin ne olduğu, başka bir araştırmada yer alabilecek bir soru olarak değerlendirilmektedir.

Meslek elemanlarına iş yüklerini nasıl nitelendirdikleri, ‘düşük’, ‘orta’ ve ‘yüksek’ seçenekleri ile birlikte sorulmuş olup alınan yanıtlar tablo 19’a aktarılmıştır. Buna göre iş yükünün ‘yüksek’ olduğunu düşünen meslek elemanı oranı %94,3 iken, iş yükünü ‘orta’ olarak nitelendiren meslek elemanı oranı %5,7 olmuştur. Seçenekler arasında yer alan ‘düşük’ cevabı ise hiçbir meslek elemanı tarafından işaretlenmemiştir. Aynı bulgu, araştırmanın bakım elemanları kısmında da ortaya çıkmış, 147 bakım elemanından hiçbiri iş yükünü düşük olarak nitelendirmemiştir. 1 meslek elemanının yanıtlanmadığı bu soruya yanıt veren meslek elemanlarından %94,3’ünün iş yükünü yüksek olarak görmesi, araştırmacı tarafından değerli bir bulgu olarak nitelendirilmektedir. İş yükünün mesleki

doyum ve verimlilik ile bağlantılı olduğu ve birbirleri üzerinde etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde, ilgili soruya alınan cevaplar sonucu ortaya çıkan bu yüksek oranın, meslek elemanlarının iş doyumunu ve verimliliğini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda iş yükünün bu denli fazla hissedilmesi, hizmetin niteliğini ve hızını da etkileyeceği kaçınılmaz bir gerçektir. Veri toplama sürecinde meslek elemanlarından çocuk evi sorumluluğu olanların, en az 3 çocuk evinden sorumlu olduğu bilgisi edinilmiştir. Evlerdeki çocuk sayısının da tam kapasitede hatta bazı evlerde kapasite üstünde olduğu bilgisi ile birlikte değerlendirildiğinde, özellikle ev sorumlusu olan meslek elemanlarının iş yüklerini yüksek bulması normal bir durum olarak değerlendirilmektedir. Karabekir'in (2016) çocuk refahı alanında çalışan 26 sosyal hizmet uzmanı ile yaptığı niteliksel araştırmada katılımcıların bir bölümü mevcut olan bürokrasinin ve iş yükünün, iş takibini ve savunuculuk uygulamalarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir (s. 335).

Ek olarak, iş yükünü yüksek olarak nitelendiren 33 meslek elemanından 1'i, iş yükünün yüksek olmasının hizmet verdiği çocuklara veya ailelerine yönelik tutum ve davranışlarını etkileyip etkilemediği sorusunu yanıtızsız bırakmıştır. Alınan 32 yanıtta meslek elemanlarının %65,6'sı iş yükünün yüksek olmasının hizmet alana etki ettiğini, %34,4'ü ise etki etmediğini belirtmiştir. Bu sonuç ışığında, iş yükünün verimliliği ve hizmet kalitesini etkilediğini bir kez daha görmek mümkündür. İş yükü nitelendirmeleri ve bu iş yükünün hizmet alana etki edip etmediği sorunlarından alınan yanıtlar, sosyal hizmet kuruluşlarında sistem kuramının uygulamaya aktarılması bağlamında ele alınabilir. Bu durumda, iş yükünün yüksek çıkması ve bu iş yükünün müracaatçılara önemli ölçüde yansıyor olması, sistemin dengesini ve devamlılığını tehlikeye sokan bir risk faktörü olarak yorumlanmaktadır. Alt sistem olarak meslek elemanları, sistem için oldukça önemli bir bileşeni temsil etmektedir. Ve bu önemli alt sistemin yaşadığı bu sorun, sistemin işlevselliğini olumsuz yönde etkileyecektir.

ÇEKOM bünyesinde çalışan meslek elemanı sayısını yeterli bulup bulmadıkları sorusunu 35 meslek elemanından yanıt alınmış, 1 meslek elemanı yanıtızsız bırakmıştır. Soruya yanıt veren meslek elemanlarının %80,0'i çocuk evlerindeki meslek elemanı sayısını yetersiz bulduğunu, %20,0'si ise yeterli bulduğunu belirtmiştir. Bu yanıt, iş yükünü yüksek olarak nitelendiren meslek elemanlarının bir hayli yüksek çıkmış olması ile birlikte düşünüldüğünde, sebep sonuç ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Özetle, meslek elemanı sayısının yetersiz olması durumunu, iş yükünün yüksek olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Berkün (2010) 'ün Bursa İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında görev yapan 15 sosyal hizmet uzmanı ile odak grup çalışması yöntemi ile yaptığı araştırmada da uzmanlar, sayılarını yetersiz olarak ifade etmişlerdir. Bu niceliksel eksikliğin, hizmetlerin niteliğini de olumsuz etkilediğini ve hizmet alanlara yeterince zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir (s. 105).

Tablo 20: AÇSHB ve/veya Ankara AÇSHİM'in ÇEKOM ile İlgili Konularda ÇEKOM Çalışanlarından Görüş Alma Durumuna İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
AÇSHB ve/veya Ankara AÇSHİM'in ÇEKOM ile ilgili planlamalarda görüş alma durumlarına ait bilgiler	Hayır	33	94,3
	Evet	2	5,7
	Toplam	35	100,0

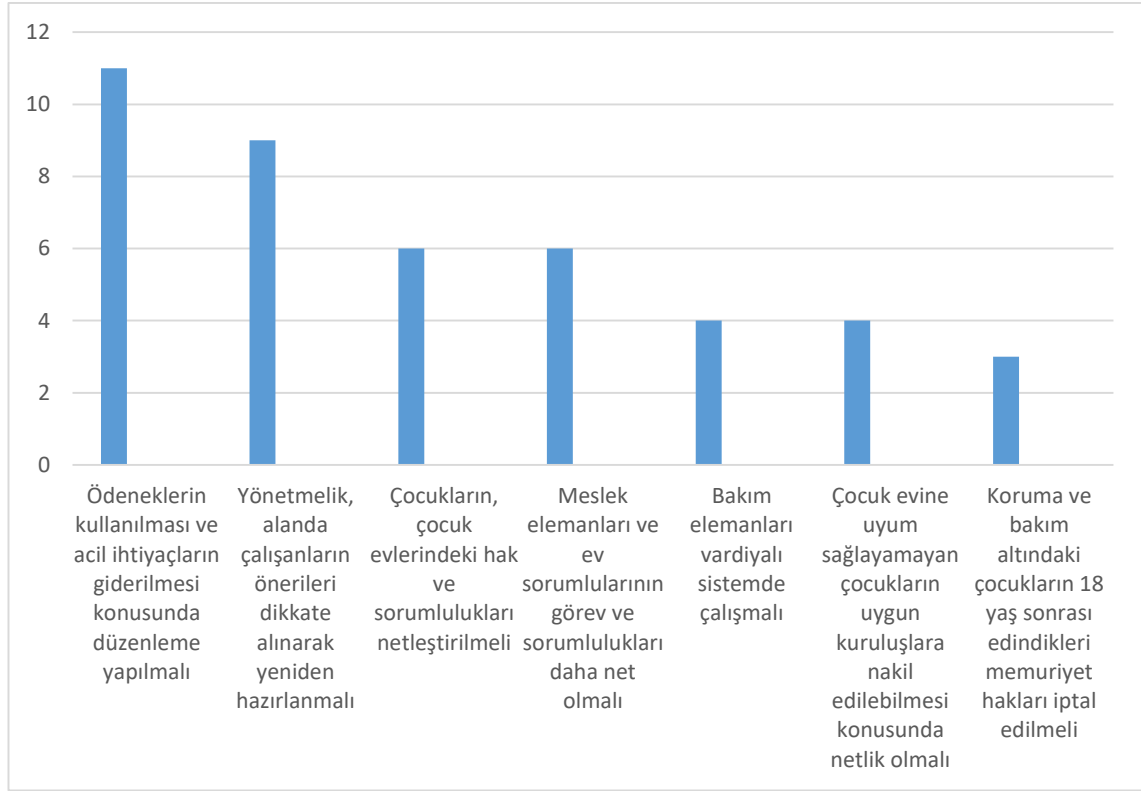
Meslek elemanlarına, AÇSHB'nin veya Ankara AÇSHİM idarecilerinin, ÇEKOM ile ilgili planlama yaparken görüşlerinin dikkate alınıp alınmadığı sorusu yöneltilmiştir. Meslek elemanlarından 1'inin yanıtlamadığı bu soruda, 35 meslek elemanından yanıtlara tablo 20'de yer verilmiştir. Buna göre, meslek elemanlarının %94,3'ü görüşlerinin dikkate alınmadığını, %5,7'si görüşlerinin dikkate alındığını belirtmiştir. Bu hususta, hizmetin sunumunda asıl aktif rol ve sorumluluğu alan, diğer bir ifadeyle 'alanda çalışan' kişilerin, bu kadar yüksek bir oranda görüşlerinin alınmadığını belirtmesi üzücü ve hizmetin her safhasını olumsuz etkilediği düşünülen bir durumdur. Ek olarak bu durum sistem teorisi perspektifinden yorumlanacak olursa, katılım ögesini engelleyen bir yapıya sahip olduğu için, sistemin başarısına ve işlevselliğini geliştirmesine olumsuz yönde etki edecektir. Karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak, alt sistemdeki bu durum, en nihayetinde sistemin diğer ögelerini ve sistemi de istenmeyen şekilde etkileyecektir.

3.2.4. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında meslek elemanlarından yanıtlar doğrultusunda Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in güçlendirilmesi gereken yönlerinin olup olmadığı ve var ise bu güçlendirmelerin hangi konularda yapılması gerektiğine dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 21: Meslek Elemanlarının Yönetmelik Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Yönetmeliğin güçlendirilmesi gerekir gerekmediği	Evet	32	88,9
	Hayır	4	11,1
	Toplam	36	100,0
Yönetmelikte güçlendirilmesi gereken hususlar	Ödeneklerin kullanılması ve acil ihtiyaçların giderilmesi konusunda düzenleme yapılmalı	11	40,7
	Yönetmelik, alanda çalışanların önerileri dikkate alınarak yeniden hazırlanmalı	9	33,3
	Çocukların, çocuk evlerindeki hak ve sorumlulukları netleştirilmeli	6	22,2
	Meslek elemanları ve ev sorumlularının görev ve sorumlulukları daha net olmalı	6	22,2
	Bakım elemanları vardiyalı sistemde çalışmalı	4	14,8
	Çocuk evine uyum sağlayamayan çocukların uygun kuruluşlara nakil edilebilmesi konusunda netlik olmalı	4	14,8
	Koruma ve bakım altındaki çocukların 18 yaş sonrası edindikleri memuriyet hakları iptal edilmeli	3	11,1

Şekil 13: Meslek Elemanlarının Yönetmelikte Güçlendirilmesi Gereken Hususlar Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan meslek elemanlarına, Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in güçlendirilmesinin gerekli olup olmadığı sorulmuştur. Alınan cevaplara göre, meslek elemanlarının %88,9'u gerekli gördüğü, %11,1'i ise gerekli görmediğini belirtmiştir.

Ek olarak, meslek elemanlarına, yönetmelikte güçlendirilmesi gereken hususların ne olduğu sorusu açık uçlu olarak sorulmuş ve alınan cevaplar benzerliklerine göre gruplandırılarak tablo 21'e aktarılmıştır. Soru kapsamında 27 katılımcı cevap vermiş olup, her bir katılımcının cevabı birden çok gruba dâhil olabildiği için tablodaki sayı, toplam meslek elemanı sayısının üzerine çıkmıştır. Alınan cevaplar doğrultusunda meslek elemanları ilk sırada (%40,7), ödenek kullanımı ve acil ihtiyaçların giderilmesi konularında yönetmelikte düzenleme yapılması gerektiği cevabını vermiştir. Sıklıklarına göre diğer cevaplar; yönetmeliğin, alanda çalışanların önerilerinin dikkate alınarak yeniden hazırlanması (%33,3), çocuk evindeki çocukların hak ve sorumluluklarının netleştirilmesi (%22,2), meslek elemanları ve ev sorumluluklarının görev ve sorumluluklarının daha net ifade edilmesi (%22,2), bakım elemanlarının vardiyalı

sistemde çalışması (%14,8), çocuk evine uyum sağlayamayan çocukların uygun kuruluşlara nakil edilebilmesi konusunda netlik olması (%14,8) ve koruma ve bakım altındaki çocukların 18 yaş sonrası memuriyet haklarının iptal edilmesi (%11,1) gerektiğidir. Ek olarak; 1 katılımcı 18 yaşını tamamlayan çocukların çocuk evlerinde kalmaya devam etmemesi gerektiğini, 1 katılımcı çocukların koruma altına alınma gerekçelerinin gözden geçirilmesi gerektiğini, 1 katılımcı ise çocuk evinde kalan çocukların yılda 70 gün yatılı izinli olarak gönderilmesi uygulamasının gözden geçirilmesi gerektiği ifade etmiştir. Meslek elemanlarının yönetmeliğe dair verdikleri bu cevaplar, sistemin başarısını arttırmaya yönelik öneriler olarak kabul edilebilir.

3.2.5. Meslek Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

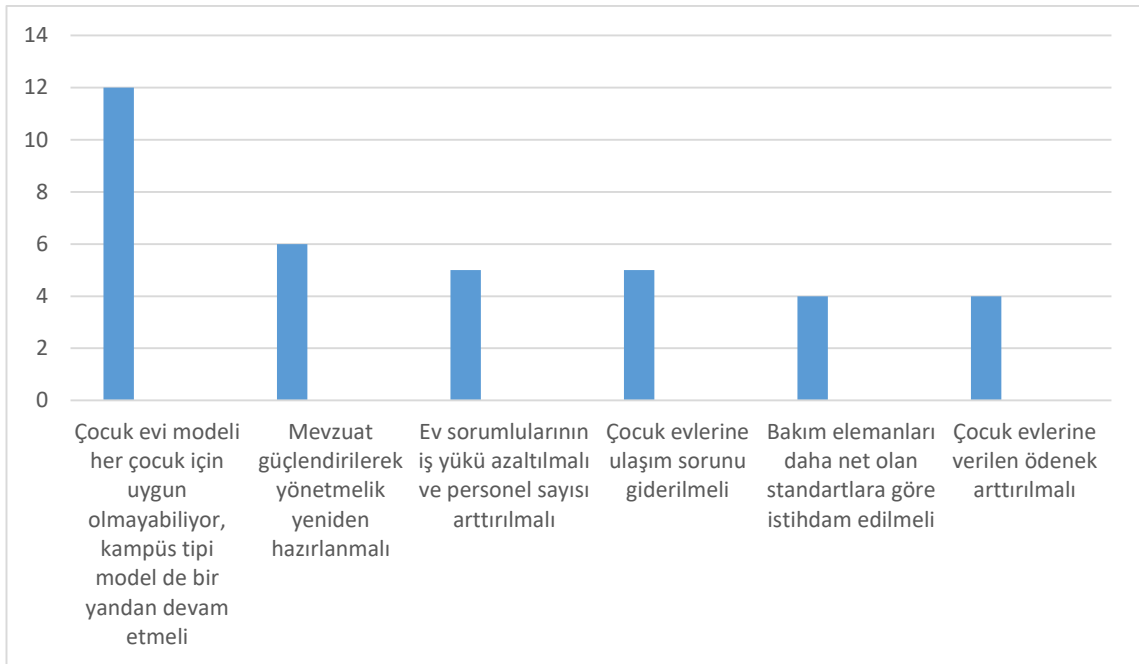
Bu kısımda ise meslek elemanlarının yanıtları doğrultusunda;

- hizmet modelinin değişmesi gereken yönlerinin olup olmadığına,
- varsa değişmesi gereken yönlerin neler olduğuna,
- çocuk evi hizmet modelinin diğer modellerden farklı ve faydalı olup olmadığına,
- eklemek istedikleri görüşlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 22: Çocuk Evi Hizmet Modelinin Değişmesi Gereken Yönlerine İlişkin Bulgular

		Sayı	Yüzde
Hizmet modelinin değiştirilmesi gerektiği düşünülen yönleri olup olmadığı	Evet	22	61,1
	Hayır	14	38,9
	Toplam	36	100,0
	Çocuk evi modeli her çocuk için uygun olmayabiliyor, kampüs tipi model de bir yandan devam etmeli	12	54,5
	Mevzuat güçlendirilerek yönetmelik yeniden hazırlanmalı	6	27,3

Hizmet modelinin değiştirilmesi gerektiği düşünülen yönleri	Ev sorumlularının iş yükü azaltılmalı ve personel sayısı arttırılmalı	5	22,7
	Çocuk evlerine ulaşım sorunu giderilmeli	5	22,7
	Bakım elemanları daha net olan standartlara göre istihdam edilmeli	4	18,2
	Çocuk evlerine verilen ödenek arttırılmalı	4	18,2

Şekil 14: Meslek Elemanlarının Hizmet Modelinin Değiştirilmesi Gerektiğini Düşündükleri Yönleri

Araştırma kapsamında meslek elemanlarına, Çocuk Evleri Hizmet Modelinin değiştirilmesi gereken yönlerinin neler olduğu sorusu açık uçlu olarak sorulmuş ve fikirlerini yazmaları talep edilmiştir. Soruyu yanıtlayan 22 meslek elemanının yanıtları, benzerliklerine göre kategorilere ayrılmıştır. Bir meslek elemanının cevabı içerisinde birden fazla kategoriye dâhil olabilen ifadeler yer aldığı için, tabloda yer alan sayı, toplam meslek elemanı sayısından yüksek görünmektedir. Alınan cevaplar ışığında meslek

elemanları; en sık olarak (%54,5), çocuk evleri hizmet modeli yanında kampüs tipi kuruluşların da varlığını sürdürmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Verilme sıklıklarına diğer cevaplar ise; mevzuatın güçlendirilerek yönetmeliğin yeniden hazırlanması (%27,3), ev sorumlularının iş yüklerinin azaltılması ve personel sayısının artırılması (%22,7), çocuk evleri koordinasyon merkezinden çocuk evlerine ulaşım sorunun giderilmesi (%22,7), bakım elemanlarının daha net olan standartlara göre istihdam edilmeleri (%18,2) ve çocuk evlerine verilen ödeneğin artırılması (%18,2) gerektiğidir.

Tablo 23: Çocuk Evi Hizmet Modelini Diğer Modellerden Farklı ve Faydalı Bulma Durumu

Hizmet modelini, diğer modellerden daha farklı ve faydalı bulma durumu		Sayı	Yüzde
	Evet	27	87,1
	Hayır	4	12,9
	Toplam	31	100,0

Araştırmaya katılan meslek elemanlarına, Çocuk Evleri Hizmet Modelini diğer modellerden farklı ve daha faydalı bulup bulmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplara göre; meslek elemanlarının %87,1'i çocuk evleri modelini diğer modellerden farklı ve daha faydalı bulduğunu, %12,9'u ise bu fikre katılmadığını belirtmiştir. Meslek elemanlarından 5'i ise soruyu yanıtlamamıştır.

Başer (2013)'in araştırmasında da çocuk evi personelinden (bakım ve meslek elemanları dâhil) oluşan 90 kişilik katılımcı grubunun tamamı, çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için en uygun modelin çocuk evi modeli olduğunu belirtmiştir (s. 82).

Alınan yanıtlardan anlaşılacağı üzere meslek elemanları, kışla tipi kurum bakımı olarak adlandırılan sistemin korunma ve bakım ihtiyacı olan çocukların gelişimine uygun olmadığını düşünmektedir. Araştırma kapsamında yöneltilen ilgili sorulardan alınan yanıtlara göre çocuk evi hizmet modelinin geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğu düşünülmektedir. Ancak bununla birlikte bu model, bu haliyle dahi diğer modellerden üstün tutulmaktadır.

Tablo 24: Meslek Elemanlarının Görüşme Formuna Eklemek İstedikleri Görüşlere İlişkin Bulgular

Meslek elemanlarının görüşme formuna eklemek istedikleri görüş olup olmadığı		Sayı	Yüzde
	Hayır	36	100,0
	Evet	0	0,0
	Toplam	36	100,0

Son olarak meslek elemanlarına uygulanan anket formuna eklemek istedikleri herhangi bir hususun olup olmadığı sorusu eklenmiştir. Meslek elemanlarından hiçbiri bu soruya yanıt vermemiştir.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 SONUÇ

4.1.1. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Hizmet Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar

4.1.1.2. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Sonuçlar

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında, tamamına yakınının kadın, büyük çoğunluğunun evli, ortalama yaşlarının 37, yarısından fazlasının liselerin çocuk gelişimi bölümünden mezun veya önlisans mezunu ya da çocuk gelişimi sertifikasına sahip, ÇEKOM'da çalışma yılları ortalamasının 6 yıl, yarısından fazlasının ÇEKOM öncesi bakım elemanı olarak çalışma deneyimi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bakım elemanlarının yarısı çalışma karşılığında elde ettikleri geliri yeterli bulduğunu belirtmiştir.

Bakım elemanlarının büyük bölümünün çocuk sahibi olduğu ve çocuk sahibi olanların neredeyse tamamının, bu durumu işlerini yaparken avantajlı olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Bakım elemanlarının tamamına yakını işlerini yaparken kendini yeterli bulmuş ve eksiksiz tamamı işlerini severek yaptığını belirtmiştir.

4.1.1.3. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırma kapsamında ulaşılan bakım elemanlarının neredeyse tamamı hizmet içi eğitim aldığını belirtmiştir. Bu durum, hizmet kalitesinin artması açısından önem arz etmekte ve değerli bir sonuç olarak görülmektedir. Alınan eğitimlerin konularının ne olduğu

araştırıldığında ise en sık verilen yanıtlar ışığında ilk beş konu; çocuk ve ergen ruh sağlığı, iletişim, ilk yardım, çocuk beslenmesi/bakımı/hijyeni ve çocuk gelişimi olarak ortaya çıkmıştır.

Bakım elemanlarının eğitim almak istediği konuların başında ise krize müdahale yer almaktadır. Krize müdahale yanıtını izleyen diğer yanıtlar ise çocuk ve ergen psikolojisi, iletişim becerileri ve çocuk gelişimi olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim alınmak istenen konular da hizmetin niteliğini arttıracak ve aynı zamanda hem hizmet verenin hem de hizmet alanın yaşayacağı sorunları azaltacaktır.

4.1.1.4. Bakım Elemanlarının Beklentilerine İlişkin Sonuçlar

Araştırma kapsamında bakım elemanlarına idarecilerden, sosyal servis görevlilerinden ve ev sorumlularından beklentilerinin ne olduğu açık uçlu bir biçimde sorulmuştur. Bu doğrultuda;

1. Bakım elemanlarının idarecilerden beklentileri, en sık alınan üç cevaba göre; ‘çalışanları dinlemeleri’, ‘motivasyonu güçlendirmeleri/saygı ve değer göstermeleri’ ve ‘destek/çözüm odaklı olmaları’ şeklinde ortaya çıkmıştır.
2. Bakım elemanlarının sosyal servis görevlilerinden beklentilerinde ise ilk sırada ‘çocuklarla daha fazla zaman geçirmeleri’ yer almaktadır. İkinci sırada ‘çocukları daha iyi tanımaları/anlamaları’, üçüncü sırada ise ‘çocukların psikolojik sorunlarına çözümler üretmeleri’ ve ‘daha kibar, güler yüzlü ve iletişime açık olmaları’ yönünde beklenti içerisinde oldukları görülmüştür.
3. Bakım elemanlarının çocuk evi sorumlularından beklentilerinde ise ilk üç yanıt şu şekilde ortaya çıkmıştır; ‘sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayış göstermeleri’, ‘ çocuklarla daha fazla zaman geçirmeleri’ ve ‘ekip bilinci ve işbirliği içinde çalışmaları’.

Bakım elemanlarına, ÇEKOM idareci ve çalışanlarının, çocuklar ve çocuk evleri ile ilgili hususlarda kendilerinden görüş alıp almadıkları sorulduğunda ise yanıt alınan bakım elemanlarının yarısından fazlası görüşlerinin alınmadığını belirtmiştir.

4.1.1.5. Bakım Elemanlarının Çalışma Koşullarına ve Zorlandıkları Durumlara İlişkin Sonuçlar

Bakım elemanlarının yarısından fazlasının günlük çalışma sürelerini fazla bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının yarısından fazlası iş yükünü ‘yüksek’, kalan kısmı ise ‘orta’ olarak nitelendirmiştir. İş yükünü ‘düşük’ olarak değerlendiren bakım elemanı olmamıştır. Diğer bir ifade ile bakım elemanlarının tamamının iş yükünü yüksek veya orta olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

İş yükü ile ilgili sonuca rağmen, iş yükünün çocuklara etkisi hakkındaki soruyu yanıtlayan bakım elemanlarının tamamına yakını iş yüklerinin çocuklara etki etmediğini belirtmiştir.

Bakım elemanlarının tamamına yakını, çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanı sayısını yeterli bulmadığını belirtmiştir. Bu sonuç ile iş yükü sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, bakım elemanı yetersizliğinden dolayı artan iş yükü sorununun olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma kapsamında yanıt alınan bakım elemanlarının, hizmet sunarken en çok ‘çocuk evlerindeki güvenlik önleminden yetersiz olması’ durumundan dolayı zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. İkinci olarak ‘ev işlerinin yoğunluğu’, üçüncü olarak ise ‘nöbette yalnız olmak’ sebeplerinden dolayı zorluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Hizmet sunarken sorun yaşanması durumunda bakım elemanlarının neredeyse tamamının çocuk evi sorumlusuna başvurduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kalan kısım ise sorunlar ile kendisinin baş ettiğini belirtmiştir.

4.1.1.6. Bakım Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan bakım elemanlarından yarısından fazlasının, hizmet modelinin değişmesi gereken yönlerinin olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu değişimlerin hangi konularda olması gerektiği konusunda ise bakım elemanları, ‘evlerde yardımcı eleman veya birden fazla bakım elemanı olması gerektiği’, ‘24 saat çalışma

karşılığında 72 saat izinli olmaları gerektiği', 'okula devam eden ve etmeyen çocukların farklı evlerde kalması gerektiği' gibi öneriler sunmuşlardır.

Hizmet modelinin eksikleri olduğunu düşünmelerine rağmen araştırmaya katılan bakım elemanlarının neredeyse tamamının, çocuk evi hizmet modelini diğer modellerden farklı ve çocuklar için daha faydalı gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca bakım elemanları; çocukların sorumluluk ve etkinliklerinin artırılması gerektiği, eğitim hayatına devam etmeyen veya edemeyen çocukların meslek edindirme kurslarına yönlendirilmeleri gerektiği ve çocuklar hakkında karar verenlerin, çocukları daha iyi tanıması gerektiği gibi eklemelerde bulunmuşlardır.

4.1.2. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Hizmet Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar

4.1.2.1. Meslek Elemanlarını Tanıtıcı Sonuçlar

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının yarısından fazlası kadın ve tamamına yakını evlidir. Yaş ortalamaları 38, çalışma yıllarının ortalaması ise 12 olarak ortaya çıkmıştır. Meslek elemanlarının yarısının öğretmen olduğu, öğretmenlerden sonraki meslek elemanlarının çocuk gelişimci, psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı ve hemşire olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek elemanlarının tamamına yakınının elde ettiği geliri yeterli bulmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Meslek elemanlarının yarısından fazlasının çocuk sahibi olduğu, çocuk sahibi olanların tamamına yakınının bu durumu işlerini yaparken avantajlı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının tamamına yakınının, mesleğini uygularken kendini yeterli bulduğu ve yine aynı oranda meslek elemanının ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olduğu ortaya çıkmıştır.

Meslek elemanlarının ÇEKOM'da çalışmaktan memnun olmama sebeplerinin başlıcaları; çocuklara yaptırım uygulanamaması, ulaşım sorununun olması ve kurumsal bir yapının olmaması olarak ortaya çıkmıştır.

4.1.2.2. Meslek Elemanlarının Hizmet İçi Eğitimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının yarısından fazlasının hizmet içi eğitim aldığı sonucu elde edilmiştir. Alınan eğitimlerin konularının başlıcaları; çocuk ihmal ve istismarı, iletişim-çocuk ve ergenlerle iletişim ve danışmanlık tedbiri uygulaması olarak ortaya çıkmıştır.

Hizmet içi eğitimlerden fayda sağlama ile ilgili görüş belirten meslek elemanlarının neredeyse tamamı, bu eğitimleri faydalı bulduğunu belirtmiştir.

Meslek elemanlarının tamamına yakını, hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Meslek elemanlarının hizmet içi eğitimleri önemsemesi, faydalı bulması ve ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri, araştırma kapsamında elde edilen önemli sonuçlardan biridir. Bu husus ile ilgili olarak öneriler kısmında gerekli görülen önerilere yer verilmiştir.

4.1.2.3. Meslek Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlara ve İş Yükü Nitelendirmelerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının ÇEKOM'da karşılaştıkları sorunların en başında 'mevzuat kısıtlılığı nedeniyle yaşanan sorunlar' yer almıştır. Sonrasında ise 'bürokratik süreçler nedeni ile yaşanan sorunlar' ve 'idari süreçler nedeni ile yaşanan sorunlar' belirtilmiştir.

Meslek elemanlarının yarısı sorun yaşamaları durumunda ilk olarak kendilerinin baş ettiğini belirtmiştir. Yarıya yakın meslek elemanının sorun durumunda diğer meslek elemanlarından yardım istediği sonucu ortaya çıkmıştır. Küçük bir kısmı ise idarecilere başvurduğunu ifade etmiştir.

Meslek elemanlarının neredeyse tamamına yakınının iş yüklerini 'yüksek' olarak nitelendirdiği sonucu elde edilmiştir. İlgili soruda yer alan iş yükü nitelendirme seçeneklerinden 'düşük' seçeneği hiçbir meslek elemanı tarafından seçilmemiştir. Meslek elemanlarının yarısından fazlası, bu iş yükünün hizmet alana etki ettiğini belirtmiştir. Ayrıca meslek elemanlarının tamamına yakınının, çocuk evlerinde çalışan meslek elemanı sayısını yetersiz bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş yükü nitelendirmeleri, bu iş

yükünün hizmet alana etki ettiği ve meslek elemanı sayısının yetersiz bulunması düzlemindeki sonuçlar, araştırma kapsamında ulaşılan kayda değer sonuçlardan birkaçı olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, sorun yaşanan bu durumlara ilişkin geliştirilecek politika ve hayata geçirilecek uygulamaların, hizmet kalitesini arttırarak, hizmet veren ve hizmet alanlara olumlu etki edeceği düşünülmektedir.

Meslek elemanlarının tamamına yakını, ÇEKOM ile ilgili planlamalarda AÇSHB ve/veya Ankara AÇSHİM tarafından görüşlerinin alınmadığını ifade etmişlerdir. Önceki bölümlerde ‘katılım’ konusunda ele alınan hususun önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Uygulayıcıların hayata geçirecekleri müdahalelerde, fikirlerini beyan etmesi ve bu doğrultuda politikalara etki etmesi, hizmetin sunumunu kolaylaştıracak ve hizmetten faydalanan müracaatçılara olumlu yönde etki edecektir.

4.1.2.4. Meslek Elemanlarının Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’e Dair Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının tamamına yakını Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Güçlendirilmesi gereken yönler içerisinde öne çıkan başlıklar; ödeneklerin kullanılması ve acil ihtiyaçların giderilmesi konusunda düzenleme yapılması, alanda çalışanların katkılarıyla yeniden hazırlanması, çocuk evlerindeki çocukların, meslek elemanlarının ve ev sorumlularının görev ve sorumluluklarının netleştirilmesi gerektiğidir. Bu doğrultusunda, yönetmelikte eksik olduğu düşünülen birtakım hususların, hizmet verenleri zorladığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

4.1.2.5. Meslek Elemanlarının Hizmet Modeli Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının yarısından fazlası, hizmet modelinin değiştirilmesi gereken yönlerinin olduğunu düşünmektedir. Bu yönlerin neler olduğu sorulduğunda ise meslek elemanları doğrudan değişiklik belirtmemiş, hizmetin uygun olarak verilebilmesi adına dolaylı değişiklikler önermişlerdir. Bunlardan ilki, ev tipi

modelin her çocuk için uygun olmamasından kaynaklı olarak kampüs tipi kuruluşların da devam etmesi ve ilgili çocukların o kuruluşlara gönderilmesi gerektiği olarak ortaya çıkmıştır. İkincisi ise çocuk mevzuatının güçlendirilerek çocuk evi yönetmeliğinin yeniden hazırlanması gerektiğidir. Meslek elemanlarının diğer önerileri ise; ev sorumlularının iş yüklerinin azaltılması, çalışan sayısının arttırılması, çocuk evlerine ulaşım sorununun giderilmesi, bakım elemanlarının netleştirilmiş standartlara göre istihdam edilmesi ve çocuk evlerinin ödeneklerinin arttırılması olarak ortaya çıkmıştır. Bu önerilerin ortaya çıkmasının yanında, ilgili soruya yanıt veren meslek elemanlarının tamamına yakınının, çocuk evi hizmet modelini diğer hizmet modellerinden farklı ve çocuklar için faydalı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4.2 ÖNERİLER

4.2.1. Bakım Elemanlarının Yanıtlarından Ulaşılan Sonuçlara Yönelik Öneriler

- Bakım elemanlarının –az sayıda/oranda da olsa- bir kısmının erkek olması olumlu olarak değerlendirilmektedir. İmkânlar dâhilinde erkek bakım elemanı sayısının arttırılması ve özellikle ergen erkek çocukların kaldığı evlerde görev alması, ev içi düzenin tesisinde ve çocuklar için rol model olma konularında olumlu etki yaratacaktır.
- Bakım elemanlarının eğitim almak istediği konuların tamamı ile ilgili kısa süre içerisinde eğitim olanaklarının sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Özellikle yüksek oranda istenen krize müdahale, çocuk ve ergen psikolojisi, iletişim becerileri ve çocuk gelişimi konularında eğitim almalarının, bakım elemanlarının işlerini yaparken kendilerini daha yetkin hissetmelerine ve verdikleri hizmetin niteliğinin artmasına katkı sağlayacaktır.
- Bakım elemanlarının idareciler tarafından daha fazla dinlenmesi, saygı, değer ve destek görmesi gerektiği, elde edilen sonuçlar doğrultusunda sunulabilecek önerilerden biridir. Bu durum, bakım elemanlarının kendilerine daha fazla güvenmesini sağlayacak ve hizmetin kalitesine etki edecektir.

- Sosyal servis görevlileri, çocukları daha yakından tanımalı, onlarla daha fazla zaman geçirmelidir. Ayrıca bakım elemanlarının belirttiği üzere sosyal servis görevlilerinin daha kibar ve güler yüzlü olması, hizmeti sunan ve hizmetten faydalanan herkes için olumlu bir etkiye sahip olacaktır.
- Bakım elemanlarının belirttiği hususlar doğrultusunda ev sorumlularının bakım elemanlarına karşı daha anlayışlı olması, işbirliği içinde çalışması ve çocukları daha yakından tanımaları gerekmektedir. Bakım elemanlarının bu beklentilerinin yerine getirilmesi, sistemin başarılı bir biçimde devam edebilmesi için gerekli önerilerdir.
- ÇEKOM idareci ve çalışanları, sunulan hizmetler hakkında bakım elemanlarının da görüşünü almalıdır. Nihayetinde hizmetin sunumunun belki de en önemli ayağında bakım elemanları görev ve sorumluluk üstlenmektedir. Bu sebeple bakım elemanlarının görüşlerinin alınması hizmet kalitesini kesinlikle arttıracaktır.
- Bakım elemanlarının yarısından fazlasının, günlük çalışma sürelerini olması gerekenden fazla bulduğu için bu konuda bir düzenleme yapılmalıdır. Bu düzenleme, nöbet saatlerinin güncellenerek günde 2 veya 3 vardiya halinde hizmet vermeleri yönünde olabilir.
- Bakım elemanlarının büyük bir bölümü, günlük çalışma sürelerini fazla bulduklarını belirtmişlerdir. Bununla bağlantılı olarak iş yüklerini de yüksek olarak nitelendirmişlerdir. Nöbet saatlerinin güncellenmesi, çalışma sürelerini düşürecek ve yaşanan iş yükü sorununu ortadan kaldıracaktır. Bu durum, hizmet alan çocuklara da olumlu yönde etki edecektir.
- Bakım elemanlarının büyük çoğunluğu, çocuk evlerinde çalışan bakım elemanı sayısının yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçtan hareketle bakım elemanı sayısının artırılması, hissedilen iş yükünün de azalmasına ortam sunacaktır.
- Bakım elemanlarının hizmet modeli değişikliği konusundaki önerilerine göre evlerde yardımcı eleman olması veya birden fazla bakım elemanı çalışması gerekmektedir. Yardımcı elemanın ev içinde bir hiyerarşi oluşmasına ortam hazırlayarak görev ve sorumlulukların karışması ihtimalini doğuracağı düşünülmektedir. Ancak ikinci öneri olarak nöbetlerde birden fazla bakım

elemanının görev yapması, iş yükünün ve uzun çalışma saatlerinin olumsuz sonuçlarına iyileştirici etkide bulunacaktır.

- Bakım elemanlarından alınan verilerin analiz edilmesi ile ortaya çıkan sonuçlardan birkaçı, çocukların ev içi sorumluluk ve faaliyetlerinin arttırılması gerektiği ve örgün eğitime devam etmeyen veya edemeyen öğrencilerin mutlaka meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi gerektiğidir. Bu hususlarda bakım elemanları ile aynı kanı taşınmaktadır. Çocukların sosyal hayata daha iyi ve donanımlı hazırlanmasının amaçlandığı bu sistemde, ev içi işlerde de çocukların aktif hale getirilmesi gerekmektedir. Burada önemli olanın, denge faktörü olduğu unutulmamalıdır. Uzlaşma içerisinde, bakım elemanları ile çocukları karşı karşıya getirmeyecek bir görev dağılımının, çocukların bilgi ve becerileri ile işleyişin düzenine olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.

4.2.2. Meslek Elemanlarının Yanıtlarından Ulaşılan Sonuçlara Yönelik Öneriler

- Araştırma kapsamında incelendiği ve görüldüğü üzere çocuk evleri personelinin büyük bir kısmı öğretmenlerden oluşmaktadır. Ulaşılan katılımcı sayısı içerisinde bu oran, olduğundan daha yüksek çıkmış olabilir. Ancak yine de çocuk evleri ve diğer hizmet modellerinin genelinde, meslek elemanlarının, farklı dağılımlarda farklı mesleklere mensup kişilerden oluştuğu bilinmektedir. Bu durum üzerinde ‘sosyal çalışma görevlisi’ tartışmasının etkisi büyüktür. Ancak çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının, ilgili bölüm mezunlarından istihdam edilmesi, hizmet alanın yararına olacak ve hizmetin kalitesine etki edecektir. Bunun sağlanması için ilk adım, meslek elemanlarının norm kadro çerçevesinde kuruluşlarda görev alması ile atılabilir.
- Meslek elemanlarının neredeyse tamamına yakınının elde ettiği geliri yetersiz bulması, doğrudan bir öneriyi ortaya çıkarmaktadır; ücretlerin arttırılması gerektiği. Korunma ve bakım ihtiyacı olan çocuklara hizmet verilen ve genelde çocuk refahı alanında, hizmet alan çocuk ve ailelerine en iyi hizmetin sunulmasının ön koşulu, hizmet sunanın hissettiği tatmindir. Manevi tatmin, işleyiş içerisinde kazanılan önemli bir bileşendir. Ancak maddi tatmin

sağlanmadan, hizmet verenlerin ne manevi tatmini düşünmesi beklenebilir ne de hizmet kalitesini artırmak için çaba göstermesi umut edilebilir. Bu nedenlerden dolayı meslek elemanlarının gelirlerinin arttırılması gerekmektedir.

- Meslek elemanları, çocukların disiplininin sağlanması için belirli kurallar içinde yaptırım uygulanmasını gerekli görmektedir. İleride değinilecek olan yönetmelik ile ilgili önerilere, şimdiden bu ekleme yapılabilir. Çocuklarda istendik davranışların gelişmesi için yönetmelikle belirlenmiş kuralların olması önem arz etmektedir.
- Diğer bir öneri ulaşım konusunda yapılacaktır. Çocuk evleri, bilindiği üzere şehrin farklı yerlerinde yer almaktadır. Ancak ÇEKOM, tek merkezli bir yapıya sahiptir. Bu nedenle ihtiyaç durumlarında meslek elemanlarının evlere ulaşabilmesi oldukça önemlidir. Meslek elemanlarına bu mobilizasyonu sağlayacak yeterli altyapının oluşturulması gerekmektedir.
- Meslek elemanlarının büyük çoğunluğu hizmet içi eğitimler aldığını, bu eğitimlerden fayda sağladığını ve hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu noktada, meslek elemanlarının bu talepleri göz önünde bulundurularak eğitim faaliyetlerinin konuları çeşitlendirilerek ve periyodik aralıklarla devam etmesi faydalı olacaktır.
- Meslek elemanları, bürokrasi ve idari süreçler nedeni ile zorlandığını belirtmiştir. Bu durumda AÇSHB ve Ankara AÇSHİM çalışanları ile görüşerek sorunların çözümü için harekete geçmelidir.
- Meslek elemanları iş yüklerini yüksek olarak nitelendirmişlerdir. Aynı zamanda meslek elemanlarının yarısından fazlasının belirttiğine göre bu durum, hizmet alana etki etmektedir. Bahsedilen sorunun çözümü için gerekli merciler önlem almalı ve işe çalışan sayısını arttırmakla başlamalıdır.
- Bir diğer husus, AÇSHB ve Ankara AÇSHİM'in, çalışanların görüşlerinin almadığı hususudur. Hizmet kalitesinin arttırılması için meslek elemanları ile periyodik görüşmeler yapılarak süreçlere dâhil olmaları sağlanmalıdır.
- Meslek elemanlarının tamamına yakını Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Özellikle ödenekler ve personelin görev ve sorumluluğunun netleştirilmesi gibi temel konularda geliştirme çalışmalarının yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Meslek

elemanlarının bu talebi, yine meslek elemanlarının katıldığı toplantılarda fikirlerini sunduğu bir süreç ile yerine getirilmeye çalışılmalıdır. Bu katılım, sorunların ilk ağızdan dile getirilmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda meslek elemanlarınca sunulan öneriler doğrultusunda kararların hızlı alınması ve uygulamaya aktarılması mümkün olabilecektir.

- Meslek elemanlarının çoğunluğu, hizmet modelinin diğer modellerden üstün tutmaktadır. Ancak çocuk evi için uygun özelliklere sahip olmayan çocuklar için kampüs tipi kuruluşların varlığının devam etmesi ve bu çocukların nakil edilebilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, aynı zamanda öneri olarak düşünülebilir.
- Meslek elemanları, önceki maddelerde de değinildiği üzere çocuk mevzuatının geliştirilerek çocuk evi ile ilgili yönetmeliğin yeniden hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu yeni yönetmelikte çalışanların görev ve sorumluluğunun net olarak belirlenmesi, ulaşım sorununun giderilmesi, iş yüklerinin azaltılması ve belirli standartlara göre bakım elemanı istihdamının yapılması gerektiği bakım elemanları tarafından dile getirilen taleplerdir. Bu doğrultuda bahsedilen her odak, öneri olarak bu çalışma kapsamında da sunulmaktadır.
- Mevzuat ile ilgili diğer bir öneri ise, kapsayıcı ve tutarlı bir çocuk yasası çıkarılması hususunda sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2005). *Cumhuriyet'in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981)*. Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları, Yayın No: 2.1.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T. C. Resmi Gazete*, 27958, 08 Haziran 2011.
- Akbaş, E. ve Atasü-Topçuoğlu, R. (2009). Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu- Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 95-103.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyüz, E. (2015). *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*(4. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Altan, Ö. Z. (2007). *Sosyal Politika*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Arslanoğlu, İ. (2016). *Bilimsel Yöntem ve Araştırma Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aslan, E. ve Erbay, E. (2017). Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanları ve Çocuk Evi Sorumlularının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21 (2), 535-556.
- Aydoğdu, F. (2016). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Karşılaştıkları Sorunların ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-2-3, 63-71
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Veri Teknikleri* (10. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bağdat, C. (2018). *5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki Danışmanlık Tedbirinin Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi; Ankara Örneği*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Bahadır, M. (2018). *Korunma Altındaki Çocuklarla Çalışan Bakım Elemanlarının Mesleki Algı ve Motivasyonları-İstanbul Çocuk Evleri Örneği*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bal, H. (2001). *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi.
- Balo, Y. S. (2009). *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması(2. bs.)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başer, H. (2013). *Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli 'Çocuk Evleri'*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Baykara-Acar, Y ve Acar, H. (2002). Sistem Kuramı, Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 13 (1)*, 29-35.
- Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnemelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 15). (2018). *T. C. Resmi Gazete, 30499*, 4 Ağustos 2018.
- Berkün, S. (2010). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 21 (1)*, 99-109.
- Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çocuk Koruma Sistemleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boyle, C. (2017). 'What is the Impact of Birth Family Contact on Children in Adoption and Long-Term Foster Care?' A Systematic Review. *Child and Family Social Work, 22*, 22-33.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 1). (2018). *T. C. Resmi Gazete, 30474*, 10 Temmuz 2018.
- Çatay, Z. ve Koloğlugil, D. Impact of a Support Group for the Caregivers at an Orphanage in Turkey. *Infant Mental Health Journal, 38 (2)*, 289-305.
- Çengelci, E. (1993). Sosyal Refahın Gerçekleşmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 11 (1-2-3)*, 9-34.

- Çengelci, E. (1999). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*. Ankara: Aydınlar Matbaacılık.
- Çetin, H. (2014). *Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, H. (2015). Sosyal Adalet, Sosyal Hizmetler ve Bütçe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26 (2), 145-157.
- Çetin, H. (2018). Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Kurum Bakımında Model Dönüşümü. T. Erdoğan (Ed.). *Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum*. (s. 43-56). Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. (2015). *T. C. Resmi Gazete*, 29310, 29 Mart 2015.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *2018 Aralık Verileri*. Erişim: 24 Nisan 2019, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/istatistikler/2018-5c62a51c75b1f.pdf>
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti*. Erişim: 26 Nisan 2019, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti>
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *T. C. Resmi Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005.
- Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. (1999). *T. C. Resmi Gazete*, 23576, 7 Ocak 1999.
- Darulaceze Başkanlığı. *Kuruluş Amacı*. Erişim: 24 Nisan 2019, <https://www.darulaceze.gov.tr/Kurumsal/KurulusAmaci>
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri* (2. bs.). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Yayın No: 20.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elmacı, D. (2010). Günümüzün Yetim Kalan Kuruluşları: Yetiştirme Yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (4), 949-970.
- Erbay, E. (2008). *Çocuk İşçi Olmak*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.

- Erbay, E. (2012). Türkiye’de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (2), 47-74.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erdoğan, T. ve Tuncer, B. (2018). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (2), 515-527.
- Folleso, R. ve Mevik, K. (2011). In the Best Interest of the Child? Contradictions and Tensions in Social Work. H. Forsberg ve T. Kröger (Ed.). *Social Work and Child Welfare Politics Through Nordic Lenses*. (s. 97-111). İngiltere: The Policy Press.
- Genç, B. (2019). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Meslek Elemanlarının Psikolojik Dayanıklılıkları ve Baş Etme Tarzları*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, B. (1971). *Memleketimiz Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı*. Ankara: T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 55.
- Gökçearsan-Çifci, E. (2009). Türkiye’de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Verilen Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Aile ve Toplum*, 5 (19), 53-65.
- Güneş, G. (2005). Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Ödemiş’in Kimsesiz ve Yoksul Çocukları: Ödemiş Himaye-i Etfal Cemiyetinin Faaliyetleri. *Kebikeç*, 19, 141-155.
- Hall, C. ve Slembrouck, S. (2009). Communication with Parents in Child Welfare: Skills, Language and Interaction. *Child and Family Social Work*, 14, 461-470.
- Heimer, M., Nasman, E. ve Palme, J. (2018). Vulnerable Children’s Rights to Participation, Protection and Provision: The Process of Defining the Problem in Swedish Child and Family Welfare. *Child and Family Social Work*, 23, 316-323.
- İş Kanunu. (2003). *T. C. Resmi Gazete*, 25134, 10 Haziran 2003.

- Kahraman, F. (2007). *Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kale, N. (1995). Çocuk ve Ceza-Ceza Olgusuna Felsefi Bir Yorum. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 49-58.
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23. ve Geçici 24’üncü Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar. (2018). *T. C. Resmi Gazete*, 30288, 1 Ocak 2018.
- Karabekir, H.-M. (2016). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Savunuculuk Uygulamaları: Bir Niteliksel Araştırma*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (26. bs.)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, K. (2007). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 7-19.
- Karataş, K. ve Acar, H. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (1), 29-44.
- Karataş, K., Acar, H., Cankurtaran-Öntaş, Ö., Baykara-Acar, Y. ve Gökçearslan, E. (2004). Türkiye’de Çocuğun Korunması: Osmanlı’dan Günümüze Çocuk Refahına Yönelik Düzenlemeler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15 (1), 15-25.
- Karataş, Z. (2015). Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 16-31.

- Karatay, A. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Politikanın Oluşumu*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karatay, A. (2017). Türkiye’de Koruyucu Aile; Kökenleri, Gelişimi ve Bugünü. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 389-427.
- Keten, D. (2017). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Ankara Çocuk Evleri Üzerine Niteliksel Bir Araştırma*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, A. (2003). Savaş Çocukları: Öksüzler ve Yetimler. E. Gürsoy-Naskali ve A. Koç (Ed.). *Öksüz ve Yetim Çocuklar İçin Kurulmuş Bir Eğitim Kurumu: Dariüşşafaka*. (s. 183-193). İstanbul.
- Koç, B. (2007). Osmanlı Islahhanelerinin İşlevlerine İlişkin Bazı Görüşler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 36-50.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). *T. C. Resmi Gazete*, 28497, 14 Aralık 2012.
- Koşay, A. (2013). *Çocuk Yuvasında ve Çocuk Evinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocuklar İle Ailesi Yanında Yaşayan Çocukların Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 99-127.
- Mather, J., Lager, P.-B. ve Harris, N.-J. (2007). *Child Welfare: Policies and Best Practices (2. bs.)*. Amerika Birleşik Devletleri: Thomson Brooks/Cole.
- Morris, K. (2012). Thinking Family? The Complexities for Family Engagement in Care and Protection. *British Journal of Social Work*, 42, 906-920.
- Nalbant, Ş. (2016). *Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Çocuk Evleri Bakım Modelinin Toplumsallaşmaya İlişkin Rolü: Kayseri Örneği*. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK/696). (2017). *T. C. Resmi Gazete*, 30280, 24 Aralık 2017.

- Özateş, Ö.-S. ve Atauz, S. (2011). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesine İlişkin Değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2), 101-112.
- Özbek, N. (1998). 90 Yıllık Bir Hayır Kurumu: Topkapı Fukaraperver Cemiyeti. *Tarih ve Toplum*, 30 (180), 4-10.
- Özbek, N. (1999). II. Abdülhamit ve Kimsesiz Çocuklar Darülhayr-ı Ali. *Tarih ve Toplum*, 182, 11-20.
- Özbek, N. (2006). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar*. İstanbul: Tarih Vakfı Emeklilik Gözetim Merkezi Yayınları.
- Özbesler, C. (2014). Koruyucu Aile Eğitimleri, Yerleştirme ve İzlem. V. Işıksan (Ed.). *Doç. Dr. Şener Koçyıldırım'a Armağan: Sosyal Hizmet ve Toplumla Çalışma*. (s. 122-127). Ankara: Sosyal Hizmet Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Derneği Yayını.
- Özcan, T. (2006). Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi ve Eytam Sandıkları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, 103-121.
- Özkan, S. (2006). Türkiye'de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 211-229.
- Öztürk, E. (2018). *Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sherr, L., Roberts, J.-K. ve Gandhi, N. (2017). Child Violence Experiences in Institutionalised /Orphanage Care. *Psychology, Health and Medicine*, 22 (S1), 31-57.
- Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). *T. C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). *T. C. Resmi Gazete*, 27015, 5 Ekim 2008.
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2015). *T. C. Resmi Gazete*, 29284, 3 Mart 2015.
- Söğütlü, A. (2015). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, M. (2018). Değer Aktarımında Bakım Personellerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7 (20), 459-481.
- Şavlı, H. (2018). *Çocuk Evlerinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocukların Sosyalleşmesi Küçükçekmece Örneği*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şenocak, H. (2010). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 51, 177-228.
- Tan, M. (1989). Çağlar Boyunca Çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 71-88.
- Tarımeri, N. (2007). *Çocuk Koruma(ma) Kanunu*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş* (A. Karatay, Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi. (2014).
- Topaloğlu, M. (2010). *Türk Hukukunda Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Turgut, Y. (2012). Verilerin Kaydedilmesi, Analizi, Yorumlanması: Nicel ve Nitel. A. Tanrıoğlu (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (3. bs.)*. (s. 193-247). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T. C. Resmi Gazete*, 24607, 8 Aralık 2001.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T. C. Resmi Gazete*, 17863, 9 Kasım 1982.

- Uluğtekin, S. (1993). Çocuk Yuvaları: Uygulamanın Son Araştırmalar Işığında Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 11 (1-2-3), 35-55.
- UNICEF. (2004). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Erişim: 24 Nisan 2019, https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSözleşme.pdf
- Verhallen, T., Hall, C.-J. ve Slembrouck, S. (2019). Family Support and Child Protection Approaches. Historicising Perspectives on Contemporary Discourse of Social Work. *Qualitative Social Work*, 18 (2), 286-301.
- Waid, J. ve Wojciak, A.-S. (2019). Evaluating the Impact of Camp-Based Reunification on the Resilience of Siblings Separated by Foster Care. *Children and Youth Services Review*, 100, 274-282.
- Wilkins, D. ve Whittaker, C. (2018). Doing Child-Protection Social Work with Parents: What are the Barriers in Practice? *British Journal of Social Work*, 48, 2003-2019.
- Yağcı, C. (2017). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Çocuk Refahı Kurumlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Yükleri ve Tükenmişlik Düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Yağcıoğlu, S. (2011). *Modern Çocukluk Paradigmasına Eleştirel Yaklaşımla Toplumsal Gösterilere Katılan Çocuklar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, A. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yaşar, Ö. ve Dağdelen, N. (2013). Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin, Çocukların Sosyo-Kültürel ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (18), 199-221.

- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M. ve Kılıç-Atıcı, M. (2012). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*(8. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 499-525.
- Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 247-270.
- Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. (1995). *T. C. Resmi Gazete*, 22462, 13 Kasım 1995.
- Yıldırım, Ş. (2013). *Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li Yıllarda Çocuk Koruma Sistemi İçinde Bakım Hizmetlerinin Genel Görünümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1), 87-110.
- Yıldırım, S. ve Hız, Ö. (2018). Türkiye’de Çocuk Refahı Bağlamında Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sunulan Bir Hizmet: Koruyucu Aile Hizmeti. *Fırat Üniversitesi İİBF. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 95-114.
- Yi, Youngmin ve Wildeman, C. (2018). Can Foster Care Interventions Diminish Justice System Inequality? *Future of Children*, 28 (1), 37- 58.
- Yolcuoğlu, İ.-G. (2009a). Sosyal Çalışma ve Çocuğun İyilik Hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 85-93.
- Yolcuoğlu, İ.-G. (2009b). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5 (18), 43-57.
- Yolcuoğlu, İ.-G. (2010). Sosyal Çalışmada Gereksinim Kavramı ve Çocuk Refahı Sisteminde Gereksinim Temelli Politikalar. *Aile ve Toplum*, 6 (23), 47-56.
- Yolcuoğlu, İ.-G. (2012). *Bir Yetiştirme Yurdu Öyküsü 1998-2012*. Ankara: SABEV Yayınları.

Yörüköğlü, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

EK-1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında Doç. Dr. Ercüment ERBAY danışmanlığında yapılmakta olan “**Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği**” konulu yüksek lisans tezidir. Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan Etik Komisyon Onayı alınmıştır.

Çocuk Evleri alanında çalışan meslek elemanları ile bakım elemanlarının, bu hizmet modeli hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada dolduracağınız anket formunda kimliğinizi ortaya çıkaracak sorular bulunmamaktadır. Çalışma kapsamında vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacak olup sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu sebeple anket formuna isim yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılmayı kabul etmeniz halinde formun altına imza atmanız yeterli olacaktır. Çalışmaya katılım konusundaki karar tamamen size ait olup, çalışmaya katıldıktan sonra da istediğiniz an çalışmadan ayrılabilirsiniz. Ayrılmanız durumunda tarafınıza maddi veya manevi herhangi bir sorumluluk yüklenmeyecektir.

Çalışmaya katılım sağlamadan önce soracağınız sorular olması halinde sormaktan çekinmeyiniz. Çalışmaya katılım sağladıktan sonra da sormak istediğiniz sorular ve araştırmanın sonuçları hakkında bilgi almak için aşağıda yer alan iletişim bilgilerini kullanarak tarafıma ulaşarak bilgi alabilirsiniz.

Zaman ayırıp çalışmamıza gösterdiğiniz ilgi ve verdiğiniz katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Ali DİKMEN

İletişim:

Tel : 0312 297 63 64

E-posta : ali.dkmn@hotmail.com

Adres : Hacettepe Üniversitesi
İ.İ.B.F Sosyal Hizmet Bölümü
Beytepe/ANKARA

Araştırmacı: Arş. Gör. Ali DİKMEN

Tarih:

İmza:

Katılımcı

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve anladım. Çalışmaya katılmayı onaylıyorum.

Tarih:

İmza:

EK-2: BAKIM ELEMANLARI İÇİN GÖRÜŞME FORMU

1- Yaşınız?.....

2- Cinsiyetiniz nedir?

Kadın Erkek

3- Medeni durumunuz nedir?

Evli Bekar

4- Çocuk sahibi misiniz?

Evet Hayır

5- Çocuk sahibi iseniz bu durum, işinizi yaparken size avantaj sağlıyor mu?

Evet Hayır

6- Eğitim düzeyiniz nedir?

Lise Çocuk gelişimi sertifikası Önlisans Lisans Lisansüstü

7- Bu işte kaçınıcı yılınız?

.....

8- Bakım elemanı olarak Çocuk Evleri öncesinde başka herhangi bir kuruluştta çalıştınız mı?

Evet Hayır

9- İşiniz karşılığında elde ettiğiniz geliri yeterli buluyor musunuz?

Evet Hayır

10- Çocuk evlerinde çalıştığınız süre boyunca işinizle ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet Hayır

11- Eğitim aldıysanız hangi konuda/konularda eğitim aldığınızı lütfen belirtiniz.

.....

12- İşinizi yaparken kendinizi yeterli buluyor musunuz?

Evet Hayır

13- En çok eğitim almak istediğiniz konular neler? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Çocuk gelişimi
Çocuk ve ergen psikolojisi
Kriz müdahale
İletişim becerileri
 Diğer (Belirtiniz).....

14- İşinizi severek yapıyor musunuz?

Evet Hayır

15- İşinizi severek yapmıyorsanız, bu durumun nedeni/nedenleri nedir?

.....

16- İdarecilerden beklentileriniz nelerdir? Lütfen belirtiniz.

.....

17- Sosyal servis görevlilerinden beklentileriniz nelerdir? Lütfen belirtiniz.

.....

18- Ev sorumlularından beklentileriniz nelerdir? Lütfen belirtiniz.

.....

19- Hizmet sunarken hangi konularda zorlanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Nöbette yalnız olmaktan
- Ev işlerinin yoğunluğundan
- Evdeki krizlerde yetersiz kalmaktan
- Evlerde güvenlik önlemlerinin yetersiz olmasından
- Diğer (lütfen belirtiniz).....

20- Çalıştığınız çocuk evinde herhangi bir sorun yaşamanız durumunda ilk olarak kime başvurursunuz?

- Kendim baş ediyorum.
 Ev sorumlusuna başvuruyorum.
 Diğer ev sorumlularından yardım istiyorum.
 Sosyal servis çalışanlarına başvuruyorum.

21- Günlük çalışma sürenizin olması gerekenden daha fazla olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

22- İş yükü durumunuzu nasıl nitelendirirsiniz?

- Düşük Orta Yüksek

23- İş yükünüzün yüksek olduğunu düşünüyorsanız, bu durum bakım verdiğiniz çocuklara yönelik tutum ve davranışlarınızı etkiliyor mu?

- Evet Hayır

24- Çalıştığınız kuruluştaki bakım elemanı sayısını yeterli buluyor musunuz?

- Evet Hayır

25- Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü idarecileri ve çalışanları, bakım verdiğiniz çocuklar ile ilgili planlama yaparken sizin görüşlerinizi dikkate alıyor mu?

- Evet Hayır

26- Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü idarecileri ve çalışanları hizmet verdiğiniz çocuk evi ile ilgili planlama yaparken sizin görüşlerinizi dikkate alıyor mu?

Evet Hayır

27- Çocuk Evleri hizmet modelinin size göre değiştirilmesi gereken yönleri var mıdır? Varsa lütfen belirtiniz.

.....

28- Çocuk evi hizmet modelinin diğer hizmet modellerinden belirgin düzeyde farklı ve çocuklar için daha faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

Ekleme istediğiniz başka bir husus var mıdır?

.....
 .....
 .....
 .....

Görüşme formumuz sona ermiştir. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz

EK-3: MESLEK ELEMANLARI İÇİN GÖRÜŞME FORMU

1- Yaşınız? .....

2- Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

3- Medeni durumunuz nedir?

Evli Bekar

4- Çocuk sahibi misiniz?

Evet Hayır

5- Çocuk sahibi iseniz bu durum, işinizi yaparken size avantaj sağlıyor mu?

Evet Hayır

6- Mesleğiniz nedir?

Sosyal çalışmacı Psikolog Sosyolog Öğretmen Hemşire
Diğer (Belirtiniz) .....

7- Meslekte kaçınıcı yılınız?

.....

8- Mesleğiniz karşılığında elde ettiğiniz geliri yeterli buluyor musunuz?

Evet Hayır

9- Hizmet içi eğitim aldınız mı?

Evet Hayır

10- Eğitim aldıysanız hangi konuda/konularda eğitim aldığınızı lütfen belirtiniz.

.....

11- Aldığımız eğitimlerin içeriği, mesleğinizi uygularken yardımcı oldu mu?

Evet Hayır

12- Bu eğitimlere ihtiyaç duyuyor musunuz?

Evet Hayır

13- Mesleğinizi yaparken kendinizi yeterli buluyor musunuz?

Evet Hayır

14- Çocuk evlerinde çalışmaktan memnun musunuz?

Evet Hayır

15- Memnun değilseniz, bu durumun nedeni/nedenleri nedir?

.....

16- Çocuk evlerinde çalışan meslek elemanı olarak sorunlarınız nelerdir? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- Mevzuat kısıtlılığı ile ilgili sorunlar yaşıyorum.
Bürokrasi nedeni ile sorunlar yaşıyorum.
İdari süreçler ile ilgili sorunlar yaşıyorum.
Merkezdeki meslek elemanları ile sorunlar yaşıyorum.
Süpervizyon yetersizliği/yokluğu ile ilgili sorunlar yaşıyorum.
Bakım elemanları ile sorunlar yaşıyorum.
Çocuklar ile sorunlar yaşıyorum. Lütfen belirtiniz.....
 Diğer (Belirtiniz).....

17- Yönetmelikte güçlendirilmesi gereken konular var mıdır?

- Evet Hayır

18- Yönetmelikte güçlendirilmesi gereken konular olduğunu düşünüyorsanız lütfen belirtiniz.

.....

19- Çalışmalarınız sırasında herhangi bir sorun yaşamanız durumunda ilk olarak kime başvurursunuz?

- Kendim baş ediyorum.
Sosyal serviste çalışan meslek elemanlarından yardım istiyorum.
Kuruluştaki idarecilere başvuruyorum.
Sorunu İl Müdürlüğü veya Bakanlık ile paylaşıyorum.

20- İş yükü durumunuzu nasıl nitelendirirsiniz?

Düşük   Orta   Yüksek

21- İş yükünüzün yüksek olduğunu düşünüyorsanız, bu durum hizmet verdiğiniz çocuklara veya ailelere yönelik tutum ve davranışlarınızı etkiliyor mu?

Evet   Hayır

22- Kuruluşunuzdaki meslek elemanı sayısını yeterli buluyor musunuz?

Evet   Hayır

23- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı veya ASPB İl Müdürlüğü idarecileri, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi ile ilgili planlama yaparken sizin görüşlerinizi dikkate alıyor mu?

Evet   Hayır

24- Çocuk evi hizmet modelinin diğer hizmet modellerinden belirgin düzeyde farklı ve çocuklar için daha faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet   Hayır

25- Çocuk Evleri hizmet modelinin size göre değiştirilmesi gereken yönleri var mıdır? Varsa lütfen belirtiniz.

.....

Ekleme istediğiniz başka bir husus var mıdır?

.....
.....
.....

Görüşme formumuz sona ermiştir. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

EK-4: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

02 Ocak 2018

Sayı : 35853172/ 433 - 22

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Arş. Gör. Ali DİKMEN**'in **Doç. Dr. Ercüment ERBAY** danışmanlığında yürüttüğü "**Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **19 Aralık 2017** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-5: BAKANLIK İZİNLERİ

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.44807
Konu : Ali DİKMEN

19/04/2018

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 17.04.2018 tarihli ve E.43723 sayılı yazısı ile Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans öğrencisi Arş. Gör. Ali DİKMEN'in "Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği" adlı tez çalışmasını Ankara Çocuk Evler Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı yazımız ektededir.
Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

Abdulkerim GÜN
Bakan a.
Daire Başkan V.

EK :
1- Onay

DAĞITIM :

Gereği: Bilgi:
Ankara Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Üniversiteler
(Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü)

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (oxrU/k-TmBtftI-Sxo6yJ-dzbQrA-d0H427xh) kodunu yazınız.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
Telefon No: (312)705 57 00 Faks: (312)705 57 57
e-Posta: cydb@aile.gov.tr İnternet Adresi: <http://cydb.aile.gov.tr/iletisim>

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312)705 57 30

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.44088
Konu : Ali DİKMEN

18/04/2018

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 17.04.2018 tarihli ve E.43723 sayılı yazısı ile Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tezli Yüksek Lisans öğrencisi Arş. Gör. Ali DİKMEN'in "Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği" adlı tez çalışmasını Ankara Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 17.04.2018 tarihli ve E.43723 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın 30/07/2018 tarihine kadar İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, katılımcıların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük esas çerçevesinde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ve Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Abdulkerim GÜN
Daire Başkan V.

OLUR
18/04/2018

Ayşe ERGEZEN

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (wsYBnf-3/GI/K-hEDFnK-oEtKiW-J3yH0/FO) kodunu yazınız.

EK-6: TURNİTİN RAPORU

Ali Dikmen-HİZMET VERENLERİN GÖZÜNDEN ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ-ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

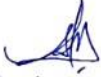

ORJİNALLIK RAPORU

%6	%4	%2	%6
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRCİL KAYNAKLAR

1	dhb.aile.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
2	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	%1
3	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<%1
4	Submitted to Yildirim Beyazit Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
5	Submitted to Üsküdar Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
6	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<%1
7	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1
8	www.main-board.com	

EK-7: ORJİNALLİK RAPORU

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle; text-align: center;"> <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p> </div>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 21/06/2019</p> <p>Tez Başlığı : Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi-Ankara İli Örneği</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 101 sayfalık kısmına ilişkin, 20/06/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 'dır.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <div style="text-align: right; margin-top: 10px;">   21.06.2019 Tarih ve İmza </div> <div style="margin-top: 10px;"> <p>Adı Soyadı: Ali Dikmen _____</p> <p>Öğrenci No: N16126044 _____</p> <p>Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet _____</p> <p>Programı: Tezli Yüksek Lisans _____</p> </div>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center; margin-top: 20px;">   Doç. Dr. Ercüment Erbay _____ (Unvan, Ad Soyad, İmza) </p>

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SOCIAL WORK DEPARTMENT**

Date: 21/06/2019

Thesis Title : Assessment of Service Model of Children's Houses in the Eyes of Service Providers-Ankara Province
Example

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 20/06/2019 for the total of 101 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 6 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

21.06.2019
Date and Signature

Name Surname: Ali Dikmen

Student No: N16126044

Department: Social Work

Program: Master of Science in Social Work-MS

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Assoc. Prof. Dr. Ercüment Erbay

(Title, Name Surname, Signature)